नं. — ४१८५

नाम — अद्भुत सागर:

कर्ता — बल्लाल सेन देव:

पत्रसं. ५८ ——— सं. x

विषय: ज्योतिषम्.

९ से १७ तक नहीं
२५ से ३३ तक नहीं

अमृतसागरः ५८ नहीं

४९८५

4985

9 to 17, 25 to 33 MISSING
58 MISSING

F = 58

॥६॥ ॥ॐ नमो गणेशाय ॥ ॥ अव्यक्तानागतातीतसूक्ष्मं साक्षात्प्रदर्शनं ॥ परं ज्योतिरिवानन्तं ज्योतिषं तदुपास्महे ॥ नृपकोटिकिरीटरत्नविस्फुरत्पद
पांशुनूरवांशुमंजरीके ॥ चरणाग्रधिपल्लवे हरन्ते हि धियो विषमासिते दुर्वृष्टा ॥ सुजातिजसैषामि ममह मानिववसुवा द्विषानावेलावत्र वशक
लसावगतवती ॥ प्रगोल यानातद्विलसितमहोनिवहेति ॥ यद्विदीपणे ब्रह्माण्डस्य वरीपञ्जरीकर्परपुटः ॥ नुकः काञ्चीलीलापतुरंतुरंलाघिलहरी
परीतापोलवताजनि विजयसेनः त्रासिकुले ॥ वदैर्नरख्याविप्रथितलुजातेजः सहवैरवैश्योनिःशेषासन्नपरिचिपारिणा द्वाविद्वाः ॥ वदापनेक
पथिकः ककुलालुजैराः पश्चात्तु जेगवजगामतामुपेतः ॥ येता महोषधिनिवेशवशाहितश्रीर्बल्लालसेन इति भूमिपतिस्ततामूत ॥ किञ्चौ दान्त
लपामिकाडहशातं पात्यात्तणस्तम्भ चैलह्मपानो पिनचुम्बितीः समसफलाच्चन्नेनदीः संपदे ॥ यस्याङ्घ्रिः पतिलद्याकाकुविलुठद्दिद्विषिनारी
शिरः ॥ सिन्दूरालकरमुद्रितां जिनापिनिम्मुक्तिपत्रैर्द्विषां ॥ मंदारादस्मसावितापि नगरे लक्ष्मीपालिन्नतः कोविद्यार्कं ग्राह्वविवभ्रितापि वितता नद
वीन्वीवल्लैः ॥ आपन्नाणां परायणः क्षितितलेताल्लेगौरतरकीर्तिकला ॥ सर्वत्रापप्रयुक्तुत सागरावनितलता तेनाप्यमारत्यते । मीमांसान्यसमासलसम
तिपरामर्शप्रकर्षस्फुरद्वेदांगागमतत्त्वानिस्तूयमातिग्रंथेष्वपृथ्वीपके ॥ युक्तायुक्तानिसूक्ष्माण्यावदिनं श्रीत्वामहितापनी वंशेतुं समहार्घ
रत्नमनघश्रीः श्रीनिवासं व्यधात ॥ ज्योतिर्विदाभरणवचनानि विचार्य तेषा —— तत्र्यर्पपत्रेवसितो ग्रथनानुपूर्व्या विश्वप्रसादनवसानवसाद १
बुद्धिर्निःशंकं शंकरनृपः कुरुतप्रदत्ते ॥ षष्ठेः वृद्धगर्गगर्गपराशरवशिष्ठगार्गीयोग्रावार्हस्पत्यबृहस्पतिकं श्रुतौ श्रुतौ ब्रह्मसिद्धान्त
आथर्वणाग्रवृद्धताः सिताम्भविसब्राह्मणपितुपुत्रह्लतीः गर्गामथर्वैसनश्शेकालावलिसूर्दनिसिद्धान्तौ विंध्यवासिवादरायणश्शानसः शालि

होत्रविष्णुगुप्तश्रुतानपाल्यकाश्यपराजपुत्रदेवलाश्वलायनगर्गजैवजव।पकाश्यपपान्॥नारदमयूरचित्रवरकेपवनेश्वरस्यमतानिसिलं वराहमिह

राचार्यजअंग्रंपंचवसंतराजकृतिं॥मार्कंडेयपुराणे स्कंदे भागवतमाद्यमार्गेनेपांपद्मे मत्स्यपुराणे रामायणे भारताद्भुतानां॥हरिवंशविष्णुधर्मोत्तर

निर्वाच्यविष्यातिज्योतिषः॥एलिंगहीतमारीनत्वशोनाम्नीद्वापसाताद्दीसाताविषमपद्वाक्यैस्तेनागाविरुद्धवनार्थसंदपरिस्थितिः।पुनरुक्तलिप

नेतास्मिन्नवकुत्रोवकुसम्मतिगापा॥अद्भुतलक्षणे मद्भुतविवेकमुत्पीतसंलवेहतुं॥अलिघाजादावद्भुतफलपाकस्थानानिर्दिष्टो दिव्याश्रय

वरविद्याशिराकुमहीनंदतेकुतनयानांसुरगुरुसौमावलानुजकेतुध्रुवकुंलसंत्तवाद्यानां॥ग्रहयुद्धाकृतियोगाद्यादित्याधंदवत्सरक्षणां

अद्भुतशान्त्रिवत्सत्यावर्त्तैः पंचदशाप्तिःसः॥प्रतिरविपरिधिसुरधनुर्लावदंडाकाचानगराणां॥निर्घातसंघातेदिग्दाहधशायाश्वकारधूमी

नां॥रेणुनीहारोल्लाविघ्नमरुद्दलजदलजलदगर्भलक्षणं॥वनस्पतिवृद्धिकवद्धप्रसूतीनामद्भुतानिसहस्संक्मोत्पानानसमाश्रयमध्यमम

मलिघामध्यादशावर्णितैः॥पतितैस्थाकाकुविलुठद्दरिवधवाप्ययोताद्भिः॥लुकंप्रजलाशयजोर्विष्टार्द्वात्राककरूनां॥क्षितिरुहलंतीफ

लकुसुमसस्यान्नव्यंजनादीनां॥शहापस्करखरबाद्यानघृतनासनास्वनगराणां॥दिव्यास्त्रीनरदृशनमानुषपिदाकेदृपादीनां॥स्वनेकरि

कंदलप्राणिप्रसवादिसकलशकुनानां।नानामृगविहगादिजंतुरासप्तहमहिषस्यमक्षिकश्वाखासरमासमुद्भवानांस्रगालस्य।मेवक

पेचकवद्धाद्यीलाणांवाद्भुतानिसहसाख्या॥लामाश्र्यमासिवक्रात्र्याधिकेसत्रिंशद्भवर्ते॥अपदिव्यनाससामिनामसमस्तामान्तरिक्षपेत्तो

माख्यातं॥दिव्यान्तरीक्षलोमालिघानसामिश्रकोत्पातात्॥आवर्तैरलिघानामिश्रकमथ्याअग्रदेयाद्धि॥श्याकेरवनवरवेदप्रोरवद्भुतसागर

गौडेंद्रकुंजरालानस्तंभबाहुर्महीपतिः॥ गतोस्मिन्नसमाप्त एव तनयं साम्राज्यरक्षामहादीक्षापर्वणि दक्षिणां निजकृतेर्निष्पत्तिमभ्यर्थ्य सः
नानादाननिलांबुसंवलनतः सूर्यात्मजासंगमे गंगायां विरचय्य निर्जरपुरं भार्यानुयातो गतः॥ श्रीमल्लक्ष्मणसेनभूपतिरतिश्लाघ्यो यतो गते॥
निष्पन्नोऽद्भुतसागरः कृतिरसौ बल्लाललक्ष्मीभुजः॥ ख्यातः केवलमग्रणीः सगरजस्यामसात्तत्पूरणे प्राचीनेन भगीरथस्तु भुवनेस्मद्यापि विद्योतते
अथाद्भुतनिरूपणं॥ तत्र वृद्धगर्गः॥ अद्भुतपूर्वमभूतपूर्वं जायते न यथा॥ तदद्भुतमिति प्रोक्तं निमित्तजं॥ एवं वराहस्यापि॥ अदृष्टपूर्वं यल्लोकस्य
भवति एवं वदन्यथा सर्वतितदद्भुतं॥ नैमित्तिकश्चनैमित्तश्च॥ कालदर्शनादिना निमित्तेन तदद्भुतं जायते तन्नैमित्तं॥ नतद्भुतस्य साध्यकं इतरदनैमित्तं
तद्द्विविधं॥ शुभसूचकमशुभसूचकं च यदशुभसूचकं स उत्पातः॥ यदुक्तं बार्हस्पत्ये॥ प्राणिनामशुभसंशासान्त्रोत्पाताः स्मृताः॥ उद्भवाकारिमर्त्यो
नाम्यदृशीति विवर्धनैः॥ अहितत्वादनिष्टत्वाच्छब्दाः पर्यायवाचकाः॥ अतोन्यान्यथ शुभसूचकान्युत्पातघ्नं भवंति॥ अतएव जनप्रकृतिविपर्यासः॥
संप्रायः संक्षेपतः समुत्पातसंज्ञ इति वटकणिकायां वराहेणाप्ययमर्थः प्रयुक्त इति॥ अथोत्पातविवेकः॥ तत्र पराशरः॥ प्रकृतेरन्यत्वं विकृतत्वा
दुत्तावाप्यासौ उत्पातमावह्यते ते घोघोरत्तरिद्वैसूरतान्याश्रयः॥ पंचमहाभूतानि दोषानिरिति॥ गार्गीः॥ प्रकृतेरन्यत्वमुत्पातः संक्षे
पत्तावदीदृशः॥ त्रिविधः स तु विज्ञेयो दिव्यनाभसभौमकः॥ कण्ठकणिकायां॥ यः प्रकृतिविपर्यासः शास्त्रः संक्षेपतः समुत्पातः॥ क्षितिग
गनदिव्यजातो यथोत्तरं गुरुतरो भवति॥ आथर्वणाद्भुते प्रकृतिविरुद्धमद्भुतमापद्यः प्राक् भवाधाय देवाः सृजंतीति॥ अथोत्पातवर्त्तिका
रणम्॥ मत्स्यपुराणे विष्णुधर्मोत्तरयोः॥ नराऽपचारान्नियतमपरज्यन्ति देवताः॥ ततोपरागाद्दिव्यानामुपसर्गाः प्रवर्त्तते॥ गर्गसंहितावार्ह
स्पत्ययोः॥ अतिलोभादसत्याद्वा नास्तिक्याद्वाप्यधर्मतः॥ नरापचारान्नियतमुपसर्गः प्रजायते॥ ततोपचाराल्लोकानामपरज्यंति देवताः

तास्मत्राजत्यद्भुतात्तावान्दिव्यनालसभूमिपान् । तावत्रिविधालोके उत्पातो देवनिर्मिताः । विवराति विनाशात्स्वरूपः संवाद्युपान्निव । येते पुनर्भो
तिकुर्वतिनते पाविपरान्वदं । येतु न प्रतिकुर्वन्ति क्रियया ऽद्भुतान्विता ॥ मालिका द्वाविमोद्धाविनस्यातिवेते चिरात् । अथ त्रिविधाद्भुतविवेकः
मत्स्यपुराणे विष्णुधर्मोत्तरयोः । दिव्यान्तरिक्षभौमत्वं त्रिविधं परिकीर्तितं । ग्रहर्क्षवैकृतं दिव्यमान्तरिक्षं निबोध मे । उल्कापाताद्दिग्दाहः
परिवेषस्तथैव च ॥ गंधर्वनगरं चैव वृष्टिश्च विविधा च या । एवमादीनि लोकेस्मिन्नान्तरिक्षाणि विनिर्दिशेत् । चरस्थिरभवं भूमौ भूकम्पमपि भूमिजं
जलाशयानां वैकृत्यं भौमं तदपि कीर्तितं । गर्गसंहितायां गार्ग्यो ऽप्याख्यास्थ सोनुकेतुनक्षत्रग्रहतारार्कचंद्रजं ॥ दिवीचोत्पतये यद्भूतं दिव्यमिति
कीर्तितम् ॥ वाद्वानलसंध्यादिग्दाहपरिवेषतमांसि च ॥ खपुरं चेंद्रचापं च तद्विद्यादन्तरिक्षजं ॥ भूमावुत्पद्यते यत्तु स्थावरं वापि जंगमे ॥ तदेकदेशिकं
भौमं भूमिवालाम्बुविक्रिया ॥ नामाद्भुतस्य भूगोलात्यन्तत्वात्भूकल्पगोलगामिफलसुत्व ॥ कल्पश्च सन्नो विज्ञाप उक्तस्तदेकदेशिकमिति ।
यास्मिन्जस्याधिकारस्तत्रोत्पन्नं तस्यैव शुभसंलग्नं कमित्यर्थः ॥ बार्हस्पत्ये च ॥ खर्क्षानुकेतुनक्षत्रग्रहतारार्कचंद्रजं । दिविचोत्पद्यते यस्मा
त्तद्दिव्यमिति भाषितं ॥ वाद्वानलसंध्यादिग्दाहपरिवेशादयस्तथा ॥ पर्जन्यान्तरिक्षे जातं तदान्तरिक्षं प्रचक्षते ॥ भूमावुत्पद्यते यस्मात्स्थावरं जंगमे
तथा ॥ तदेवैकदेशिकं भौमं भूमिवालाम्बुविक्रिया । मत्स्यपुराणे विष्णुधर्मोत्तरयोः । भौमं चाल्पफलं ज्ञेयं चिरेण च विपच्यते ॥ नाभसं मध्यफ
लं दैवं मध्यकालप्रदं ॥ दिव्यं तीव्रफलं ज्ञेयं शीघ्रकारि भयं पुनः ॥ वाराहसंहितायां ॥ भौमं चिरस्थिरभवं तच्छान्तिभिराहतं शममुपैति ॥ नाभ
समुपैति मृदुतां शरति न दिव्यं वदन्त्येके ॥ तथा च काश्यपः । भौमं शान्तिहतं नाशमुपगच्छति नाभसं ॥ न तु समभ्याति दिव्यमुत्पाद्दर्शनं ॥ तत्र

नोमान्यपरिक्रामिवावर्त्तेतेप्रजासुगोः ॥ सप्तरात्रात्पराहुताशापर्णन्यसर्ववर्षणेत ॥ व्रतेहोमोपवासेषुदातेस्वस्त्ययनेस्तथा ॥ यातरिक्षान्यपरिभानि
वावर्त्तेतेकथंजनदिव्यान्यत्कुंभनीषिणः ॥ वक्तंतदक्षिणासिषुमहाहोमान्प्रजाजपेत ॥ प्रशस्तानिचकुर्वीतदेवब्राह्मणपूजनं ॥ हिरण्यान्नाविस
र्यार्थ्यकतेव्याब्राह्मणेस्तथा ॥ महाहोमाकोटिहोमाः ॥ मृदरविंत्रा ॥ दिव्यांतरीतेनवातिकेविद्धिव्यवस्थिता ॥ लक्षमिहोमात्रेगोलक्षमिदानात्कोद्याथ
होमतः ॥ गोदोहाब्रवसमंयातिदिव्यापीतिमनीषिणः ॥ गोदोहश्चाग्निवापतनलक्षमाकतव्यः ॥ तपाद्वगागीपिवराहसोहताचोः ॥ दिव्यमपिस
ममुपैतिश्चलक्षतकनकाप्रगामहीदानेः ॥ रुद्रापतनेलक्षमोगोदोहात्कोटिहोमाव ॥ नागवीयेतु ॥ सावित्र्यालक्षहोमेतुनामरिक्षविज्ञारदाः ॥ कु
र्युर्हेमप्रदानानांविप्रेभ्योभस्यसन्निभम ॥ गोलक्षमिकोवनाघ्यानांरत्नानांधान्यवासभूमी ॥ रुप्यानीवारणानांचप्रदानंवामतःपुरे ॥ तुष्याद्वूर्वेनवा
विप्रासमस्ववादसपलाहि ॥ तन्नत्सर्वमुपादेयमभयदानविधिःस्मृतः ॥ दद्याद्गुरवेदोषीग्रामंधेनुंवापोदुगांतथा ॥ चलेकोरष्यसपूजापीणपत्नीत
मानसाः ॥ अनेनविधिनातोयमद्भुतसमपेद्गुरु ॥ एषएवविधिर्ज्ञेयादिपत्यपत्नुताश्रीच्छ ॥ विशेषमात्रतुसावित्र्याद्वाल्लक्षहुहोममपेत ॥ होमसमाहितमनाः
कुर्यादाज्यघृतकंबलु ॥ चन्द्रतांश्चास्तेद्धेभ्यातानेकसमायुते ॥ गुरवेदीपमानंतु[illegible]मपेद्वराद्भुते दिव्याद्भुतेषुकर्त्तव्यःकोटिहोमःसमाहितैः ॥ गोसहस्र
पंसतवींगुरवेदक्षिणाविधो ॥ एषप्रोक्तोविधिःसम्यग्दिव्यांतरिक्षविप्लवः ॥ सुतितक्षहोमसमायत्ताप्रजानांवृद्धिवर्द्धनः ॥ कोटिहोममाशातोप्नल्पफलंदिव्यात
त्व ॥ आमतारव्यामहाशांतिःकर्त्तव्यादद्भुतेकागोगदिवे ॥ प्रपतस्तेषुसर्वेषुदिव्याक्षाद्भुतिकेष्वपि ॥ महाशांतिंबुधःकुर्यादमृतांविघ्नतपजां ॥ वादरिजन्म आप
वेमुनिष्ठ ॥ अद्भुतेषुदसर्वेषुत्रिविधेषुनसंशयः ॥ दिव्यांतरिक्षभोमेषुदस्तासंज्ञिताबुधैः ॥ सर्वाद्भुतप्रशमनी[illegible] विद्धि शांतिमचमतांकुर्यादापुरारमपवह्नि

सर्व १

3

अमृतायाः अस्रावेनेदेवाभ्यामस्त्रीतांगताः ॥ तेनामृतांसदाकुर्याद्धिनाशेरूपमवाप्यते ॥ मत्स्यपुराणेतु ॥ अथातः संप्रवक्ष्यामि त्रिविधं संश्रुतादिषु
विशेषेण तु सोमेषु शांतिकार्यामृतासदा ॥ अस्तपावानरीत्तेषु शोभादिकेषु पार्थिवा ॥ विष्णुधर्मोत्तरेतु ॥ सर्वोत्पातेषु शमनी अमृता नृपसत्तम
शोभा चैव महाशांतिः सर्वकामफलप्रदा ॥ विशेषेण तु सोमेषु शांतिः कार्यामृता बुधैरिति ॥ संनिहितेषु चान्ये च प्राप्तोपपुष्यादिषु का वाक
नैवाः ॥ तथा च वाराहसंहितायां ॥ नास्ति लोके समुत्पातो योऽद्य तेन न शाम्यति ॥ मंगलैर्वा परस्त्रास्ति यदस्मादृते रिष्यते ॥ अथाद्भुतानां फलपा
कस्थाननिर्देशः ॥ तत्र पराशरः ॥ नृपनरपतिसुतराज्ञीकोषबलाकपुरपुरोहितवाहनेषु येषां फलमसिनिवर्तितशीति ॥ मत्स्यपुराणे विष्णुधर्मो
त्तरेः ॥ राज्ञः शरीरस्त्रीके च पुरद्वारपुरोहिते पाकमाप्नोति पुत्रेषु तथा च कोषवाहने ॥ नृपादिषु पदेस्थान्यादि परो ॥ मांडलिकाद्येहस्यादीनामपि
फलदर्शनात ॥ तथा च गर्गः ॥ पुरजनपदे कोषवाहनेषु पुरोहिते ॥ पुत्रे स्वामिनि स्त्रीत्वपथे तेषु एव मसूचा ॥ देवसषत्वाद्दैवं ॥ यपसानुवक्ता
त्यातफलपाकस्थानवटकणिकाद्या ॥ द्विधा जगतो देशो सयनालसाः पार्थिवसात्त्वर्शसवः ॥ अनुवर्तेतोत्सवदासह्याहादिकथ्वानिलर्ध्दैः
नन्व अनुक्तफलस्याद्भुतकथं शुभाशुभत्वमवगंतव्यं ॥ अवगते चानुष्ठानं कथं क्रियते ॥ वक्तुदष्टलोकवाक्यानदलावनुसारावचफलं ज्ञेय
मिति ॥ अथाचफलगौरवात् प्रथमं दिव्याद्भुतेषु शाधान्याद्दिव्याद्भुतान्यवाभिधीयंते ॥ तत्र प्रथमं सहकादित्यलक्षणमाह ॥ पराशरः
रविर्महापरिमंडलः कुक्षिमान् विपुलोद्यत मंडनिलः क्षेमारोग्यकरः ॥ सुवर्णरजतपद्मप्रभो विमलः स्निग्धो जगद्धिताय ॥ वाराहसंहितायां
अमलवपुरवक्रमंडलः स्फुटविपुलामलदीर्घदीधितिः ॥ अविकृततनुवर्णचिह्नजगतिकरोति शिवं दिवाकरः ॥ यथामलेषु

मीतेषु विज्ञेयेषु सुस्तंकरः । विपरीते विज्ञेयेषु विपरीतकरः ॥ रविरिखामिकानाह पवनेश्वरः ॥ नृपाटवीशैलसुवर्णतामसिंहानलव्याघ्रदिशील्लिका
मा । हिंसोग्रवाङ्कवी वहुश्रुतरिक्वाकराणां अनुरुत्वातेर्कः । कास्यपस्तु ॥ आगार्हनर्मदापाश्चशोरावर्णरमागघातं । ऐंद्रान्नंगाल्कलिंगाश्च वाङ्कीकार
पवनाजकार । कौवाजान्भककवलान्सुह्मान्जागपातिषकिरातकान् । वीनांसर्वान्सशैलास्थान्पार्वतान्वहिरवजान् । यमुनादक्षिणकूलंकोत्रा
म्वादुवराणि ना । विंध्याटविकपुंडाश्च वर्द्धमानश्च पारतं । श्रीपर्वते वेदिपुरे गोलांगुलकमेव च । इक्ष्मतामश्चिवापेव जनाः शूरा महोत्कटः । कान्ता
रैपारतंगोपाल्कंदरैमेषतष्करान् ॥ समैरविषमांश्चरांस्तर्कौश्च कटकानपि ॥ चतुष्पदतैलं यजवधान्याश्चालिषजस्तथा ॥ अरण्यपुरवाधिन्याश्चक्रपका
वालकीस्तथा । गौरंजताविनाकिंजल्कोंपुंसज्ञाकुजंतुवः । सर्वेषां लास्करस्वामीस्त जाश्विनामपि ॥ गारमपिरवापरे ॥ वाराहसंहितायां ॥ आग्नेर्नर्मदाक्षेत्राणि
स्वंनसुह्मोत्कलाः सवाह्लीकाः ॥ शाकपवनमगधशवरप्राग्ज्योतिषचीनकाम्बोजाः । मेकलकिरातपारतवहिरन्तःशैलजाः पुलिंदाश्च । द्रविडाणामाग
र्धदक्षिणकुलंच्च यमुनायाः ॥ चंपोदुम्बरकौशाम्बीचेदिविंध्याटवीकलिंगाश्च । पुंड्रगोलांगूलाः श्रीपर्वतवर्द्धमानाश्च ॥ इक्षुमतील्यथतस्करपारतकान्ता
रगोपबीजानां । धान्यविचान्यः कटुतरुकनकदहनविषमसमरशूराणां । तेषु नक्षत्रविचारचतुष्पदक्षाम्रकरनृपहिंस्रयात्रिवारणां । व्यालारण्यपशूनां
स्मितोह्मानानांमश्चास्करः स्वामी ॥ गार्गीः ॥ स्त्रिग्धराशिमध्ये ग्रालश्च प्रकृतिस्थः स्वस्थरूपो ग्रहः ॥ ग्रहदुःस्थरजोधूमनिर्घातोल्कानिर्घातराह
तः ॥ नपदास्तेषां वराज्ञि स्पोमित्रलेदश्चस्पष्टोपिवा ॥ स्थितः शुभग्रहैर्दृष्टः सपुष्णाति परिग्रहम् ॥ समनष्यपाहहीननित्यं निजनाशकरोति च ॥
नृपाणां तत्पदेशीस्याद्व्याधिभयकारकः । स्वक्षेत्रे सुतक्षेत्रे मात्यक्षेत्रे वा नात्मा निजनाशाः । तथा च वाराहसंहितायाम् ॥ उदयसमये यः ॥

स्निग्धांशुर्महान प्रकृतिस्थितोयदि स्वनहेतोनिर्घातोल्काखोग्रहमर्द्दनैः ॥ स्वनवनगतः स्त्रोत्रधामः स्वशुभग्रहवीक्षितः सबवति सुखसम्पा
परिकीर्त्तितः ॥ अलिक्षितविपरीतलक्षणेक्लमुपगच्छतितत्परिग्रहः ॥ अमरसदसदान्तरे जनोनरपतमध्यस्थवति दुःखिताः ॥ अदिनिरिपुकृते
लक्ष्मीनृपाणांसुमुतकृतंनिपमादमन्यतोवा ॥ सवतिजनपदस्याप्यधुस्त्यागमनमपूर्वपुराद्विहनिक्षणास् ॥ अथप्रकृत्यादिविवेकः ॥ तत्र
स्वकालिकसेवास्वर्णवर्णराशिमयोगित्वगणितागतप्रमाणादन्यादिस्थानेप्योगित्वाखंडत्वाविकृतादिकाप्रकृतिः ॥ प्रकृत्यवैपरीत्यंवि
कृतिः स्निग्धागतनिर्मलत्वगणितागतविस्वप्रमाणाधिकस्फुटविपुलामलदीर्घराशिमजालादयोगुणाः ॥ एतद्विपरीतादोषाः प्रकृतिर्गुण
दोषरहिताशुभफलाः गुणवती ॥ अतिवकृशुभफलाः ॥ असुभफलादोषवती ॥ विकृतिर्गुणदोषारहिताअसुभफला ॥ गुणवतीपापफला
दोषवतीवकृशुभफला ॥ तत्रप्रकृतिविकृतिगुणदोषसंख्याबलाबलमाकलय्यशुभाशुभफलव्यवस्थाकर्त्तव्येति ॥ तत्रादयनसमुच्चरद
शुभलक्षणं ॥ तत्रगार्गपराशरौ ॥ अयनेसुप्रलास्निग्धःसेवतेयदिभास्करः ॥ सुखानिशस्यवृद्धिंचयोगक्षेममथनिर्दिशेत ॥ अयनेकृत
कर्मापदी ॥ एवंरूपोयवयनेसेवतइत्ययं ॥ श्वेताश्चिरीषपुष्पाभः पद्मोनासप्तसन्निभः ॥ वैडूर्यकृतमंडलोहेमालप्तोदिवाकरः ॥ वर्णैरि
लिः प्रशस्तस्यान्महास्निग्धःप्रतापवान ॥ लोकनः सर्वससमानोक्षेमारोग्यसुभिक्षदः ॥ अथायनेकमोवाराहसंहितायां ॥ अश्लेषार्द्धा
दक्षिणमुत्तरमयनंलानोः अविष्ठाद्यंतत्पात्तरे ॥ कदाचिद्विहारीदयवनमुत्यातान्त्रवज्ञास्मृतः ॥ इदमशुभमयनंकदाचिदासनत एवासीनन्द
त्पातान्तं ॥ तथा ॥ यथानिवर्त्ततेप्राप्तः अविष्ठामुत्तरायणं ॥ अश्लेषादक्षिणप्राप्तस्तदाविघात्महद्भवेत ॥ एवंववनाविष्ठामितिघनिसाघपर

अश्लेषामितिवाश्लेषार्द्धपरं। पराशरस्तु। यथाश्रविष्ठावैष्णवमुदक्मार्गो प्रतिपद्यते॥ दक्षिणमश्लेषाश्चामहासयावा॥ अत्रापिपूर्वेश्रवावैष्णवाशंता॥ अ
श्लेषां॥ अश्लेषार्द्धमिति॥ वराहेणतुनिरूपालोखितं॥ साम्प्रतमयनंसवितुःकर्कटकाद्यंमृगादितश्चान्यत् उक्ताभावोविकृतिःप्रत्यक्षपरीक्षणैर्व्यक्ति
प्रत्यक्षपरीक्षणाद्यापश्चतनेवाल्कः। दूरस्थचिह्नवेधादुदयेस्तमयेपिवासहस्रांशोः। छायाप्रवेशनिर्गमचिह्नैर्वामण्डलेमहति। अकादृष्टिकसमय
यमानिवृत्तोपिविकृतत्वादपिस्वसमवफलं॥ तथावहृष्टगो॥ अतिवृत्तेसमवायिनिवृत्तःश्रसातरविः। वराहेणतुउत्तरायणमात्रपदेतदुक्तंतथापातदुक्तं
उत्तरमयनमतीत्यव्यावृत्तःक्षेमसस्यवृद्धिकरः। प्रकृतिस्थश्चाप्येवंविकृतगतिर्भयकृदुष्णांशुः। अप्राप्यमकरमर्कोविनिवृत्तश्चोत्तरांसैन्द्रीमिति॥
सकलवसुधाधिनाथश्रीमद्बल्लालसेनदेवेन। अयनद्वयपावतारोल्लसेलिखितेसवितुः॥ इदानींहेमवर्षेसवादादयनंदक्षिणंरवेः। सर्वेतुनक्षत्रसारा
दोविरवाददातुनरायणं॥ अयनफलंलब्धमहनीयं। अप्राप्यमकरमर्कोविनिवृत्तोहन्तिसापरांयाम्यां॥ आदित्यमसंप्राप्तोविनिवृत्तश्चोत्तरांसैन्द्री
पराशरस्तु सदाहनुरयणयनत्रिसागापारुवाः तथाव स्वकालिकलक्षममाह। पराशरः। तस्याश्रविष्ठाद्यासाक्षाद्भवतत्पौष्णाद्याघोराहिम्यते। सोमाद्याममाया
व्यागार्द्धग्रीष्मः। प्राहृत्सार्पाद्याहस्तान्तं। चित्राद्यैराद्रार्द्धमरत् हेमन्तोज्येष्ठार्द्धाद्यावैष्णवान्तमिति नस्यातिसवितुरितिसंबंधः। वराहस्तुपञ्चसिद्धान्तिकायां
गुह्यायनेमकरादावृतवःशिशिराद्यास्तुसूर्यतत्त्वान। द्विसवनकालसमानादक्षिणमयनमश्चकर्कटकेन। अत्रसिद्धान्तव। द्वादशराशीमकरादृतवः षड्सूर्यगाति
वशाद्यासाशिशिरवसन्तग्रीष्मावर्षाशरद्धेमन्ताः। इदानींतुनरायणक्रमेणतुल्यवस्पृच्यते। धनुषोविंशतांसातषष्ठ्यंशाधिकराशिसमितातवः
शिशिराद्याः षडमसः सेप्रत्यायनक्रमेणरवेः। अपवर्तिफलं॥ तत्रपराशरः। शिशिरतामकपिलादा। वसन्तेकौकुमाहरितावा॥ ग्रीष्मेकापिलैवेदृश्यः॥

शरदि पद्मालोहेमन्ते लोहित चतुर्षु श्वेततरं [illegible] वर्णे शुभ्र प्रशस्यते ॥ विपरीतो विपरीतकरः अथ गर्गो समतिरथास्ति ॥ वृद्धगर्गेण तु कार्त्तिकादिसं
वत्सरं त्रिधा विभज्य ॥ ऋतुत्रयभेदरूपे तद्वर्णफलं कार्त्तिकादिमासद्धिकद्धिकवर्णफलं वोक्तं ॥ तद्यथा ॥ हेमन्त ग्रीष्मवर्षासु रक्तः पीतः शि
तः शुभः ॥ कार्त्तिके मार्गशीर्षे तु रक्तः सूर्यः प्रशस्यते ॥ पौषमासि पदा [illegible] लेवन्मांजिष्ठसन्निभः ॥ फाल्गुने चैव चैत्रे च लाक्षारुधिरसन्निभः
वैशाखे चैत पौ ज्येष्ठे गौरस्यादर्कमंडलः ॥ आषाढे श्रावणे चैव रक्तालः सुमहाद्युतिः ॥ भाद्रपदे मास्याश्वयुजे वैडूर्ये हरितो रविः ॥ स्वरूपमेतन्मा
सेतु वर्णस्याक्तो विवस्वतः ॥ स्वरूपे हेममारायां विपरीतो विपर्यये ॥ अशुभवर्णफलं ॥ वाराहसंहितायां ॥ ग्रीष्मे रक्तोल पनद्वर्षासु सितः क
रोतमनाहस्यैं ॥ हेमन्ते च पीतोर्कः करोति न चिरेण रोगभयं ॥ तथा हितकृषादीनां स्निग्धः सितरक्तपीतकृष्णोर्कः ॥ [illegible] विकाम
न्यं गतो यदि वा ॥ पराशरः ॥ रविर्विवर्णो [illegible] लावाया ॥ कृष्णरुधिरवर्णो जगतश्चापकारी ॥ वैडूर्ये कृष्णवल्लुवर्णे त्वां सर्ववर्षेणोता
तकरः ॥ वराहसंहितायां ॥ रुधिरनिभो विपत्यवनितापकरो मचिरात ॥ परुषरजोरुण [illegible] तनुर्यदि वादिनकृत ॥ आशिपूतविवि
त्रनील परुषो जनघातकरा ः खगमालेखवर्यरूतश्च निशा [illegible] विपत्तिस्त्रोममध्याह्न इत्यर्थः ॥ निशीथमुखे ऽदसास्तम [illegible] सिता
दिवर्णो जनघातकरैर इति ॥ वृद्धगार्गेः ॥ उदये नीलवर्णेके मृत्यु रागाकेरालदेत ॥ दुर्भिक्षं कृष्णकपिलः कृष्यादीनाश्च वर्द्धनः ॥ कल्याहीन
मिति वाराहीना ॥ तथा ॥ वैडूर्यवर्णः आलिलैरक्तः शास्त्रमुदीरयेत ॥ परुषकोणयेदस्यु [illegible] नवर्षणं वारुणप्रलः ॥ ताम्रः शास्त्रतपंकुपोदाति
वर्णानि जेतन्य ॥ [illegible] ताधूमा हतारुलेदिशात्रिमहाय हारविः ॥ उदय इति सर्वत्र संवध्यते ॥ उदयपर्वगीरीणि निर्वर्णस्यग्निलपकरत्वम् [illegible]

तिपादनात् । तथा च तत्रैवार्की । शृङ्गपाणिर्निशिखः प्रस्थाः कुर्यादेवं सुरापैरपि ॥ दृष्टाते रुधिरप्रवर्षं ग्राममलिनिर्दिशेत् । वराहसंहितायां । श्यावर्के कीटस
दृशलसमनिलैस्तुपासनृपरवकारै । तद्यथा ॥ श्यावनीलैव ज्वलैर्द्धरजतार्चि भ्रमेशूल ॥ पीतासेदमस्तव्याधिः कृष्णमतुसंपत्सवेत ॥ घनानां छिद्रध्रुवातत्रव
ज्निर्मासनेसंत्रापः । पराशरः । मयूरचंद्रकालाः । द्वादशवार्षिकीमनावृष्टिं धत्ते गर्गाय ॥ मयूरचंद्रिकालोवायदालवतैलास्करः । पूर्णं तु द्वादशवर्षीतदा
वर्षातिवासवः । विष्णुधर्मोत्तरं वराहसंहितयोरथोदे ॥ इदं वायुसवर्णफलविधानं । ऋतुस्वभावव्यतिरिक्तवर्णपरी ॥ वराहसंहितायां । ऊर्ध्वः सरोदिनकृत
ताम्रः सेनापतिं विनाशयति । नरेन्द्रपुत्रं श्वेतः पुरोहितं हन्ति ॥ इन्द्रधनुः केतोरिव सकरस्तु बालेनविलिखवारवातं ॥ चित्रोपवापि च्छमारविराश्मिर्वाकुलादि
रात्ररश्मी ॥ तस्करनाशस्त्रनिपातयद्भिनामलितमासुपातयोति । पराशरः । श्वेतस्समयोरुक्ताविष्टिज्ञास्तनवादसाघूम्नाताविवर्णगर्हितः । सर्वनिष्प्रभेतोज्
नमारकरः । श्वसार्पिः सप्तेतारविस्तसारश्मयोरोनाद्दिलेषयुक्ता विगर्हिताः । तथाविधेषु राश्मिषु निष्प्रभतारविर्जनमारकरः स्यात् ॥ तथा वातरागेऽ ॥ इद्
पराजवानिमित्तं । तास्करानिष्प्रभतस्वपनपर्वाणि लीमपरागपाविनिमित्तं निष्प्रभस्य घालवस्त्रैः स्पनराश्मिस्तमोन्नतइति मघाकृवातिरेकेणेतत ॥ अ
पतामसकिलकादिफलं । वराहसंहितायां । तामसकीलकराहुसुताः ॥ केतवव्वपासिंव्रशत । वर्णस्थानाकारैस्तान् दृष्ट्वार्कफलं ब्रूयात् । गर्गः । कृष्णाताः
कृष्णपर्यन्तासंकुलाः कृष्णरश्मयः । राहुपुत्रास्त्रयस्त्रिंशत्कीलकाश्वातिदारुणाः । वराहसंहितायां । ते वार्कमंडलगाताः पापफलाश्चन्द्रमंडलसौम्याः
तेषामुदयेरूपास्थानानि कलुषं रजोवृतं व्योम ॥ तरुनगाग्रशिखरामर्द्दीसशर्करो मारुतश्चंडः ॥ ऋतुविपरीतास्तरवोदीप्ता मृगपक्षिणो दिग्दाहः । नि
र्घातमहीकम्पादयोऽसवत्पत्रवातापाताः ॥ नष्टपक्वफलानि । तेषां शिखिकीलकराहुस्त्रैर्नपरिद्वा ॥ तदुदयक्रमाणामेषां केत्वादीनां फलं ब्रूयात् ॥ ६

पाश्मिन्राशिस्थिते देशे दग्धोऽर्स्वेन मार्यांति सूर्ये विंवस्थानफलं ऋूपात् ॥ गर्गः ॥ कश्नताः कश्नपर्यन्ताः संकुलाः कश्लरश्मयः ॥ राहुः ॥ तस्मिन्रासि
न्यने ग्महीपतीनां नात्र संदेहः ॥ कृत्त्वश्चान शरीरा मुनयो याप्त सज्य धर्मसल्वरिताः ॥ निर्मांसवाल्हसाः कष्टेणहि या त्रिपरदेशी ॥ तस्करवि
लुप्तवित्ताः च दीर्घनिश्वासमकुलिताञ्जलिपुटाः ॥ सन्नः सन्नशरीराः शोकाश्चिव वाष्परुद्धदृशः ॥ ज्ञामाजुगुप्समानाः स्वनृपपरचक्रपीडिताः
नुजाः ॥ स्वनपतिर्वरितं तेक मेवापुराहतं प्रहतेतान्य ॥ गर्ले घपिनिष्प्रत्रोचारिमुल्लान प्रस्तृतिवातिमुव ॥ सरित्पा पातितनुर्ल्वंकविल्का वि
ज्ञापते त्रासी ॥ अपतेषा विज्ञेयफलं ॥ गर्गाये ॥ धान्ने वा दाक श्वसंकुपो कवचे वा वार्कमंडले ॥ दृश्यते पश्चतत्रासुल्मभिपालोविपसपति ॥
श्चा स्तेनप्रपुराणे हिरण्यकशिपुवधनिमित्तं ॥ पूर्वापरासु संध्यासु कर्पे दृश्यते यदा ॥ मुद्गलपर्वतोद्दृष्टिंवशाहरुपनिमित्तं ॥ उद्यास्तमये
नित्यं सूर्ये तस्यादिवाकरः ॥ यद्दृश्यते [illegible] कृत्तुलिः कवचैः परिवारितः ॥ आदित्या रजसा राजन् सम वक्षत्रमंडलः ॥ विरश्चिभक्षद्दपनीताकव
चैस्यामहद्दृश्यते ॥ गर्गोमे ॥ श्वेताधनुः [illegible] रूपान्पवित्रर्न्नपावहाः ॥ यनः शाकट [illegible] पाधनुर्ह्लेन तपाश्व ॥ वराहसंज्ञितायां ॥ दंडेनोरंडमृत्पु
व्याधिलक्षं स्यात् ॥ कवचस्थाने ॥ धांतेतस्करलपैदुर्लिङ्गं कीलके कस्य ॥ तथा ॥ कीलकदंड कवच धां [illegible] घपीठसञ्चिताः ॥ सूर्येंदुर्मेहन्द
पलयवाधिवोरजश्चानाराजाद्या ॥ गर्गीये ॥ स्वधं गावुदकीलानांतथा च्छमकदंधाश्रलो ॥ दृश्येतनु सूर्यादिवे यद्दिनाशोऽल्पप्रतेतथा ॥
न्नशारीः ॥ भगालोगर्दलानश्वानर्यांस्तान्याननृगपाक्षिणी ॥ आदित्यमंडले [illegible] दृश्यानां विनिर्दिशेत ॥ कश्यादमगपाङ्गदृश्येनन्नुगर्गण
मंडलांतं तस्य [illegible] कवादमगपाङ्गाजि ॥ पंचताम्रागामोवाथ्याः प्रजानाशास्तपवच ॥ अहछरपलाकादीनआशादास्तोरणानिव ॥ सं

२

घोषाकृससोपाश्चेपमहद्भुतायेतल्लदी ॥ वराहसंहितायां ॥ राजोपकरणारूपोऽथच्छत्रध्वजचामरादिरूपैर्विद्धैः ॥ राजत्वर्घ्येकोद्दर्कः स्फुलिंगधूमादिभिर्जनन
वकोशाकालो ॥ ज्वालास्फुलिंगधूमैर्जनतपदहति ॥ हरिवंशमत्स्यपुराणपद्मपुराणेषु हिरण्यकशिपुवधनिमित्तं ॥ आमुञ्चद्धासितास्सूर्यो धूमवर्त्तिं महा
तदी ॥ वराहसंहितायां ॥ एकोद्दर्लिङ्गकरोद्घाधाः स्पृष्टेरपरर्दिविनाशाय ॥ सितरक्तपीतकृष्णैः संस्तैर्विज्ञोऽद्धौ न्रवर्णजैः ॥ उल्काद्यस्य संस्थानपकोद्दर्लिङ्गकरः
उल्कसंस्थानो वाद्यादिर्नृपविनाशाय ॥ अनुक्रमेण वर्णिब्राह्मणादीन्हन्तीत्यनुवर्णजैः ॥ तथा ॥ दृश्यंतेवपतन्ते रविविदिसौपितामहात्पाताः
आगच्छतिलोकान्नीतेनवसर्पंप्रदेशेन ॥ अथसंस्थानफलं ॥ तत्रगर्गः ॥ प्रजाश्वा कृष्णवर्णा वा रूक्ष्यत्वा वस्त्रवेयेद ॥ एतत्फलं रूक्षं रेखा वा वक्र वाम
पिंगलकापि वा ॥ आदित्याद्दृश्यतेयत्र राज्ञां मृत्युं विनिर्दिशेत ॥ यिकलक कृष्णपवकी भाति ॥ वृद्धगर्गोस्तु ॥ खंडो वा कृष्णरेखा वा मुण्डः पिंगलकोऽपि वा
दृश्यावधमम्मादिश्यो राजमृत्युं वस्त्रवेयेत ॥ एतत्फलं रूक्षं रेखा वक्र वाम ॥ यथा वराहः ॥ खंडो वक्रः कृष्णः ह्रस्वः काकाद्यवीविकृष्णैर्दिः ॥ यास्मिन्दृश्येरु
संध्यार्कलसस्थानावः आपाराज्ञ ॥ पराशरः ॥ मुंडकारत्रलकसंस्थानउन्मादायसपारकृत ॥ वृद्धगर्गः ॥ विरूक्षेनतनवज्ञ्मस्थायीपठरसन्निभ ॥ अना
द्विसिन्धुचोरश्चसन्निभस्सूर्यमंडले ॥ कृत्तोरुणाद्घनोशामसर्वोवाकृष्णमंडलः ॥ तदात्रमरणाद्व्याधिरिति ॥ रुद्धोरुणकृष्णमंडलइत्युनेकमितिहो ॥ रू
ह्योधनर्षवाकृष्णमंडलस्तापरं ॥ तथा ॥ निष्प्रभेधूमवर्णे कसर्वतोजायतलदी ॥ गर्गः ॥ अरितिकृत्तेनपुञ्जपातस्थालीपिठरसन्निभे ॥ संज्ञानातहीयते
लोकद्दर्लिर्लिङ्गजसास्यते ॥ ॥ वराहसंहितायाम ॥ रुधिरक्तघटनिभः घंडोनृपहा विद्रीधितिर्लिङ्गदः ॥ तोरणरूपपुरहाछत्रनिभो
देशनाशाय ॥ ध्वजवाद्यनिलयुक्तानिलास्करेण विपातिकृत्तेव ॥ ॥ पराशरः ॥ तासांसंस्थानः पुरनाशाय ॥ छत्राकारो देशविपर्ययः

शकटाकारेदवेताशस्तमाकृतिर्ध्वजानीवासधनुश्चाहवाय ॥ पक्षोपेवमनःशासनाशनः । नीलपर्वणि कुरुक्षयनिमित्तं ॥ द्विधाकृतरवौ दिव्य
दलेषत्पद्म दृश्यते ॥ हरगार्गो ॥ आदित्यमंडलं छिद्रधावायादिवा त्रिधा । तदा जनमरणं रूपादंडोवापदिदृश्यते ॥ पराशरः ॥ विलसनाकृतिर्गले
विनाशाय कर्क्षदंडोजटिलः ॥ शस्त्रकोपव्याधिकारा संहितत्तद्यायवज्राकारेदुर्भिक्षाय पुरुषाकारोरुधिरशेलासहश्चाश्छादकरः । नीलपर्व
णि कुरुक्षयनिमित्तं ॥ जलंत्याशिखया सूर्योस्तानुमानुदितारवि । मयूरविवे । विष्णावैरिवादित्यास्त्रिकूटेबलदृश्यते ॥ जनमारानिशस्त्राघ
रमुख्यवातलयं ॥ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ डिसूर्यगगनेयुद्धं क्षत्रियाणां विनिर्दिशेत । द्विवक्रेब्राह्मणादिकामाघेकोपवलपायतु ॥ वराहसंहितायां ॥
दिविलातिपदतुहिनांशुपुरां द्विजवान्विरतीवतदासुखलब्धं । तल्लतरवर्णरणेर्क्कद्युजगतःप्रलयं त्रिदतु प्रलति । आग्नेयपुराणे ॥ रावणेन्द्र
कयुद्धेशक्रपराजयनिमित्तं ॥ सप्तैवेवाधिताः सूर्याः शोषयंतोरसातलं ॥ मत्स्यपुराणपद्मपुराणयोः ॥ हिरण्यकशिपुवधनिमित्तं सप्तधूमनि
लाधाराः सूर्यादिविसमुपास्थिताः ॥ गर्गः ॥ दृष्टाः सूर्याश्चचत्वारः ज्वलिताः सर्वतोदिशि सस्त्रेण जनसारेण तथ्यगात्रसलक्षणं ॥ नागार्वीये च
तदुक्तं ॥ वृद्धगर्गस्तु ॥ दृष्टास्त्रिचत्वारः सूर्यानुदितां सर्वतोदिशि । शस्त्रेण निधनं तत्र तथ्यगात्रसलक्षणं । अथोत्पातास्ताद्भुतफलं तत्राहिम
करणेत्तपनुद्भवेत् वराहसंहितायां ॥ रक्तोष्णमातिरक्तोदितस्तनं पंकरोतिपस्तौ ॥ समस्तादिनपवरक्तो दुर्न्यं नं पं करोति ॥ अन्यपरं वा तुमितिपाद
नन्दगार्गः ॥ ज्वैरुदयेत रक्ताविराश्मिसुप्रकाशते । ज्वरस्तमयं कुर्यात महद्भूप्रकरसमतः । हिमतुवाघिरेकेणचैरुदयास्तमयोः फलमतत
वराहसंहितायां ॥ नानारूपे यदिवास्तमयेगंधर्वपुरुषप्रतिमाघ्नजिनी ॥ विवां निरुणद्धि तदा नृपतेः आप्ते समरसंर्यं प्रवदेत् ॥ नागार्वीये ॥ आ

दिताश्चरूपः श्वेतः संध्यायां तु यदा तदा ॥ उत्पातसंज्ञं तं विद्यात्तत्र विद्युत्पातदर्शने ॥ गर्गः ॥ आदित्यमरूपस्थाने संध्याकाले यदा तदा ॥ प्रभासस्तीति
जानीयात्सूमिपसापराजयं ॥ पराशरस्तु ॥ अर्कमण्डले रूपसंस्थाने तद्द्वारादर्शने ॥ नृपनाशाय ॥ संध्याव्यतिरेकेणापि तत्फलं ॥ गर्गः ॥ आदित्यसरूपेद्
श्याममन्त्रेवा महद्भयं ॥ देशनाशं विजानीयाद्विद्युत्पातदर्शने ॥ इदं च संध्याव्यतिरेकेणापि ॥ अत्रानुक्तविशेषशान्तिर्यादित्योत्पातेषु प्रस्तुतकन
काद्रोगामहीदानादिका सामान्यशान्तिरौत्पातिकफललघुत्वाय वश्यमवगाह्य कर्तव्या ॥ आदित्योत्पाते तु विशेषेण हि सः पूजनीयः ॥ यदुक्तमापर्वणे
ज्ञाते ॥ सूर्यस्योदयकाले तु दिक्षु तिर्यक् च दृश्यते ॥ मण्डले तत्समीपे वा रश्मीनां वा विपर्ययः ॥ विकारस्तु यदा तेषां सूर्यः पूज्यात्र देवताः ॥ इत्यादिविहितविशे
षशान्तये आदित्योत्पाताः ॥ अथ वाविहितविशेषशान्त्यर्थमादित्योत्पाताः ॥ मत्स्यरिति च ॥ शशशोणितवर्णार्के पुष्करुधिरकर्दमम ॥ गर्गस्तु ॥ शशशो
णितवर्णाभो यदा भवति भास्करः ॥ तदा भवति संग्रामो घोरो रुधिरकर्दमः ॥ मध्याह्ने शशशोणितवर्णेर्के पुष्करुधिरकर्दमं सर्वो वह्निर्वा घोराः संग्रामाः ॥
अन्यात्तत्वे कथं विनिर्वचनद्वयं मासंपदां ॥ तथा च वराहसंहितायां ॥ शशरुधिरनिभे नानलस्य पलस्य भवति संग्रामाः ॥ शशसदृशेन पतिवधः क्षिप्रं
चान्यो नृपो भवति ॥ नलस्य पलस्य दृश्यमस्य मध्याह्न इत्यर्थः ॥ शशिसदृशपश्च मध्याह्न एव ॥ यथाह वृद्धगर्गः ॥ कांस्यपात्रनिभः सूर्यः शशांकश्च लक्ष्यते
गर्गः ॥ उदयास्तमये वापि विराज्ञेभिर्दतत्त्वा मध्याह्ने महाभयकरं स्मृतः ॥ राज्ञो देशस्य वननाशो महद्भयं ॥ तथा च मत्स्य इति च ॥ आदर्श इव दृश्यते राज्ञो देशस्य चात्र
क्षेत्रे ॥ तत्रैव ॥ आदर्शो इव सूर्यश्च जनदेशानयं वदेत् ॥ गर्गः ॥ अन्यसमयेतु पराशरः ॥ कवधाकृतिर्महासंग्रामकृत ॥ स्कन्दपुराणे तु तारकावधनिमित्ते ॥ दृश्यते च कवधो
नानाकारोपि यदा तदा ॥ मत्स्य इति च ॥ कवचसहस्रः सूर्यो दृश्यते तस्यानिव सेनापतिवधश्चैव तत्र दृश्यते ॥ विपरीता धर्ममिथ्या जायते निर्धनाभृताः ॥ हितं कुर्यात्पुनः सुखावहं

अन्यासमयेनासौ नो कवंधसहस्रो सूर्ये २

गोत्राख्यान १

प्रजाताः सर्वहानाय श्मशानावासहृत्प्रमाः ॥ यज्ञान्तरिहं सतियोनिती राष्ट्रमेषामधीश्वरः ॥ वराहसंहितायां ॥ गिरिशिखरकंदरदरी विनिविष्टास्त
प्रजातवःश्रृङ्गाः ॥ गोसाधुसहस्रमूल्लिकवोकाण्डश्च मुखविकलाङ्गी ॥ कुलपासन्निहित्यकतद्भवोरनिःसत्तासो सदानाद्य ॥ खखरनिष्कुद्धवीती
द्वेराषगस्तोत्रापानीयाः ॥ उदपहतदीलीकराहासनिद्रावकुलाश्च जन्तवः ॥ सर्वोधर्मेण एवसत्यक्तानिष्पापाश्चार्कचाशिवशैत्रोः ॥ अथेयं रादिपर्व
फलं ॥ वटकणिकायां ॥ ब्रह्मणामासिकपापतपसुः पर्वेणैकमात्सत्त ॥ ब्रह्मेन्द्रशाकवनपतिवरुतुताशातकराहोः ॥ पराशरस्तु ॥ अतः परं
सप्तविधं पर्वत्रनुक्रमिष्यामः ॥ ब्राह्मसौम्यैन्द्रकौवेरवैकवारुणान्येनत्वामाक्रनिषाणमासान्तराणि ॥ सप्तलवति ॥ तत्र ब्राह्मणे शस्यजन
नेतद्वत्सामर्थं ॥ ऐन्द्रं सपाल ॥ विरोधेनैडुलिर्द्दिकरो ॥ कौबेरमीश्वराणां मश्चपेविनाशाने ॥ हेमसस्या कवारुणं वृष्टिससाद्धेमारोपकरं ॥
आग्नेयमग्निशास्त्रद्रदनाहृत्वं ॥ यामाव ॥ वराहण्त्वाग्नेयी ॥ स्थुलफलमुक्तं ॥ वटकणिकायां ॥ तद्यथा ॥ ऐन्द्रमहितेप्रजानां यामत्वान्यानि
त्रिवसुसिद्धाय ॥ बृहत्संहितायां च ॥ ब्राह्मेद्विजपशुवृद्धिक्षेमारोग्याणि सस्यांच ॥ तद्वत्सौम्ये तास्मिन्नीडां विदुषां वृद्धिश्च ॥ ऐन्द्रो लूपविरोधः ॥
शारदशास्यहानवक्षेमं ॥ कौवेरेपतीनामर्थविनाशः सुभिक्षं ॥ वारुणमवतीशासुसमन्यधान्हेमसस्यवृद्धिकरं ॥ अग्निजमित्राव्याख्या
ल्पसस्यारोग्यालघातुकरं ॥ याम्यं करोत्यवृष्टिं दुर्भिक्षं संक्षयं सस्यानां ॥ यदतः परं तदशुभं मनाराह्वस्मिदमपाध ॥ ॥ यथाद्भुतसागरारत्न
शाकाब्दः त्यर्वेश्वनगाण्नैरवनवहृशो ॥ १८० ॥ नशकाब्दादि युगाणासक्षता खवायुगोलो ॥ सशरा वामयाऽशः पर्वशाः सषसिविशेषः ॥ यथा
यनफलं ॥ वटकणिकायां ॥ द्विजनृपतीनुदायनिविस्मूडानदक्षिणानमनेहति ॥ नृपशावर्दप्रतिपः परः ॥ तथा च वटकणिकायां ॥ द्विजरा
जन्यानहन्यानदुदगयनेनदक्षिणेतुविस्मृडाने ॥ कासपश्चा ॥ क्षत्रराधण्सहृष्टोब्रह्मक्षत्रविनाशनः ॥ दक्षिणामनेगाराष्ट्रवेत्राण्सस्यमर्दनः

18

दाक्षिणात्यजनो गोकर्ण्णादिर्य्यपङ्कगते वैरे स्पर्ले वा दृष्टो राहुरिति संबंधः ॥ अथ मासफलं ॥ वटकणिकायां ॥ आश्वयुजमासकार्त्तिकाल्लाद्व पदेस्पागतः
सुभिक्षकरः ॥ राहुरविशशिग्रहमासे स्थूलकरो ह्यहिंशासानां ॥ पराशरस्तु ॥ वैशाखपुष्पदेशाहे स्कन्दहतससमालावायां ॥ वराहसंहितायां ॥ वैशाखमासिग्र
हणे विनाशमायान्ति कार्प्पासतिलाः समुद्गाः इक्ष्वाकुपायधेशाकाकालिङ्गाः ॥ सापस्वाः किंतु सुभिक्षमास्मिन् ॥ वृद्धगर्गस्तु ॥ क्षेमं भवति सस्पर्श वैशा
खापदिश्यते ॥ सप्तमीतेपदाकुम्मीलाद्यसहमालवैः ॥ कार्पासतिलमुद्गानां शाखानां च महीरुहान् ॥ सुभिक्षं जायते तत्र नरावलवत्तरा ॥ पराशरः
ज्येष्ठे ज्येष्ठजनपदपत्नीगणमुख्यासस्योपद्रवाय ॥ वृद्धगर्गस्तु ॥ ज्येष्ठायां श्राद्धपीडते ज्येष्ठामुपगते ग्रहे ॥ वराहसंहितायांतु ॥ ज्येष्ठे नरेन्द्रद्विजराजप
त्न्याः सस्यानि वृष्टिश्च महागणाश्च ॥ प्रध्वंसमायान्ति नसश्चसौम्याः सार्द्धः समताश्च निषादसंघाः ॥ आषाढपार्णिमास्यांतु गृहीते रजनीकरे ॥ कविदर्प
तिपर्जन्यस्तत्पश्चात्लभानि पातयेत् ॥ पराशरस्तु ॥ शाल्वनिषादवृष्टिससाघ्रमाषाढे वराहसंहितायांतु आषाढ्यचेत्फदमानग्राणदीपवाहान् ॥
फलमूलवार्त्तान् ॥ गांधारकाश्मीरपुलिंदचीणान्त्रवदन्मंडल्यावर्षमास्मिन् ॥ वृद्धगर्गः ॥ श्रावण्यां पौर्णमास्यांतु गृहीते रजनीकरे ॥ योगक्षेमं विना
शश्चशासनाशश्च जायते ॥ वराहसंहितायां ॥ पराशरस्तु ॥ श्रावणे वृष्टिमसुभिक्षमन्यत्र चीसाकाश्मीरपुलिंदगन्धारेलपः ॥ वराहसंहितायां ॥ का
श्मीरासपुलिंदचीनयवनानृहन्यान्कुरुक्षेत्रजागांधारनपिमध्यदेशासहितानृदृष्टोग्रहः श्रावणे कीचाजेक शाकीस्य आखदमपि तत्पक्वायच्चा
क्वानिमानपत्रयधुरांवुवृष्टिमनुजेर्द्धात्रीं करोत्याहतो ॥ वृद्धगर्गः ॥ प्रौष्ठपादं गृहीते चान्द्रे फलवति पुष्कला ॥ क्षेमं न वंगमगधकाश्मीरदरदान् प्रति
पराशरस्तु ॥ नारपदमागधदरदकलिंगायक्रान्तनपहायसस्यक्षेमायच ॥ वराहसंहितायां ॥ कलिंगवंगानमगधान्सुराष्ट्रान् म्लेच्छान्सवारान्दर
दान्शकांश्च ॥ स्त्रीणां गर्भासुरालिहति सुभिक्षकृद्भाद्रपदे निपातः ॥ वृद्धगर्गः ॥ क्षेमं भवति सस्यानां गृहीते च अजिग्रहे ॥ पराशरस्तु ॥ आश्वयुजग्रहणे

१८

सुलिङ्गान्हन्तिमापाञ्जनितवाह्लीकानस्रंकांबोजशैलांश्च वानामलवाश्च ॥ वराहसंहितायां तु ॥ कार्त्तिक्यामनलोपजीविमागधान्प्राच्याधिपान्कोशलान् ॥
कल्माषान्सुरसेनसहितान्काशींश्च संतापयेत् ॥ हन्याद्दाशुकलिंगदेशनृपतिंसामान्यभृत्यंतमोदृष्टंक्षत्रियतापदंजनजनृपतिक्षेमंसुभिक्षान्विते ॥
वृद्धगर्गस्तु ॥ पौर्णमास्यांयदावेरःकार्त्तिक्यामुपरज्यते ॥ घातयेत्सकलिंगान्मत्स्यांश्च सूरसेनांश्च पीड्येत् ॥ काश्यपः ॥ कार्त्तिके कोशलागावःप्रधानाश्च
हिताग्निकाः ॥ वध्यन्तेगणमुख्याश्च क्षत्रियायोगामिनस्तथा ॥ सुभिक्षंजायतेचापिसस्यसंपत्तथोत्तमा ॥ श्वावादिशिलदंष्ट्रान्क्षेमंतत्रविनिर्दिशेत् ॥
पराशरस्तु ॥ मार्गशीर्षेमगधपौण्ड्रसीमप्रयनानुसह्य ॥ वराहसंहितायां तु काश्मीरकान्कौशलकान्सपौण्ड्रान्मृगांश्चहन्यादपरान्तिकांश्च ॥ येसोममपानलीश्च
निहन्तिसौम्येसुभिक्षक्षेमसुखिसस्यकाच सोमपानागौशीर्षे वृद्धगर्गस्तु मार्गशीर्षेगृहीतेतुक्षेमंसस्यंचनश्यति ॥ पौरान्पुरजनमर्दतिमगधांश्चसहसानय-
र्षसीनसंस्थान्सिपीश्चब्राह्मणांश्चानलसंस्पृशेत ग्रीष्मसस्यंचभवतिशारदंचोपहन्यते पौषेलघुदुर्भिक्षंब्रह्मक्षत्रापराधाय ॥ वराहसंहितायां तु ॥ पौ-
षेद्विजक्षत्रजनोपरोधःससैन्धवाख्याःकुकुराविदेहाः ध्वंसंव्रजंत्यत्रचमंदवृष्टिर्भयंचविद्यादसुभिक्षयुक्तं ॥ वृद्धगर्गस्तु ॥ पौर्णमास्यांयदापौष्यामुपरज्य-
ते स्वर्भाः कुरवश्चातिदेहाश्चफलमर्धन्तिदारुणं मंदावृष्टिर्भवत्यत्रश्रेष्ठोवर्णोविनश्यति अनयान्मंत्रिणश्चैवपीड्यतेनाशसंशयः ॥ पित्तदोषाः
भवतिअक्षयंचवलगाव्छति महावलामहावेद्याःपीड्यंतेपशुवाहनाः कुक्षिरोगातिसारश्चज्वररोगश्चवर्द्धते पराशरः ॥ माघेशास्त्रपंकोपाद्यसात
द्वन्द्वदे वराहसंहितायां तु माघेतुमातृपितृभक्तवशिष्ठगोत्रान्स्वाध्यायधर्मनिरतान्करिणस्तुरंगान् वंगांगकाशीमनुजांश्चदुनोति
राहुर्वृष्टिश्चकर्षकजनानुमतांकरोति पराशरः वंगांगानन्तपवनकाशिदेशांश्चादनकृतफाल्गुने अत्रसस्यंच वृद्धगर्गस्तु फाल्गुन्यांकुरु-
वध्वेवास्वपस्युश्चतमास्तथा दाक्षिणात्यस्यराजानःपीड्यतेनात्रसंशयः वराहसंहितायां तु पीडाकरंफाल्गुनमासिपर्ववंगाश्मकावंतिक

मेकलानौ हन्त्यङ्गसस्यप्रवरांगनानांधनुर्द्धरस्त्रन्नतपास्विनाश्च परासरः नटनर्तेघधनुरकरसस्यविनाशाय चैत्रेपौर्णमास्यांचदावे
च्छांवरमाग्रच्युतेतदा सस्यानिवप्राणरंपतिन्नेमध्यसहकाकलिः लेखकाश्चित्रशिल्पाश्चसुमहान्नप्रसम्मोत वाराहसंहितायांतु चैत्रेतुचि
त्रकरलेखककेरायसक्कानरूप्यापजीविनिगमाकुहिराययण्यान् पौद्रोढ्कके कटजनानथवास्मकांश्चतापःस्पृशन्नमरद्यात्रवाचेत्रवर्षा न्ह
न्वगर्गाः पौर्णमासीषुप्रत्सामफलमतडुदाहृतं एतस्ववदट्कौलमावास्याफलात्विति अथराशिफलं वराहसंहितायां पवालकलिंगक्सूरस
नाःकांवोजाककिरातशास्त्रवार्ता। जीवन्तयेडुताशनत्पातपीडामुपयान्तिमधसस्थे गोपाःपशवावाधगोमिनोमनुजेतमहत्वमागताः तेपीडा
मुपयान्तिसास्करेयस्तेशीतकरेपिवास्थे मिथुनेप्रवरांगनान्नपान्नपमात्रावलिनःकनाविदः यमुनातटजाश्चवाह्लिकामस्याःसह्मजनः
समान्विताः आभिरान्शवरात्सवकुचान्मलान्मत्स्याकुरउकानपिपचानान्विकलाश्चपीडाम दन्नश्चापिनिहन्तिकर्कटकेसिंहपुलिंदगणमेक
लसिन्धूजूपान्नाजोपमान्नवखतीन्नवगोवराश्च पश्चतुसस्यकपिलेरवकठापसक्कानहत्त्यनमकत्रिपुरशालिपुत्राश्चदेशान् तुलाधरवहत्य
साधूनवणिग्विनाशानतरुकच्छकांश्च पश्चतुसस्यकपिले एत्रलित्तपाडुवरमडेवालानडुमांसकोधेनविषासुधीषान् चक्रिनपमालवकर
न्निविदहमस्मांनतावोधहांस्तस्करान्नालीरांदरदार्जसिंहलजनान्हत्वान्तथावत्वसत मीनसागरकूलसागरस्तवरवध्वाणिमान्नाजनानपात
वार्यपजीविनःपुसफलनावाढहोस्तस्करान्नालीरोदरदार्जकूर्म्मापदेशाद्भुदेत अथनक्षत्रफलं वढकणिकादा कुर्म्मविलासानवादन्
पीडान्देसप्रसचीह्यनक्षत्रे परासरस्तु आश्विनेश्वावस्वजीविनश्चयाम्यकलिंगादक्षिणांचापातायम्यात कृत्तिकासुकलिंगामलयाधिपतीनरो
हिण्यांमहत्वस्तकोपःप्रजो मृगशिरसिशालीनिपादककवान्कुकुरानपलालापजीविनश्च पुनर्वस्वापापर्णरुकच्छेकांपीसंश्च पुष्येगोमन्तसिंधु

पौष्वल्लवधवणिजोथविषायुधेहात। हन्मान्मोतुरूषमंत्रिकुलालिनीवारान
मैत्रोयधीमान।कुंसेत्राहिविजात्यपाश्चिमजनान १-४

19

१८

सौवीरकुरुपांचालान् सार्पिकाश्विककालिंगांसिंहलराजन्यान्पित्रोनंदंडकारण्यवनवासिनः पितृधान्यथ्वालागे पुलगान्कांबोजान्सुराष्ट्राधिपति
थू आर्यकममगधांगपवनान हवेदशाताान् त्वाष्ट्रमंडानकुरुक्षेत्रस्थ वायव्याणकाश्मीरात्रीतरान् वाजिनस्थविशाखेपहद्दोत्रपरसमकान मेत्रेका
त्रिकोषाव श्रवणेज्ञाल्वानार्तकोश्च वरुणेकयानजलचरांश्च आर्द्रेत्रैगाममगधकुकुरान् आहिर्बुध्न्येस्मकोत्रक्षकत्रिरानोत पौष्णेवादेहा
नर्तकसिंधुसौवीरान् ज्योतिःपराशरविष्णुधर्मोत्तरयोः ग्रहोपास्तिक्षेनक्षत्रग्रहणंतुयदालवेत तदापीडाविनिर्दिश्याद्वैनिकानां नृपैः सह अपरि
कर्म तत्रपराशरः उदगदक्षिणपतत्क ब्राह्मणक्षत्रियविट्शूद्राधानाद्यान्पूर्व्वा काश्यपश्च सोमापापार्श्वगतिविज्ञानपूर्व्वसांगत्रजा
तपः वेत्र्यादक्षिणेताराकुर्हान्निपाध्यमतापरान वटकणिकायांतु दर्षाविषु दिक्षु स्थितविसादीनांशितातविवर्णिश्चः काश्यपः पूर्वेशालिलजान्
हन्यानपश्चाद्यपानक्षयीमतपरान वटकणिकायांतु उदयांविषुवलान्ग्राहामोजलचराहणे हन्तिसौगीनाशाक्तल्पमतः पूर्वेशालिलपातीसा
दिलिंकवितानः तथाचवराहसंहितायां पूर्वेणासलिलपूर्णीकरोतिवसुधांसमागतोदेवः पश्चात्कर्षकसवककवीजकिनाशायनिर्दिष्टः सलि
लचरदान्निवातीयामोदास्तलवोमस्तः वटकणिकायां विद्धिागतेनिहन्याडाङ्ग्म्लेच्छानसविजीपून ब्रहत्संहितायांतु म्लेच्छानविदिक्षुस्थि
तोवायिनश्चहन्याद्धणेअत्राकोश्च अथग्रासविशेषः वराहसंहितायां सव्यापसव्यलेहसननिरोधावमर्दनारोहाः आघ्रातमाघातमस्तमोदशति
दशग्रासाःपराशरेणलनपादेशग्रासादलिता तद्यथा दक्षोपसव्यग्रसनारोहणपद्माणामर्दनिरोधपरिलेहनापरिसव्यासव्यातमध्यातम
अपसव्यश्चेति अत्राद्यतमध्यइत्येकतमअपसव्यइत्यपरः अथैतेषांलक्षणानिफलंश्च तत्रपराशरः प्रदक्षिणंसव्यंप्रजाहितासतारागीरेषु
प्रदक्षिणीजनुसोमसर्वी वराहसंहितायांतु सव्यागतेतमसिजगज्जनपूतंसवतिमुदितमथमस्थ पराशरः अप्रदक्षिणमपसव्यंप्रजानाशाय

वराहसंहितायांतु अपसव्येनरपतितस्करावमर्दैःप्रजानांच पराशरः समंतात्जिह्वयेवपरिलेहनं समानफलंपूर्वेणेति पूर्वेणनिरोधेनेत्यर्थः
निरोधानन्तरमस्याभिधानात् वराहसंहितायांतु जिह्वावल्लेहिततामिमिरन्नंदोर्मंडलमपिदिसलेहः प्रमुदितसमस्तप्राणलोकस्तेतोयावतग्रमहो
पराशरस्तु अर्धत्रिभागपादग्रहणंग्रसनंप्रख्यातंनृपतिविभवक्षये वराहसंहितायां ग्रसनमितियदात्र्यंशःपादोवागृह्यतेथवाप्यर्द्धः
स्फीतनृपवित्तहानिःपीडातस्फीतदेशानां तत्रैवपर्जन्यग्रहीत्वामध्येपिंडीकर्तुमस्तिष्ठति सनिरोधोविज्ञेयःप्रमोदकृत्सर्वभूतानां पराश
रेणत्वन्यथानिरोधोभिहितः यथासर्वमंडलग्रहमावरणन्निरोधस्तदारोगपदमसुभिक्षलक्षणं पराशरः उन्मर्दनमितिनिःशेषमेवसंछाद्यच
चिरंतिष्ठेत् हन्यात्प्रधानदेशान्प्रधानभूपांश्चतिमिरमनः गार्गीये सर्वसंग्रस्यतूजपातितिष्ठरमतदत्यातिव हंतिस्फीतान्नराष्ट्राणिप्रधानं
चनराधिपं पराशरः मंडलमध्येग्रहावर्तनमारोहणन्नरपतिविघातप्रजानाशकरं ग्रहणावर्त्तनमितिख्यातं वाराहसंहितायां हंतेग्रहण
यदितमस्तग्रहणमात्रदृश्यतेभूपः आरोहणमितयन्योन्यमर्द्दनैस्तत्रकरंराज्ञां काश्यपस्तु आरोहणंसंज्ञाय पराशरः ईषदग्रहणमुपघ्राणं
जगद्धिताय वाराहसंहितायां दर्पणइवैकदेशेसवाष्पनिश्वाससमारुतापहते दृश्यतआघ्रातंतत्सुवृष्टिवृध्यावहंगतः काश्यपः मध्येतमसिसंप
क्षपीडक्षेममध्यदेशजान् वराहसंहितायां मध्येतमःप्रविष्टंवितमस्कंमंडलंचयदिपरितः तन्मध्यदेशनाशंकरोतिकुक्ष्यामयंचभयंच काश्यपः
५२ दृश्यतमसिपर्यन्तेमस्यानामीतिजंनदं वराहसंहितायांच पर्यन्तेषुविमलतास्वस्थंमध्येतमस्तमोतारख्यं शस्यानामीतिभयं तस्करा २०
णांच पर्यन्तेतमोमध्येस्वच्छमितिसंबंधः पराशरेणत्वन्यथानवमद्वाग्रासोविदुः तद्यथा मंडलान्मध्यादार्धहणादन्तमध्यान्नृपतिनाशकरं म
हातमसावरणंतुमजपल्लवःपरस्परंश्लेषसंकरकृत गार्गीये राहुसदसद्घोरसत्त्वमात्रेणावधः वचसामराणिविड्भ्रकीर्णरहसांवधः

२०

गास्मसेदेलिन्नराग्रमुक्ताजांविराग्रमल इत्यर्थः उल्लेखेरेखारूपगर्घडूछिद्र। अथवाग्रस्तेदेशेभिस्फुटके अथविरग्रासविराग्रासयोःफलं
तत्रकश्यपः विरम्भेश्नातिसोमार्कौसर्वेवाग्रसतेयदा हन्यात्स्फीतान्जनपदान्लरिक्षाजनराधिपान् शस्येनतत्रजीवंतिनरामूलफलोदकैः नृपं
दुर्लिक्षरोगाश्चतदाजायन्तिजायते काश्यपः सर्वग्रस्तोयदादृश्ये दुर्भिक्षं तत्रजायते वराहसंहितायांतु सर्वग्रस्तौमरकवृष्टिभयसहितौ नागावी
थ्ये ग्रासेत्वानुरूप्येणयदाराकुर्नेहश्यते शस्त्रसंघातदुर्भिक्षलयंघोरंविनिर्दिशेत अथवर्णफलं नागावीजे श्वेतावर्णोब्राह्मणानांहंति
ब्राह्मणानंतु लोहितः वैश्यानांपीतकोवर्णः शूद्राणांकृष्णउच्यते यद्येपनवर्णेनराहुश्चरतिभास्करे यथातिस्मसादिशेप्रतांप्रपीडयतेग्रहः
भास्करइत्युपलक्षणं चंद्रस्यापितदेवफलं चंद्रग्रहणस्यवाप्यक्रमात् ह्ववर्गोणवर्णफलस्याकवान् तद्यथा लोहितस्तात्रवर्णोवाग्रहश्चेद्जदाग्रसेत्
सुलिक्षक्षेमकल्पस्यात्क्षत्रियाश्चप्रपीडयेत पीतकःकपिलोवापिराहुर्वैश्यान्घ्नउच्यते रोगदाहज्वरःकुक्षिरोगोलरक्तश्चात्रजायते तदनवद्येत
र्वेनपोशूद्रांश्चपीडयेत श्वेतोवापांडुवर्णोवाद्विजघ्नःपापरोगकृत विष्णुधर्मोत्तरे परागमात्रेवर्णफलमुक्तं तद्यथा उपरागश्चेतरक्तपीतकृ
ष्णराकुजाब्राह्मणान्क्षत्रियान्विट्शूद्रपीडाकरास्मृताः ज्योतिःपराशरेपि पांसुधूम्रःलोहितः क्षत्रविनाशाय कृष्णकपोतश्चशूद्रान्विनिहन्तिपकुक्षिरो
गाय. वराहमिहिरसंहितायां सामान्यवर्णफलमुक्तं तद्यथा श्वेतक्षेमसुभिक्षंब्राह्मणाःपीडांविनिर्दिशेद्राहो पांसुर्विलोहितरूपःक्षत्रघ्नश्च
यत्नवलिहचश्च विमलकमणिपीताभोलवन्सुभिक्षाय कपोतःशूद्राणंव्याधिकरःकृष्णवर्णश्च अग्निवर्णस्तेनलवर्णोपांडुवद्रुतामध्नतीना
मित्यादि. नागावीजे धूमवर्णाग्निवर्णोवाग्रामेषुनगरेषुच अग्न्युत्पातान्स्वहस्थानांसदासकुरुतेग्रहः वसवर्गेस्तु धूमवर्णेविनवर्णोवा
मारीमानिश्चकोपयेत वराहसंहितायां सार्द्विच्छात्यग्निलदैगौरिकरूपैतुदुःक्षानि अविभमानाग्निस्तद्धतिमाविशति पराशरः पाटलीकुसु

मसिकाद्याश्चानिदोनवति वराहसंहितायां श्वसनिसस्वसंघदापीपाटलिकुसुमोपमाराहु सागवीजे ताम्रोभवतिशास्त्राप्यक्रूष्टोभवति मत्स्येव
नीललोहिताग्नितेराहुस्थ्रुरितिभास्करे पीडयत्यहिताग्नीनसज्जदाम्यापजीविनः यदालिंगधनुर्वर्णोराहुस्थ्रुरितिभास्करे अमात्याहितराजानि
राजाकामीतामात्मनः नक्षगोस्तु राहुरिंधनुः अरवासपाधिव्याधिवर्धनः सयंघोरं विजानीयाद्राहुरोहोयदिदृश्यते पराशरः धातार्क्कीस्थुर्कंपो
नोदुर्भिक्षाय वराहसंहितायां कलुरविकसलसुखायरूपत्वस्तुकोपाय पराशरः नीलस्तुनक्षत्रेचैत्यविनाशाय दूर्वाकुरहरितामरणाय
हरिद्राव्याधये वराहसंहितायांतु हरितारागालूनतासस्यानामितितिष्यविध्वंसः दूर्वाकांडश्यामहरिद्रासमवनिर्दिशेमरकं सागवीपेतु
श्यामोभवतिवाताप्यधूमोभवतिदृष्ट्ये हारिद्रःसुवरागानांकार्पासतिदारुणो वराहसंहितायांतु कापोतारुणकपिलश्यामाभेक्रूरुपंविनिर्दिशे
आधूम्रेक्षेमसुभिक्षंतमादिशेन्मंदवृष्टिश्च गार्गीये वक्रकारस्तुलाकानांघोरंजनितंरं स्वाभाविकवर्णेनाहन्यहन्यरुग्घाचार्यः आघनेदोः
सधूम्रःकृष्णस्वडग्रहणेतोस्यधिके ग्रासःकृष्णाताम्रःसग्रहणेकपिलवर्णोऽपामार्गकानांग्रहणराशिस्थितिफलं वराहसंहितायां आवंतु
काजनपदाकावेरीनर्म्मदातटआवात्य दृष्टाश्चमनुजपतयःपीड्यतेहतितिसूतयस्ते ग्रस्तेग्रहणराशिस्थिता ननुचंद्राद्विकक्रमस्यावेद्यग्रहणादि
कालामृष्यायाभालामकण्णाणपेत्रमनुष्यानात् कृष्णायापरिमाणिखतायिनगानलोचनं १२५० योजनदीर्घाभवतितच्छाया स्पृशतिव
बुधकक्षापरिगजनएयमसंद्राल १२१६ जजनान्येवा रविग्रहेचसूर्यासत्वानाग्रहार्णमस्तमितत्वात्कग्रहणदर्शनात नवगणितानुमानमा
त्रेणग्रहफलंभवति अतएवग्रहसहितत्वमात्रमुक्तं वल्कलिकायां सहिताग्रहणेयेनवतद्दृश्यपश्चात्भुजीतयीजामिति वराहसंहितायां अथैदी
सरस्वतीपालंपूर्वेसागरेसास्त्रीनपयोधकुमारीसहविकक्षसिंधुघोहति ग्रहणेपरागतेजीवे विक्षनपंमांत्रिगजहयध्वंसः सिंधुतटवासिनामधुदादि

ससीस्थितानांच त्यक्तनयाराष्ट्रगोतस्थाणिकाः केकयाः सयौधेयाः आर्यावर्त्ताः शिवयश्चौ सवित्रगणाश्च पीड्यन्ते बुधलांगावत्सागफलं सूर्यग्रह
णएवबोद्धव्यं चंद्रग्रहणात धारासनवात सौरमरुलश्च पुष्करसौराष्ट्राघातेवार्बुदातयजनाः गोमन्तपारियात्राश्रिताश्चनाशं जनाश्चाशु अथ ग्रहह
क्षिफलं वराहसंहितायां पश्यन् ग्रस्तौ सौमाघृतमधुतैलक्षयाद्राजाश्च यदारविर्वशोग्रस्तौ भवतः सदा ग्रहदर्शनादेतानि फलानि भवन्तीति वा
ख्याप्यपश्यानीतिवयासंपन्नवंसंवधनीयं तत्र सामाम्ष्टरूपत्रयान्निति संबंधः बुधस्यादित्यदर्शनासंबधादिति सौम्यः समरविमर्दविरोधिविकोपित
स्करसंख शुक्रः सस्यविमर्दनानाकेचोचजनयतिधरित्र्यां रविदेः करोति ग्रहसिंदुर्लिहन्तस्करसंघ यदमुतमवलोकनालिकं ग्रहजनितं ग्रहणा
प्रमाणोवा सुरपतिगुरुणावलोकितेतच्छममुपयातिजलैरिवाग्निरिह अथ हीनातिरिक्तवेलाफलं तत्र गार्गी वेलाहीनेत्रास्त्रसंगस्ताणाश्च
वर्णात्वा अतिवेले फलानांतु सस्यानीहममपारिशेत वराहसंहितायां वेलाहीनपर्वाणि गर्भविपत्तिश्च शास्त्रकोपश्च अतिवेलकुसुमफलहानि
सर्वसस्यनाशश्च काश्यपस्तु अनागतमतीतत्वा वेलाहीनाधिकं वदेत गर्भस्रावसस्यनाशश्च फलं पुष्पं विनश्यति अथ ग्रासफलं तत्र हस्तपनसा
सागौत्रिधाविस्तराफलमुक्तं सांगवीये यौवनांशश्च पुरुवाक्षेहन्तिपञ्चविदोजनात अर्कानिवसत्वानिनागराश्चाबहुःखिताः अपमध्यापध्या
पृष्टः शूद्रान्हन्तिसतस्करान् उपरक्तान्तहन्तितं चरस्थवरवारणान् मध्येचः प्रमदाहन्तिक्षत्रराजश्च सर्वशः त्रैगर्त्ताश्चात्रपीड्यन्तेचैवदंडसूतोजनाः वट
कालिकायांतु पापातिविप्रराजन्यसन्निन्नपवत्रपश्चद्वदस्युगणान् खंडग्रासःश्चरः सहसुदृष्टीनश्यः स्त्रीवायोक्तः दृष्टिसर्गास्तु गवांतुप्रथमेहन्ति
द्वितीयं ब्रह्मवादिनां तत्रियाणांततीयस्यान्मध्यमं सर्वलौकिकं पदमवापिवैश्यानां शूद्राणामधमुच्यते सर्वासामन्त्यजातीनां समममेतत्रमुच्यते
यथासामजुगरद्यो विमदीयत्रवालजं तेषांसागविजानीयान्मोहहममथादिशेत काश्यपस्तु प्रथमांशेविप्रपीडा क्षत्रियाणां द्वितीयके शूद्राणां तत

तीयांशेचतुर्थेमघायांशजान् वैश्यानोपंचमेभ्यांशेषष्ठेशूद्रमदात्सदी वसुव्रतानिकान्सप्तमेनवासदोत्सप्तमेंशके येषांमंशेनवमेमाद्दससजातीनां
भुवदेत् हन्तीत्यनुवृत्तौ वराहसंहितायांतु अग्न्युपजीविगुणाधिकविप्राश्चविणपुगात्युदिते: कर्षकपाषण्डवणिकुक्षत्रियवलमाद्यकान्द्वितीये
शो अपुगात्युदिते: प्रथमांशोदिते: विनाशाय ग्रहणमित्यनुवृत्तौ पराशरः क्षत्रियवल्लाद्यान्हन्त्यपांमेघालिल्लाषण्डइति मघाल्लिल्लाषीततीयखं
शास्य: वराहसंहितायांतु कारुकमसस्यक्लेषांशस्ततीयखांशेवमध्यजनान् पराशरः स्वेतलावानामघ्यशासस्य वराहसंहितायांतु मघांशेमध्यम
देशान्नृपतिद्वेषोतनश्चधान्यार्थः मघाङ्कस्खांयांतु विशेषमाहहददगार्गः नतोमघागतोराहुःसोमसूर्योपिवास्थितः प्रजानामपराज्ञांश्चसंकुर्यी
द्विसर्वतः पंचमषष्ठसप्तमखांखफलमाह पराशरः चतुष्पदोर्कविदाहनस्यक्षत्रियस्त्रीणांवालेतितस्य म्रतस्कराणामन्तमये वराहसंहितायां
नुरा तु तृणमात्यातः पुरदेशपश्च:पंचमेखांशे स्त्रीन्मूद्रानषष्ठेशदस्युप्रत्यन्तहसप्तमेकाले यास्मिन्खांशेमाद्गस्तलोकानांशिवंभवति अपमृग्नौ
द्यासतफलं तत्रकाश्यपः उदितास्तमितौग्रस्तौसर्वदेशसुखप्रदौ वराहसंहितायां ग्रस्तावुदितास्तमितौशारदधान्यावनीश्वरक्षयदौ हरि
वंशेवकंसवधनिमित्तं ग्रस्तु:स्वर्भानुनासूर्यादिवानक्तमजायत पराशरस्तु ग्रहीतावधूदागच्छेदस्तंवायदिगच्छति अथोगच्छन्नमस्थिंत्रीणिव
र्षाणिसंशयी वार्हस्पत्येतु ग्रहीतोराहुणासार्द्धमुत्तिष्ठतिपदाशशी तदाधर्मपरिक्षीणकालिमाविशतिप्रजा अमुकोराहुणासार्द्धमस्तंगच्छतिदि
वमा: तदातमोलयग्रस्तामृत्युमाविशतिप्रजा वृद्धगर्गस्तु ग्रहीतोयघुदागच्छेदस्तंवायदिगच्छति शारदंतुतदासस्यंजातंजातंविपद्यते ग्रीष्मे २२
णतत्रजीवन्तिनरामूलफलेनच सपदुर्भिक्षरोगश्चतदासंक्षीयतेजगत नागाविधेतु उपरक्तोयदादित्यस्तदिवाप्रतितिष्ठति अपोगच्छेन्मन्नादे
वपाश्चिपुलोकेषुदारुणः प्रतितिष्ठति अस्तमेतिशारदंत्रीणिवर्षाणिससंजातंनपच्यते नैदाघेनात्रजीवन्तिप्रजामूलफलेनवा आदित्यग्रस्तास्त

मध्यविशेषाद्वार्हस्पते पराजितेताराकुनिपीतमंडलः सर्व्वग्रस्तः अपार्द्धोदितास्तग्रहणफलं तत्र पराशरः यज्ञानेकृतिकृद्विनाशायार्द्धोदितग्रहणं
वराहसंहितायांच अर्द्धोदितापरक्तो नक्रातिकान्हन्ति सर्वदज्ञांश्च नार्गवीयेतु उदितागछ्माणश्च हंतिवेदविदोजनान् वालांश्च जटिलाहन्यान्याव
काषायवाससः ऋषिपुत्रस्तु उदयेस्तमयेवापि सूर्यग्रहांल्लवत् तदान्नपलयंविघातपरवक्रसाचाराम अपोदितग्रहणफलं तत्र वृद्धगार्गः उद
तागणामुखांश्च ब्राह्मणांश्चापिपीडयेत् उदितानुकृतलोहिताः विनाशायग्रहणमित्यचुरुक्तो पराशरस्तु गुणाधिकगुणमुखानामुदितस्या
अथसंध्याग्रहणफलं तत्र वृद्धगार्गः संध्याकालेतुराहस्यागमगहीनः पीडयेत्प्रजाः गावोगासविमुचंतिनववर्षेत्पुरंदरः संध्यापरिमाणं संध्यालक्षणेव
द्रष्टव्यम् अथमोक्षफलं तत्र पराशरः षड्विधामोक्षावामदक्षिणछर्द्दनालिनिर्हरणपत्रमध्यान्तपत्तपासिवर्षणसुलिक्षशस्त्रकोपमध्यजनान्तेमशार
न्मशानाशाकर इति मोक्षपक्षस्यक्रमेणैतानिफलानि वराहसंहितायांतु हनुकुक्षिपायुभेदाद्विर्द्धिः संच्छर्द्दनंवजरणंच मध्यान्तयोश्चविदरणमिति
दशशशिसूर्ययोर्मोक्षा अस्यार्थः अनुभेदादयस्त्रयोद्विद्विःप्रकारानवतिदक्षिणवामाश्च मध्यान्तयोश्चविहरणमिति मध्यविवरणमन्त्रविदरणेव
काश्यपः दक्षिणहनुभेदः स्यादग्नेयायादिशोधाति सस्यनाशोवकुरुतेन्नपलांसुदारुणं वराहसंहितायांतु आग्नेय्यामुपगमनेदक्षिणहनुभेद
संज्ञितंशशिनः सस्यविमर्द्दमुखरुक्नृपपीडास्यादृष्टिश्च काश्यपः पूर्वोत्तरहनुभेदोनृपपुत्रवधप्रदः वराहसंहितायांतु पूर्वोत्तरेणवामोहनुभेदो
नृपकुमारवधस्तवी मुखरोगंशास्त्रवरपेतास्मिन्विघात्सुतिदृष्टश्च काश्यपः दक्षिणःकुक्षिभेदःस्याद्याम्यामोक्षोयदि राजपुत्रलयंतत्र दक्षिणाशा
यतेर्वधः वराहसंहितायांतु दक्षिणकुक्षिविभेदादक्षिणपार्श्वेनयदिलवन्मोक्षः पीडानृपपुत्राणाममित्रियोज्यादक्षिणारिपवा काश्यपः सौम्यायां
तुपदामोक्षावामकुक्षिविभेदने स्त्रीणांगर्भविनाशाय सौम्याशाधिपतेर्वधे वराहसंहितायांतु वामस्तुकुक्षिभेदोयद्युत्तरमार्गसंस्थितोराहुः

स्त्रीपंगाग्लेविपत्तिः शस्यानिचतत्रमध्यानि काश्यपः पापसेदगोताराहुर्वापवनैर्ऋताश्रयः गुदरोगनलंविघाद्धामेराज्ञात्तयंलवेत् वायवांमोक्षोवाम
पायुलदनैर्ऋत्यान्दक्षिणः कसपोरवगुदरोगाफलं पायुसेद्ल्वात वामेतुराज्ञोनयमधिकं तथाचवराहसंहितायां नैर्ऋतवायवयोस्योद्दक्षिणवामेतुपायु
लेदाख्यो गुह्यरुगल्याहक्षिष्येवोमुराज्ञोलयंवामे काश्यपः ग्रासोमोक्षोयदापूर्वेणछर्दनंतुतहलवेत् क्षेमसौहिप्रदोज्ञेयः सस्यनिघातिकारकः वरा
हसंहितायांच पूर्वेणप्रहणंकृत्वाप्रागेववासर्पयेत् संछर्दनमितितत्क्षेमसस्यहार्दिप्रदंजगतः काश्यपः पूर्वेणग्रसतेराहुरपरस्याविमुचति
क्षेतस्करलयंतत्रेमाक्षस्तुजरणंस्मृतं वराहसंहितायांच प्रागुग्रहणंयास्मिन्पश्चादपसर्पणंतु तज्जरणं क्षुच्छस्त्रभयोद्विग्नानशरणमुपयान्ति
जना मध्येयदिप्रकाशोनग्रपमंतन्मध्यविरणंज्ञामा अतःकोपकरंसादतुलिहदनातिवृष्टिकरं सुभिक्षंदनलवतिदुर्लिक्षमेवकरोतीत्यर्थः
तथाचकाश्यपः यदाप्रकाशातमध्येदुर्लिक्षमरकौतदा पराशरेणलस्यसवत्सनाशकरतमः मुक्तं तद्वचनंप्रागेवालिखितं काश्यपः पर्यन्तेविमल
त्वेस्यात्तमोमध्येयदालवेत् मध्याख्यादेशनाशः सौख्यत्यसंदिनाशयेत् वराहसंहितायांच पर्यन्तेषुविमलतावहलंमध्येतमोतच्चक्षरणाख्यं
मध्याख्यादेशनाशः शारदसस्यक्षयश्चास्मिन् पतेसर्वेमोक्षावकाश्यालास्करेणपिकिंचित्रा पृच्छाहिकुशाशिनियथातथाखीपाप्रमाकल्प्य परामर्शः
मात्सागमेदिव्योराज्ञांजयपराजयोवेदितव्यौ गृहीत्वाततएवनिवर्तनमासिवाकुर्वधाच विपर्येणानिपुकास्य अपग्रहणसमयाद्भुतफलं
तत्रगर्गः दिग्दाहोल्कामहीकम्पाः स्तमोधूमरजांसिच सप्तपंत्यागमेराहोः पुनःपर्वेणफापस्थिते वराहसंहितायांतु ग्रस्तेक्रमात्रिमित्तैः पुनर्ग्रहो
मासषट्कपरिवृद्ध्या पवनोल्कापातरजःक्षितिकंपतमोऽशनिनिपातैः पूराशरस्तु उपरक्तेयदाचंद्रेवलवाञ्चातिमारुतः मासैःषड्भिस्तदाविघाद्धा
होराग्रमनैकवर्द्य ग्लकायांद्वादशमासिरजस्यष्टादशेतथा लमिकंपचतुर्विंशत्रिंशतमासिनिर्दिशेत षड्भिस्त्वशनिपातस्यात्सद्योवास्यात्षड्जुहुरसोति

23

२३

एवंसर्वेषामुक्तानिमित्तानांसंसववक्रमेण षड्भ्रश्च्यग्रहणंलवतीत्युक्तस्यैवसंक्षेपः अथवासर्वेषामुक्तानिमित्तानामेकास्मिन्ग्रहणेसंस्त्वे षड्भिरेवोड्ढ
समासेद्वाचत्वारिंशेमासेपुनर्ग्रहणंलवतीत्यर्थः पराशरः षाण्मासीवर्धमसतोर्ध्वंमपेत्वादित्यपालिपूजितमाकुरावार्याः वृद्धगार्गस्तु स्वर्भा
नुरिंदुमर्कंतुमासेषष्ठेपतिष्ठति तदान्तेमसुसिद्धेचपयोगान्तेमर्थंविनिर्दिशेत द्वादशेनतुमासेनसोमराहुर्यदाभवेत् मध्यमंसस्यवर्षंस्यात्योगा
न्तेमर्थंविनिर्दिशेत यदाअष्टादशेमासिराहुःसोममुपक्रमेत सरक्तपीतव्याधिस्तदाग्निनाशःफलपुष्पयोः चतुर्विंशेयदामासेदैत्यःग्रसतेश
शी अनावृष्टिस्तदाघोरंदुर्भिक्षंचविनिर्दिशेत् यदातुविंशतितमेमासिसंग्रहेतशशी तदाक्षयंसमुत्पद्यतेप्रबलेवापिमेदिनी वेदपंचममासेतु
मासेत्रीकाशेदतथा समस्तशेषस्यसूर्यस्यग्रहणंकृत्स्नमाप्नुयात् पराशरस्तु सप्तदशत्रयोदशपंचत्रिंशत्मासिकानिवेराश्चीण्णिविपत्तिग्रहणानि
तुधाधिमरकदुर्भिक्षाएवापवेदितवानि एवमेवतानिशशाङ्कतवकृतग्रहणानि वत्कणिकायां वर्षेत्रपवर्तितान्यतीवकृष्णानिपर्याणि विशुध
र्मातर अतएवादर्शेनराहोतथावाप्यत्तस्थाने प्रजापीडाविनिर्दिश्यावाधिदुर्भिक्षतस्करैः अथग्रहणनिर्मुक्ताद्भुतफलं तत्रवराहसंहितायां
परुषपवनाब्दगर्जितविधूतरविपरिवेषलसितकमाद्या सप्ताहान्तर्नेष्टाग्रहणनिमित्तोद्भुतानाहुः वृद्धगार्गपराशरौतु अथदोषग्रहनिर्मुक्तेसप्ता
हान्तर्भवेद्यदि पीसुवर्षोन्ननाशःस्यानीहारोरागनाशये नृपनाशःपलकम्पत्कामंत्रिविपत्तये रोगायपरिवेषःसातत्स्यायेवाभ्रसंभवं
विघ्नगर्भविनाशायदिग्दाहाग्निविद्भवे निर्घातेरघनुर्दंडदुर्भिक्षायतदापव पवनःपरुषोरूक्षश्चोरायद्ववस्तवक्र वराहसंहिता
यांतु मुक्तेसप्ताहान्तःपांशुनिपातोन्नसंक्षयंकुरुते नीहारोरोगभयंभूकम्पःप्रवलनृपमृत्युं उल्कामंत्रिविनाशंनानावर्णाघनाश्चभयं
तुल्यं स्तनितंगर्भविनाशंविद्युन्नृपदंष्ट्रिपरिपीडां परिवेषोरुक्पीडांदिग्दाहोनृपभयंचसानिलर्कं रूक्षेवायुःप्रवलश्चौरसमुत्थंभयंधत्ते निर्घातः

स्वखायोदंउश्चक्रन्नयंसपरवक्रे ग्रहयुद्धेन्द्रपदुर्द्धकेतुध्वतैस्वसहस्र वृद्धगार्गपराशरौ सर्वोपद्रवनाशःस्यात्मम्पाह्वनिर्विघ्नेति वराहसंहि
तायांतु अविकृतसलिलनिपातैःसन्माहात्मैःसुलिप्तमादिश्य यद्वास्तुर्लग्नग्रहणजेतत्सर्वनाशमाप्नोति अथोत्सवपद्धतीग्रहणफलं वटकणिकायां
समरागमायराकुर्यादिपद्मोतेपुनर्दृश्यः नागवीजे यदिवराकुरुत्तौ चाशिलास्करोग्रसतिपद्मनन्तरमततः पुरुषशोणितकर्दमवाहिनीत्व
तिन्नन्नेवर्षतिवासवः एकस्मिन्मासेत्त्वसपद्धतीयग्रहणफलमेतत तथावकाश्यपः एकमासेर्कचंद्रासांग्रहणेनप्रशस्यते परस्परवधेकुर्युः
स्वबलक्षोभितान्नृपा वराहसंहितायांच यद्येकस्मिन्मासेग्रहणौ रविसोमयोस्तदाक्षितिपाः स्वबलक्षोभैःसंक्षयमाप्नोतीतिकाश्यपः मा
सेनदेतुफलमुक्तं नागवीजे गृहीत्वाभास्करंपूर्वेमण्डलंतिशशिनंयदि तत्त्रसामान्तरंनामतत्रयद्वेदिदेवता वराहसंहितायांतु अर्कग्रहात्
शशिनोग्रहणंयदिदृश्यतेततोविप्राः नैकक्रतुफलभाजोभवंतिमुदिताःप्रजाश्चैवं सोमग्रहेनिवृत्तेपक्षांतेयदिभवेद्ग्रहोऽर्कस्य तत्रानयःप्रजा
नांदंपत्योर्वैरमन्योन्यं वृद्धगार्ग्यपराशरौ यद्राहुचरितंचोक्तंचंद्रग्रहणहेतुकं तदेवसफलंसूर्येविदितव्यंशुभाशुभं तत्रानुक्तविशेषश्चात्र
पुराहूत्यातेषुरविराहुपूजापूर्विकावंराहुपूजापूर्विकमप्यूतकनकान्नगामहीदानादिकोसामान्यशान्तिरौत्पातिकफलगुरुत्वाद्यवमवगम्य
कर्त्तव्येति अथविहितविशेषशान्तयोराहूत्पाताः तत्रापर्वग्रहणे तत्रगार्ग्यः अपर्वणिसमायस्याग्रहणंशशिसूर्ययोः पराशरस्तु अपर्व
णयपरकःप्रजानाशाय मयूरचित्रेतु अपर्वग्रहणेदस्युशस्त्रकोपात्नवृतिच वधोमुख्यस्यात्पस्पतयाराज्ञस्यजायते आरण्यककोडेश्वरीह २४
वधनिमित्ते सकबंधःसपरिघः स्वतानुश्चदिवाकरे जग्राहकालपर्यस्तस्तपर्वणिमहाग्रहः अथोद्दशीग्रहणेतुविशेषः तथाच्छशालपर्व
णिजकुलोत्सादननिमित्ते त्रयोदशीपंचदशीकृतेयेराहुणापुरा तदायत्तारतयुद्धेतथाबाधत्वमापुनः भीष्मपर्वणिकुरुपांडवसैन्यक्षयनिमित्ते

जेरावण्क्ष्मन्तोतुरङ्वमृगाजदहनाख्या: आश्विन्याद्या:केश्चितत्त्रिभा: क्रमाद्वीथय:कथिता: तथाव्वकाश्यप: त्रिधाश्विन्यादिकर्क्षेषुविज्ञेयाना
गवीथिका: गजान्तरोहिणीचैव आर्द्रैरावतीतथा मघाद्याःष्भालाज्ञेया गावीथीहस्तसंज्ञिता जरद्गवीविशाखाद्यामूलाद्यामृगवीथिका अजावुक
विश्रुदेवत्याल्ताश्यादादहनास्मृता अश्विन्यादिस्थितिर्नक्षत्रैर्वर्गावस्थतामिववीथ्यपोलवाति गजातुरोहिणीचैवतिरोहिण्यादिनक्षत्रत्रयेणगजवी
थीत्ववतीतथ: एवमन्यत्रापिपूर्वादित्रयाद्बोध्याहार्थे:तथावाराहि: अश्विन्यादित्रिभा:सर्वा:नागाद्यादहनान्तिका: वीथयोल्लगुपुत्रस्यनेऽऽक्रामनीषि
लि: वराहेणत्वेतायदवीथयोनक्षत्रान्तरे:कथिता: तथावद्ध्कणिकायां वीथ्यानागानाम्नीस्वातिस्त्ररणावह्निकोवैव स्युःपसुवात्रिभास्याक्रजात
थैरावतीकृष्णा अजपादादिचतुष्कैरैरक्ष्योजरद्गवीत्रिभाश्रवणात् मैत्रांत्रिभामृगाजाहस्ताचित्राविशाखाचैव द्वेवाषाढेदहनातिस्रभद्रगवीथ्य
य:क्रमाधुतदा: तिस्रामघ्याद्याथायाम्या:पान्यामृगाद्यास्तु हहत्संहितायांतु नागागुपवनयाम्यानलानिपूतामहाश्चित्रास्तिस्र: गवीथ्याद्याश्च
य:पौर्णद्वेश्चपित्रारूपदे नारद्भ्यांश्रवणात्रिर्भमृगाख्यात्रिस्थमैत्रदै हस्तविशाखात्वाष्ट्रान्पजात्यषाढाह्वदहना तिस्र:सिश्रमासीकुमाद्द
सद्यप्नाम्यमार्गस्था: तासामप्युत्तरमध्याद्दक्षिणावास्थितेकेश: ज्नरवीथीत्रसित:सुस्तिक्षशिवक्रजतोस्तमुद्यंवा मघासुमध्यफलद:क्रम
फलोदक्षिणस्यासु अत्युत्तमोत्तमोनसममध्यन्युनमधमकष्टतुसं उदगाद्यासुयथाक्रमसर्वफलनिश्चयंत्रूयात् पराशरेणत्वसावीथयोनक
थिता: सामान्यग्रहवीथ्यश्चइति तत्त्वरस: तास्ववीथीमार्गानिर्णेदोलिखितव्या: वीथीफलानिलिखेत् तथया तत्रनागवीथीगतानागानां
थितोश्च पीडयति महाकुलानिगजवीथ्यामैरावण्यांनृपतिकलविरोध: आर्षसांवच्छेद्वद्दशानबलाधिकसस्पापीडा स्वकवाधित्राद्वैतवश्या
वीथ्यांसस्यागोमतां हानिर्जरद्गवीथ्यावाश्वविदो मृगवीथ्यामृगव्याधसस्यतपाश्चिनोपित्तरोगाङ्गवश्य आजांसवर्षजलवारिणामाधिकं सस्य
मध्यविलयनमोनपित्तव्याधिसंलवश्य दीप्तमहामातिवरस्फुरितिक्षमायानिष्ठूरे विपरीत: १ अथमंडलफल नरकणिकायां नरन्तीरोऽ

34

मघानिलत्रीक्रिधनिष्ठादिसंप्रवर्त्तेत्री वारोदयःश्वेतोमंडलेषु हिल्लेंद्रयित्र्याद्यो विप्रधर्मीन्तरेतु अथोदयास्तमयवारैः शुक्रस्यापामायनन्त्ना
त्रवतुष्कदं मंडलेसुनिर्द्दजननं रोझाद्यमपि चतुष्कदोद्वितीयस्थतिद्रजननमेवमघाद्यं यवर्त्ततीयसस्याद्रं स्वात्याद्यंत्रिनत्नत्रं चतुर्थमतत्प्रदम
सौकाद्यं पवर्त्तेपंचमं सुतिन्त्र रोगजननं धनिष्ठाद्यं षष्ठमत्रेषष्ठमतन्द्विकरं हन्दर्गगर्गोक्तं तरणाणादीनि चत्वारि प्रथमं शुक्रमंडलम सर्वभूतर
हितत्रामहत्रमसौनिवर्षदम सौल्वाधिपः सूरसेनः पीस्तेमगधाधिपः मत्स्याधिपःशिवपतिंगवोरोगंवनिर्द्दिशेत आर्द्रादिरोहितनामद्वि
तीयं शुक्रमंडलम अहितेसर्वभूतानां दारुणं व्याधिसंकुलं संजातानपिनरंपतिसर्वेशसानिवेतितिः उद्यागाश्चापिजायंतेवायुरभिष
कुप्यति वैरोचनेचतुर्थंतु स्वात्याद्यंशुक्रमंडलं विवालिवर्षणपर्जन्यः सर्वशस्यानिसावजेत सुलिद्दं जायतेलोके सलिलं कुर्वन्ति पार्थिवाः यज्ञोत्स
वसमाजेश्चप्रजानंदंतितत्परिताः ज्येष्ठायामूर्द्दंडश्चपंचमंशुक्रमंडलम तफकदडाराजानपत्तिपरालवम जायंतेविविधारोगाः द्वर्लिद्दंसोपजा
यते वैश्वानरजयोहसमंडलःस्यादहक्षिमान पक्षषक्राश्चविषादिमंडलंतीक्ष्णसंज्ञितं तत्रोक्तमासस्यसमवर्षतेवाप्यतीक्ष्णतः वराहसंहितायां
तु तरणीपूर्वे मंडलमहत्वचतुर्थकं सुभिक्षकरमात्रम वंगांगवाह्लीककलिंगेस्त्रोषुभयजनं आत्रोटिमोरोहकृतोपादिसितन्तुतोहन्याद महाश्वमू
रसेनकपाधेयककोटिविषेनपात सवतुचतुष्कयमाद्याद्यं द्वितीयमसिताश्रसस्यसंपत्तौ विप्राणामशुभकरं विशेषतः क्रूरवेष्णानां अन्येनाक्रामे
तेस्तेष्याटविकान्सजीवगोमंत्रान् गोनर्द्दीनपश्चद्रान वेदेहांश्चानयःस्पृशति विवरन्मघादिपंचकमुदितः शसावाणहक्षुक्रः हन्तस्करल
यजननेनातिवानसंकरकरश्च पित्र्याद्येवक्ष्मचाहत्यश्चकनाविकांवबरश्चद्रान पौड्रापरान्यमौलिकवनराशिदार्वदंडसामुद्रान स्वात्याद्यं त्र ३४
ितयंमंडलमेतच्चतुर्थमत्त्यकरं ब्रह्मक्षत्रसुभिक्षाभिवृद्धयेमंत्रमोदस्यामतुः किरातभर्तृनपनाश्चेद्वाकूनरत्नपत्नावलिपुलिंदान्गणान्सूरसेनांश्च

जोस्माद्दीपंवर्द्धेकृत्तस्करोरोगदंश्चवाधयन्ति काश्मीराश्मकमत्स्यात्सचारुदेवीमवन्तांश्च आरोहवाल्हीरद्रविडाम्बष्ठत्रिगर्त्तसौवीरान् नाशयति
सिंधुसौवीरकाश्चकाशीश्वरसावधः षष्ठ्यंपक्षस्थत्रैकमुलमेवतन्मंडलंचनिष्पादं लोरिधनगोकुलाकुलमतृल्पधान्यंक्वचित्समंदं अत्रारोहमे
खिकगाधाराचतुष्पपीडान्ते वैदेहवधःपत्यतपवनसकदासपारिहारिः पराशरस्तु वैरोचनाख्यंचतुर्थमंडलंचित्राद्यमाहतद्यथा आपरा
दितद्दारुणंवैरोचनाख्यदंडतीक्ष्णानि घ्रामंडलानितत्रस्वराणादीनिचत्वारि चतुर्थनक्षत्राणिजपष्टमविशाखंपंचपक्षस्थत्रे चापतश्चमंडलं
पुष्पंविवरन् ह्यामांगोजस्त्रचारिन्नपपल्लीतनयसुहृत्पालप्रजानामुपतापायातिष्ववाद्यासतमयोकुर्वन्नथमतीवसुसिन्नायाकृवंशात्र
वरकलिङ्गीननयःस्पृशंति अत्रैवान्यग्रहारूढौमोजिष्णुपुरुषादस्रसेनघटत्वरपस्पागारानिरवाय द्वितीयथसमाप्यकृदेवक्यकमालव
पौंड्रशाल्वकेकयोपत्वापय अत्रैवान्यग्रहारूढोम्लेच्छाटविकश्वजीविगोलवैगानदृनीचम्यत्वेदहाननमृःस्पृशति तृतीयेशाकेसम्भ्रन्नपा
नपापान्यग्रहारूढः काश्मीरयवनकुरुकमारलवकिरातत्रीकुनागाननयनप्रुनक्ति चतुर्थंतुधपसमाप्तेमाणिविघ्नं अन्यग्रह
रूढःश्चलमानशिंजितांश्चपतायति पंचममगधांड्रीस्तजानैवानन्यस्पृशति अत्रैवान्यग्रहारूढोवाधिलपदुर्भिक्षावर्षाणिसृजति
विशेषतस्तुकुरुपांचालशाल्वप्रसूरसेनघटवरहारबलतयालिपीडते षष्ठंवातमगमखीलप्रान्ह्यहिमंडलेशुसदं पित्राधयस्वंसेपाकु
धाणिंदंधान्यफलदानि पराशरः आद्यमवंमंडलंवातमार्गवक्रस्तुपित्र्यवान्मार्गीसूर्यदंडवैश्वानरमतश्रवणात वातमार्गागीति
रुद्रहस्तवातरिक्तामैत्रादासनिदावाडवाडविशाखानिपारस्त्रावल्यवैश्वानरनीचवर्षानिग्रहकेलाव हरिवंशाकंसवधनिमित्तं वैश्वानरपथेषु
कोत्पतिवारंववारह ७ अथास्यापनक्रमेणपंचमार्गानाह पराशरः तद्यथा प्राचीतीव्रोरुद्रयास्तमयाकृदक्षप्रदक्षिणस्त्रघोमार्गा

स्तेषां द्वावुत्तरमध्यमोत्तरो मध्यमदक्षिणश्चेति अस्यार्थः प्राकृतीत्यारुद्ध्यास्तमयादुदग्मध्यदक्षिणास्त्रयो मार्गास्तेषां द्वावुत्तरमध्यमो
त्तरो दक्षिणश्चेति अस्यार्थः प्राकृतीत्यारुद्ध्यास्तमयाद्विपूर्वादित्यर्थः तस्मादधिकृताद्युत्तरदक्षिणगत्युत्तरादेशोऽपि पंचधा विलज्य
पंचमार्गाः कल्पनीयाः एवं तदुत्कर्षवति दक्षिणायनादनुलोमविलोमान्मार्गद्विशाद्भिरंशोरुत्तरमध्यमोत्तरमध्यममध्यमदक्षिणदक्षिणाः
पंचमार्गा लवतीति एतेषु स्तमितस्य लाघवस्यक्रमेणान्तदित्याह पराशरः आगस्तिमितत्वे तत्रोत्तरमध्यमध्योत्तरदक्षिणेषु मार्गेषु पंचा
शत्षष्टिं पंचसप्तत्यशीतिं नवतिसिर्दिवसैः पश्चाद्दर्शनमुपैति प्रतीच्यामस्तमितः षडष्टदशद्वादशपंचदशचतुर्विंशतिसिरहोभिः प्रागुदयते
अपगजदाशिवं करोति ७ अथादयास्तफलं तत्र पराशरः तत्रागुदितो नवतिर्मासैरेकविंशतिनक्षत्राणि चरति प्रतीच्यामस्तमितैर
कोनविंशतिपरिसमाप्तः शुभाशुभफलः कार्तिके तु पदामासि कुरुते स्तमनादयौ तदाक्रान्ति वर्षति पूर्णान्दशानुदिनं वर्षति काश्यपः
कृष्णपक्षे पञ्चदशी चतुर्दशी पञ्चमीषु च शुक्रोदयं कुर्यात्तदा हास्ति विमुञ्चति चतुर्दशी पञ्चदशी पदापि मतमिश्रयन्नक्षस्यैतिपोऽस्त गतः सुतः
यदा शुक्रेऽजैदर्शनमस्तमेव वा तदा मही वारिमपीवलक्षते वराहसंहितायां दर्शनास्तमितः शुक्रःसपक्षचतुर्दशागतः समस्तमहः अष्टौ दिवसेनु नपव
लपुरलेदकुद्दशुक्रः अत्रानुक्तविशेषं शान्तिपुष्टिकोत्पातेषु प्रशस्तकनकरत्नगोमहीदानाभिका शान्तिरोत्पातिक फलगुरुलाघवमभ्युकल्ते
ब्येति ७ फलपाकसमयागार्गीय षाण्मासिकस्त्वोशनसरति ७ महाराजाधिराजनिःशंकशंकरश्रीमद्बल्लालसेनदेवविरचितेऽद्भुतसा
गरे लाघवाद्भुतावर्तः अथ शनैश्चराद्भुतावर्तः तत्र सुतस्य कश्चाम्ब्रलक्षणमाह पराशरः पांडुस्निग्धावलचणामाविशुद्धार्चिः शनैश्चराः मा
र्गस्यश्चापि सर्वाश्च नक्षत्राद्धितश्च्यते मार्गस्यश्चापि सर्वार्थे तित्रत्तरमार्गस्य इत्यर्थः येषामयमस्या मीतेषामेवं विधोविशेषणविपरीतः

चानस्थरस्वामिकान्याहपवनेश्वरः मृतान्नेवश्चाहतह्रद्धनीवपुंस्लेनघर्मोत्स्रशादीक्षितानां विघान्यदासीजनसीसलोहकार्ष्णायसानां प्रत्युरर्बु
स्थनुः वत्सकाणिकाख्या सरस्वतीपत्रगताग्रणश्रीवेदस्मृतीमालवर्कसुराष्ट्रं याघ्वरत्यदेशोविदिशाननंवसौरस्मृतेपुष्करमर्बुदवकास्य
पत्तु अर्वुदंरैवतगिरिंसौराष्ट्रानीरकांस्तथा कुरुक्षिजानप्रत्तासंवसरस्वतींदक्षिणांदिशं आवर्तेप्ससुविदिशःखलतोलिकनीवकान वेदस्मृ
तींसाकरिकानमालिनींश्चनदीतटान दुःशीलकान्शाकुनिकन्पशुपानवधकांस्तथा पार्श्वंउनश्ववेतंउनानिर्गाम्छनशावरान्शकान वरा
हसंहितायांतु आनर्तार्बुदपुष्करसौराष्ट्रकालीरपूर्वरैवतकाः नष्टायास्मिन्देशे सरस्वतीपश्चिमादेशः कुरुभूमिजाः प्रत्तासंविदिशावेदस्मृती
नदीतटजाः खलमलिनीवतलिकिकविहीनसलापहतघुकाः ववनशाकुनिकासुविकेवन्तविरूपरहश्मकारिकोः गणपजसवलिहृशत्रव
रपुलिंदाप्यपरिहीनाः कटुतिक्तरसानेयनविधयाश्चितापनुतनस्करमाहिषाः घरकरवणकवातुलमाषतिलाश्चार्कपुत्रस्य ॥ अथ पशुसम्पत्तक
शानिलक्षणमाह वृद्धगार्गी वसुधानांसिमिमालीयचर्दरसम्पमसीजगः नातीववविनिर्लोतिनितंपवपरिविषवान सवत्पवसधूमस्वपद
स्यानुशानेश्वरः राजानश्चक्रिनश्चनिततदासेशाश्वमानुषाः कल्मकः सुवर्णोवापीतकालोहितोपिवा श्यामावाद्धम्रवर्णोवाविश्वानरपथो
स्थितः त्रीणिवर्षाणिनश्चर्वेपीडनमुपगच्छति तदादेशोनिराधारम्लेन्पालवतिनितासः अपवार्षफलं वराहसंहितयो वेदक्षकीर्तिरसलःश्च
लदः प्रजानांवालातसीकुसुमवर्णेनितस्वशास्त्रः पेवापिवर्णमुपगच्छति तत्सवर्णास्रूपोत्मजः रूपपतीतिमुनिप्रवादः जघन्यर्णस्तहृतवर्ण
विनाशकोभवतीति गर्गस्तु भवत्यक्षात्मजेरुद्धश्चपमपीतांशिरप्रेतो तजात्मजानांत्वावानांक्ष्णस्वानिक्ततनुयो पराशरः नीलपीतः
घरलस्मचित्रवर्णः शस्त्रनरदोउनातिहन्तीति शास्त्रदेवरस्तीतिसंबंधः रक्ताद्विर्णेसोत्रयस्यतत्क्रमेणफलं तथाचवराहसंहितायाम

36

श्रंजहारवितीयदि दिवित्रनक्षत्रस्य कधदीतिपीतमयूखः संस्तुलपायवर्कसवर्णो तस्मानितावकुवेरकरस्तु तद्भार्गस्य मासशोणि
तसंकाशायदासातु शनेश्वरः अयुध्यमानाः शस्त्रेण वधमिच्छन्ति मानवाः हरिवंशपद्मपुराणमत्स्यपुराणेषु हिरण्यकशिपुवधनिमित्तं
शनैश्चरो लोहितांगो लोहितांगसमद्युति ७ अथ नक्षत्रवारफलं विष्णुधर्मोत्तरे यद्दाशवापुरुषनक्षत्रेषु सौरिर्विचरति तत्पीडावहोलद
ति वरकर्णिकायांतु यस्मिन्नक्षत्रे विचरति सौरो वलवाकुसेरस्तु तत्कृत्यः तदन्यदशाकर्मदेवाप्रोतीवपापयुतः ७ अथ नक्षत्रविशेषेषु वारफ
लं वराहसंहितायां श्रवणानिलहस्तार्द्राभरणीभाग्यसुतोऽर्कस्य प्रचुरसलिलोपगूढां करोति धात्रीं स्निग्धः तथा वराहः याम्यावायव्यमादि
त्यरौद्रश्रवणसंस्थितः नवस्निग्धवपुः सौरस्तासांयववातिवर्षदः वराहसंहितायां अहिवरुणपुरंदरदैवतेषु क्षेमकृन्नवतिजलं कृष्णसौराच्छिकु
रोम्लपृष्ठकमयिवत्स गर्गस्तु सार्पवारुणमाहेन्द्रनक्षत्रेषु च संस्थितः स्निग्धः सौरः क्षेमकरो नानिवर्षप्रमुञ्चति कृष्णसौरात्मिदामलेर्धकपुत्रः
समाश्रितः विष्णुधर्मोत्तरे सामान्यात्स्वश्विधास्तुस्थितसारमहीक्षितः सर्वे पीडां समिच्छन्ति यमायातियमालयं अप्रत्येकं नक्षत्रवारफलं वराह
संहितायां तुरगानुरागानवारककविधेयामात्यहार्क्कजोश्विमतः याम्यानर्तकवाद्यकगायकक्षुद्रनेक्रृतिकाः पराशरस्तु अश्विन्यामश्वारोहाश्वपालानव
द्यामात्यवंकाविविनाशकीच्छ तरणीषुयायकवाद्यकनर्तकक्षुद्रनेक्रृतिकानपीडते वराहसंहितायांतु वलाक्षेपीडत्रसौरपुपनीभिनश्चन्तयोच्च
रोहिण्यां कोशमभद्रकासिपांचालश्राकटिकाः पराशरस्तु आरोपप्रतिवरनर्कजोविक्षिस्थनम्भरसनाहितान्निकोहकारधान्वाकरीगनागा
करीगनागोडिकाग्न्कयजीविनन्त्रपतायपति प्राजापत्यमद्रकपांचालकोशलोगौशाकटिकाश्वानाधपत्रा तीक्ष्णपर्वाणि कुरुपाण्ड
वोन्यत्क्षयवधनिमित्तम् रोहिणीपीडये -- न्नचैताराच्छनेश्वरः यद्यपिवारेणपीडांकुरुतेर्क्कपुत्रत्यनेनवारमात्रेण शनेश्वरः

३६

म.१

पीउँत्पुक्तीतथापिकुरुपौंडवंगतानुघस्यफलगुरुतरल्पादत्तरोहिलापीउनलारोहिण्यांलेदनमवंगतवी तथावराहसंहितायां रोहिणीशकट
मर्क्षेनेंदनावादिसिन्नन्निरघिराघवान्नाश्री कंवदामिपदनिघसागरेजगदशेषमुपयातिसंक्षयं गर्गाश्च रोहिणीशकटंसोमालिन्नत्पद्भेकपु
तोयवा केतुर्व्याजगतांभूपानप्नलदेंसमुपास्थिते वराहसंहितायां तु मृगशिरसिवत्सजातकयजमानार्जजनमधादशाश्च राज्ञस्यपारतर
मतेनिकरजचोराश्च सौम्येसोनपाकार्यजनमधाश्चावत्सजनादात राज्ञपारतद्दरमथतालिकिरजकबसान वराहसंहितायां आदित्यपे
चनदयतत्सुराष्ट्रसैंधुसौवीराः पुष्पघातिकघार्मिकपवनवाणिकितवकुसुमासि पराशरस्तु आदित्यासुराष्ट्रसिंधुसौवीरपवनदयतत्र
मविधवाश्च पुष्पापुष्पमालावकघातिकधाटिकपोतपात्रिकपवनवर्णिकतान वराहसंहितायां सार्पजतरूहसर्पाः पित्र्यवाह्लीकचीनगांधारा
मालिकसारतवेश्याः कोष्ठागारागीवणिजश्च परासरस्तु अश्लेषासुरसर्पानरनिलजाश्चमघासुमालिकवाह्लीकचीनगांधारवेश्यपारतन्निष्ठागारा
णि. वराहसंहितायां नागपरसतिक्रामाणिपापस्त्रीकन्यकामहाराष्ट्राः आर्यम्णे न्वपगुडलवणलिक्षकूपकूपरतंद्वंशीलारहनिवासिनः
वराहसंहितायां हस्तेमापितवाह्लकचोरसिंधुकाधिकनौद्विपग्रहाः वंधकाकोशलकामालाकाराश्च पीडते पराशरस्तु हस्तिहस्तियाहस्ते
नलिपक्रजवसद्वविकमापितमालाकरवंधकीकोशलान वराहसंहितायां त्रित्रासंस्थसुमदाजललेसकवित्रद्वाविन्नलोडानि स्वातामांधव
रद्दतसूतेयापञ्चवनदाघाः पराशरस्तु त्वाष्ट्रप्रमदालरवकवित्रकराश्चित्रलोडानि स्वातादूतवरसूतमागधुल्बवकनटनतकपापकवारक
पातकात्रिकान वराहसंहितायां ऐंद्राग्नाख्येत्रगतेवीनकोल्हतकुंकुमलाक्षासस्यान्यथमांजिष्टकौसुंभवस्तुजाति पराशरस्तु
ऐंद्राग्नेत्रेगतेवीनकोल्हनकाल्हाकुंकुमकुसुंभमंजिष्ठापीतकुसुमसस्यानिविगृहकामाश्च वराहसंहितायां मैत्रकुहततेगणवत्राकार

श्मीराः समंत्रीवक्रचराः उपतापं यांति वधादिकाविलेछ्श्च मित्राणां पराशरस्तु अनुराधासु खसुतेगणकुलूतकाश्मीरचक्रचरमंत्रिपी
टिकान् मित्रेतथैवामित्रान् वराहसंहितायां ज्येष्ठासु नृपपुरोहितनृपसत्कृतेसूरगणकुलश्रेण्यः मूलेचकाशिकोशलपांचालघोषा
धीपाधीः पराशरस्तु ऐंद्रेजातिगणकुलश्रेणिज्येष्ठनृपनृपपतिसत्कृतत्कृतपुरोहितान् मूलेकाशिकोशलपंचालमूलफलौषधिवाधान्
वराहसंहितायां आर्ष्येगजेगाकोशलगिरिव्रजमागधपुंड्रमिथिलाश्च उपतापं यांति जनावसंति येतामलिप्ताश्च पराशरस्तु पूर्वाषाढासुवा
मगधवंगपुंड्रकोशलमिथिलागिरिव्रजतामलिप्तनिवासिनः वराहसंहितायां विश्वेश्वरेकेपुत्रश्चेरदशार्णांज्ञिहंति यवनाश्च उज्जयिनीशबरा
न्पारियात्रकान्कुंतितानीश्च पराशरस्तु उत्तराश्रवेतिनीवरकुंतिताजदाशार्णयवनपारियात्रकान् वराहसंहितायां
श्रवणेतुराजाधिकृतान्प्राक्स्त्रोलपच्चुरोहितकलिंगान् वसुनेममागधराजयानहिंस्थनेधाधिकृतानां पराशरस्तु वैश्नवेराकलिंगान्
विद्याश्रमासिपगाजाधिकृतपुरोहितान् अविश्नासु मगधाधिपतिद्विजपापविविधवसुनिवयत्रदधिकृतान्देशांश्चनिपीडयति
वराहसंहितायां राजेत्रातालिपक्कालिपमसुराश्चावविक्रयिकवनितापलौविदस्पुपाषडनिवासिनः शाकुआश्वपदायांऽविडकेचतोचचित्रा
ड्पाश्चसिंहलमहेंद्रनागनिवासिनः उत्तरायांस्त्रीहिरण्यनिवयतस्करसमीघान्यनदनदीपानपुगणकरान् वराहसंहितायां रेवत्यांराजनतःक्रौं
चद्वीपाश्रितःशरत्सस्यं शावराश्चनिपीडत्तेपवनाश्चशनेश्चरेखरति पराशरस्तु रेवत्यांशरत्सस्यराजनतकत्त्ववरवनवासिक्रौंचद्वीपवि
नाशनः १ अथनक्षत्रवारसमभवफलं वराहसंहितायां एकर्क्षेवरावर्षाघुलसप्तहोद्विगतिश्वमधापलः त्रिसगतिमध्यफलकरोदिनकर
तनयाविनिर्दिष्टः वृद्धगर्गास्तु एकर्क्षेचारीवर्षात्तुस्निग्धामंदगतिर्ग्रहः क्षेमसस्यसुभिक्षानामाख्याताद्विगुणेवरन्

३२

प्रजाहितानांसर्वानीतिद्ध्यान्मध्यमफलं । चित्रन्तत्रगतैर्वार्यदासौरोनिषेवते तदालयान्पुदीयैतधूमकेतुरुदेतिवा यदिवार्कसनक्षत्रेसौ
रःप्रत्यवसर्पति समस्तानांसर्वेदिग्यान्तदादिवंववर्षति अथवारफलं तत्रवृद्धगार्गः कुर्यान्प्रजानांसौलिन्नमुत्तरंमार्गमार्गस्थितः इलिन्न
वाभिनमर्द्धंतवदक्षिणमार्गमास्थितः वरस्त्रकीतिकराहिणाए रूतवापिदारुणः पराशरस्तु सममध्यन्यमार्गफलमन्यवाउसातित्रयवणापा
मपानिलस्ताम्पस्थः अन्यत्राईति अर्द्रासाविध्यामा निलानांतीव्रादवतत्वाङ्गागमस्यवायत्वातिदुत्तरेणापिगमनमशोसने एवमश्ले
तनमध्यापठितत्वाच्छूवणस्यतदुत्तरत्रामनमपशोलनमिति आग्रयणेतेसमुद्राःप्रवलितगगनंकंपतेनालोकः चंद्रार्कौराश्मिहीनौग्रहाणां
सहितौवातिवाताःप्रचंडाः राजानापदत्वस्यजनपदमरणंव्यातिमेवाप्रनाशीचक्रावर्तंयंतमतिजगदिदं सिंघ्येगवार्कपुत्रे वृद्धगार्गः नक्षत्र
षध्यतसौरोयदाप्रत्यकुल्वत तदानवतिदुर्लिक्षमुत्तरेणतुसंनमः लेवमानपुस्त्रीदुरस्ताप्तुलपत्सवतिशास्त्रतः व्याधिस्तुसुमहापापोजा
यतेदक्षिणाश्रये वहूनामपीसकरोतीतिसुमहापापः अधस्ताद्राजमरणमुपरिस्थस्तराजवत् ॥ अथपादपातफलं विष्णुधर्मोत्तरे रौद्र
हस्ततपचाप्य अहिर्बुध्न्यांशनैश्चरः यदोदयंप्रपद्येत तदानरपतिक्षयंपार्थिवाः वृद्धगार्गस्तु हस्तोर्द्धनक्षत्रयाम्यघोपदोदेतिश्शनैश्चरः देशा
नांमध्यदेशानांप्रत्यंतानप्रमर्द्दति विरिञ्चिमवादितोहन्त्यादुष्टान्सर्वासुजातिषु उदितोवापुनःसौरोवैश्वानरपथेस्थितः पुरपर्वततद्गाणि
कुर्याद्यान्यान्निवमर्द्दति पराशरस्तु तस्याष्टाविंशतिवर्षिकःसप्तविंशतिनक्षत्रचारतास्त्रिमासातित्रप्रवासः क्रमात्सप्तसप्तविंशतिस्त्रिंश
दधिकोनावाङ्गामपनुपाहारितः असायः प्रवासोस्तमयमनुसमप्राक्तिंशात्ध्यधिकोनावाप्यकेनाधिकाउनाविति ॥ अथवक्रफलं
वराहसंहितायां मागघारेषुचरन्त्रविक्रौपुत्रानक्षत्रेपुकरोतिवक्रं इलिन्नंकुरुतेनपसुरामित्राणांविमाध्यमहांक्ष गर्गश्च विलोमित

गतिः सौरिः आर्द्रादिरेषु यद्यदा लवेत् अनावृष्टिभयं घोरं दुर्भिक्षं मित्रविग्रहः विष्णुधर्मोत्तरे तु आर्द्रादिरेषु चरन्नेषु सौरो वक्रमियाद्यदि पृथि
वीपीडजनं सर्व्वं पूर्व्वं देशे विशेषतः गर्गः शनिर्वक्रगतिर्जन्मलग्नेन निष्क्रमेल्लवेत् रोगपीडां तत्रकेराजन्मत्रिंशांशकपादे १ अत्रानु
कविशेषशान्तिषु शनैश्चरोत्पातेषु शनैश्चरपूजापूर्व्विका प्रसूतकनकान्नगोमहीदानादिका सामान्यशान्तिरौत्पातिकफलगुरुत्वलाघवमवग
म्य कर्त्तव्या १ फलपाकसमयावराहसंहितायां अब्देन शनेरिति १ श्रीमहाराजाधिराजनिःशंकशंकरश्रीमद्बल्लालसेनदेवविरचिते श्रीअ
द्भुतसागरे शनैश्चराद्भुतावर्त्तः   अथ केत्वद्भुतावर्त्तः पौर्णमास्यामुपचद्यंत तीव्रदृश्ये करवि रविक्षयेश्याश्च केतुः कैतोसघरशोभुवः
बुधान् द्वितीयगः कुजः शनिः सुरगुरुराहुर्ज्ञेयाः शास्त्राधिरहितयः तत्र शुभस्वरूपककेतुलक्षणमाह पराशरः स्निग्धः प्रसन्नो विमलप्रद
क्षिणशिखस्तथा दृश्यते येषु देशेषु शिवं तेषां विनिर्द्दिशेत् वराहसंहितायां ह्रस्वस्तनुः प्रसन्नश्च स्निग्धस्त्वृजुरविरसास्थितः शुक्लः श्रद्दिती
वापाति पृष्ठः सुभिक्षसौम्यावहः केतुः वटकणिकायान् अविरस्थितो विततः स्तनुजु मृदु स्निग्ध मूर्त्तिरुदयादितः ह्रस्वः शितः प्रसन्नः केतुली
कस्य लावाय येषाममर्त्यस्वामी तेषामवैस्तत् तो विशेषेण शुभकरः विपरीतो विशेषेण विपरीतकरः १ अथ अशुभस्वरूपककेतुलक्षणं
वराहसंहितायाम् उक्तविपरीतरूपा न शुभकरा धूमकेतुरुत्पन्नः इन्द्रायुधानुकारी विशेषतो द्वित्रिचूडो वा कूटकणिकायां
न शुभो विपरीता तो विशेषतः सस्त्रवायसंकाशः द्वित्रिचतुश्चूडो वा दक्षिणदिक्स्थस्तु मृत्युकरः हरिवंशे वाणपुष्टनिमित्तम् दक् ३८
क्षिणां दिशिमास्थाय धूमकेतुः स्थितो भवेत् केतुस्वामिकान्याह काश्यपः प्राकारान्तुच्छ्राणांच्छृंगान् गिरिकोटिजिगीषवः प्रत्यन्तवासिन
रतात्परश्चिरविशारदान् मूर्खान् विज्ञानहीनांश्च आर्य्याणां सार्द्धनानपि खलान्सहदांश्चीनान् केतो रेतान् विनिर्द्दिशेत् वराहसंहितायां तु

38

गिरिदुर्गाश्रयकृतवासिनश्च हूणा वाल्हीकगणा मरुचीना । सत्यत्यागधनमहोत्साहव्यवसायपराक्रमोपेताः परदारविवादरताः परवधकृतहल्लामरोषिकः स-
र्वाधार्मिकविजिगीषवश्चकृताः समाख्याताः वटकणिकायास्तु शिखिनो गिरिसंस्थिता वगणाः मरुल्पूरुवीचोलसुलहूणाः व्यवसायपराक्र-
मापन्नाः परदारापहरतामदोत्कटाश्च ७ अथ वर्णफलं गर्गीये सर्वेषामेव केतूनामष्टौ वर्णाः प्रकीर्तिताः श्वेतारक्तस्तथा पीतः कृष्णश्च
तथैव तु । अन्ये विशेषा धूमकेतूनां मुख्ये स्वरूपलक्षणे हरिता धूम्रवर्णाश्च कपिलाश्चाग्निसन्निभाः हन्ति वर्णास्तथा श्यामान् सर्वान् धूमकेतवः राश्वराग्
नारदीये तु विप्रान् श्वेतो हन्ति हन्ति क्षत्रियान् हन्ति लोहितः वैश्यांस्तु पीतको हन्ति शूद्रान् हन्ति तथासितः इतरान् पीडयेत् केतुरन्यवर्णोऽप्यसौ नवत्
षण्मासात् परतो राज्ञो मरणं वत दरिद्रता श्वेतश्चाश्वाकुलं कुर्यात् लोहितस्त्वग्नितो लयं कृष्णः पीतकः कुर्यान्नरकं रोगाम् अपालकः । अथ पक्षाति
फलं नारदीये तु साक्षात्कारादिविनाशाय सुखाय मुखालोकिनः दीर्घः सूक्ष्मः सुखायैव वक्रः स्थूलो विनाशकृत् ७ अथ केतूनां मुख्यपूर्वनि
मित्तानि नारदीये कल्पवायव्याशीर्षे निर्घाताः पांशुवर्षः नीहारोल्कमिकम्पश्च दिशां दाहस्तथैव च उल्कापातश्च निकेतोत्पादि यारन्
गते असुलक्षमपाकृत्यतुलस्य च निदोषमे मृदुस्निग्धास्तु सा वाता निर्मालाशाकलारिलिशः शान्तामगा विहगाश्च ग्रहास्फुटमरीचयः ७
कुबेरवायुवरुणसूर्याग्नियमपुत्राः षड्विधाः केतवास्सम्नादिषु षट्कुरुतुष्टात्पन्ते पट्टकं नारदीये चैत्रवैशाखयोर्मध्ये कौबेरास्तु विनि
र्दिशेत् तेषां वै वर्तुकर्माणि लक्षणं शृणु पार्थिवः ग्रहस्थिते पूर्ववदाविरूढैर्तैर्धूर्जितारणाः हविर्धूमाकुलात न्यहृष्यते च वसुंधरा त्रिवि
धं पर्यसमापन्नस्तदा राज्ञो महीपतिः एवं प्रजास्तु मन्यन्ते कुबेरात्कृहमागताः उद्यत्कुबेरपुत्राणामेतद्भवति लक्षणं ज्येष्ठे चैव तथाषाढे वायु
पुत्रान् विनिर्दिशेत् तेषां वै वर्तुकर्माणि लक्षणैः शृणु पार्थिवः वान्ति चैव महावाता महायुद्धमपालयः तत्र चैव महावृष्टिः तारणा हालकानि च

तेषां चैव तु कर्माणि लक्षणैः श्रणु यादृशैः दुर्भिक्षं व्रतपातो तापं च न पाणां हन्ति मारिश्येत् उदये च वरुणपुत्रस्य मे तद्भवति लक्षणं आश्विने कार्तिके मासे
सूर्यपुत्रं विनिर्दिशेत् ततो दहति तीव्रा सु मर्चीमानि दिवाकरः मन्नं तेवतदागाव स्थापदाश्च विशेषतः विप्लवं प्रलयं तत्र सर्वे दांडेषु दारुणं उ
दये सूर्यपुत्राणां मे तद्भवति लक्षणं मार्गशीर्षे च पौषे च वह्निपुत्रान् विनिर्दिशेत् तेषां चैव तु कर्माणि लक्षणैः श्रणु यादृशैः आग्निर्दहति राष्ट्रा
णि हरितश्च वनानि च विद्रवंति ततो दस्या समभ्रान्ताग्न्य पीडिता कासिं च जायते तत्र उदये वह्निपुत्राणां मे तद्भवति लक्षणं माघफाल्गुनयोर्मा
से यमपुत्रान् विनिर्दिशेत् तेषां चैव तु कर्माणि लक्षणैः श्रणु यादृशैः शीघ्रं भवति दुर्भिक्षं हाहाभूतमचेतनं छर्दिर्ज्वरातिसारादि च नानि नश्च वाह्नि
वेदना उदये यमपुत्राणां मे तद्भवति लक्षणं १ दवलस्याग्नेया धानविविधा अस्मान्नरोत केतवः कृत्तिकादिषु तत्पुनः नक्षत्रेषु स्थिता उत्प
त्स्याह तथया कृत्तिका रोहिणी सौम्यं पार्थिवा मघा मुच्यते केतवो यत्र दृश्यंते आग्नेया दृश्यते च आग्नेयेषु च दृश्येषु लोकानां संक्षयाकुलं
नित्यादिनाथ राजानो जनमारी तदा भवेत् रौद्रं पुनर्वसु पुष्यः पार्थिवाः पूर्वे मुच्यते केतवो यत्र दृश्यंते रौद्रे क्षेप्यैकविंशति यदा रौद्रा स
दृश्यंते दुर्भिक्षं निर्दिशेत्तदा पर्णिनेव प्रजाः सर्वा मृत्युः क्रोश रोग पीडिताः अश्लेषा पौष्णे नागपानि विषाद्दक्षिणर्द्धतः केतवो यत्र दृश्य
न्ते अद्दालकि सुता दृश्या केतवो यत्र दृश्यंते च शिखिनो मुनिसंभवाः सुभिक्षं क्षेममारोग्यं सस्यसंपदः आर्यम्णादीनि वक्त्राणि
विशाखाद्दक्षिणतारतः केतवो यत्र दृश्यन्ते चत्वारो मृत्युसंभवः नयंति विविधं विंशाक्रमस्य च वनं यथा दुर्भिक्षं मकरं घोरं अनावृष्टिस्तथैव च
उपद्रवसमूहानां तदा भवति दारुणं ज्येष्ठा मूलमषाढा च श्रवण धनिष्ठाः शतभिषम् केतवो यत्र दृश्यन्ते तपास्ते सौम्यसंभवाः सुभिक्षं च सुभिक्षं च मही यत्र जलवाकुलः

उत्तराश्रवणश्चैवनक्षत्रेवसुदेवते कृतेवाह्यमहस्पतेकाश्यपपार्थतुर्दृशा अनावृष्टिसमेघोरंजेप्रजानामतिदारुणी स्वातिर्विशाखा
मैत्रवलागोरक्षिणपार्थिमः कृतवाहत्रहस्पतेमाहेयपाःपंचविंशति महेषुवत्स्येषुलोकानांसहृदयश्रुवे तदाराजसहस्राणामहीपिवति
शोणितं वारुणंदेवनक्षत्रंतदालाङ्पराहूदं कृतवाह्यत्रहस्पतेवारुणस्तुदपवतु ऊर्मिकेतुःश्वेतकेतुर्धूमकेतुस्तथका ऊर्मिकेतुर्यदा
दृश्यतेदाहाध्वजंलक्ष्मी श्वेतकेतुर्यदादृश्यस्वतास्थिंकुरुतमही. तदामानुषमांसानिसप्तपृतीहमानुषा नमातामन्यतेपुत्रैपुत्रावामात
रस्तथा नपितापुत्रसंलतंस्नेहंसंप्रतिपद्यते नपतिमनानारीनवंधवीधवास्तथा ऋज्ञपातंजगत्कालंचक्रावद्भमतेतदा धूमकेतुर्यदा
दृश्यतेस्वयवृक्षामिलक्षणं सेहनितारव्यायोधानराजानांमंत्रिणतथा सहतिशिरवपार्श्वानसराष्ट्रपजनकाननात रेवत्याश्वयुजेचैव
नक्षत्रेयमदेवते कृतवाह्यत्रहस्पतेयमपुत्रास्तुपोरुशा यमपुत्रेषुदृश्येषुलोकानांसंशयोध्रुवं स्थावरामानुषाःसर्वेपचादःपक्षिणस्तथा
चतुर्विधानांभूतानांसंशयोजायतेतदा वाराहसंहितायां आरनेयास्तेजोदालकिंकास्यपमत्तुसामपार्थिव क्षितितनयवरुणपुत्राय
मजाताःकृतवाद्यांकाः आरनेयानृपमरणं ऋजुयमतुल्यंवदंतिरोरषु अद्दालिकपसमाहृमाकासापश्चुतवनानिषिः ऋाश्चसमनारोग्यं
यमतनयेसस्यमुत्तमंसोमा माहेयानृपमरणंवरुणसुतेक्रूरंयेचत्रास्त्रश्च गर्गस्तु केतूनांसहस्रसंख्यामाह तथावतकाकं आदित्यादि
यवारुणगणमसुत्तानांवदंतीते आगन्तूनांसहस्रस्याक्रूहणामलनिवोधमे यकारःसुत्तानांच तेवानविंशतिजातयालवति तत्रादित्यपुत्रा
वराहसंहितायां हारमाणिहेमरूपाःकिरणारव्याःपंचविंशतिःससिरवाः प्रागपरदिशोर्दृश्यान्तपतिविरोधप्रदाहविरजाः गर्गस्तु शु
द्धस्फटिकसंकासंमणालरजतप्रभाः मुक्ताहारसुवर्णाभाःसशिरवापंचविंशतिः किरणरव्याकंपुत्रास्तेदृश्यन्तेप्राहिशास्तथा तथाव

५०

परलोकास्य नृपतेस्संप्रदास्यते ७ चंद्रसुतानाह गर्गः चंद्ररश्मिसवर्णा लोहितमकेंदुसप्रभाः ततस्तु शशिनः पुत्राः सोम्याः शस्ताः शुभावहाः
सौम्याश्चोत्तरदिक्संस्थाः इत्यर्थः तथा च वराहसंहितायाम् शशिकिरणरजतहिमकुमुदकुंदकुसुमोपमाः सुताः शशिनः उत्तरतो दृश्यंते
त्रयः सुभिक्षावहाः शिखिनः नामात्मजानाह पर्वतमुनिः कुंकुमालोहितांगास्य पुत्रा विद्रुमवर्चसः त्रिशिखा वा त्रितारा वा याम्यदिगा-
श्रितेरापि त्रिशिखा वा त्रितारा वेति शब्दः समुच्चये वराहसंहितायां तु हुतजानलानुरूपाः त्रिकूलताराः कुजात्मजाः याम्यैः
नक्षत्रचक्रोकुमास्ते सोम्याशासंस्थिताः पापाः त्रिचूलाश्च त्रिताराश्चेति त्रिचूलताराः तथा वर्गः त्रिशिखाश्च त्रिताराश्च रक्ता लोहितरश्मयः
याम्येनोत्तरमार्गे तु सेवते नित्यसेवते लोहितांगात्मजा ज्ञेया ग्रहा ह्याद्यिः समासतः नामतः कौकुमा ज्ञेया राज्ञां संग्रामकारकः ७ बुधजा-
नाह वैयर्षभमुनिः एकपदाश्चेतो ज्ञेयास्तस्कराः सूक्ष्मरश्मयः वेधा कमलगर्भाभाः किंचित्पांडुरजेजसः गर्गस्तु अ-
रुंधती समाकृत्याः किंचिदधकृतारकाः सपांडुवर्णाः श्वेताभाः सूक्ष्मरश्मितिराकृताः एते बुधात्मजा ज्ञेयास्तस्कराख्याः सपावहाः
एकाधिकान्तं चाशत्पपात्य पवराग्रहाः सप्तोत्पथवा जप्य दिक्षु क्रियाः तथा च वराहसंहितायाम् नातिव्यक्ताः सूक्ष्माः दीर्घाः
शुक्लाः यपेषु दिक्षु सवाः बुधजास्तस्करसंज्ञा पापफलस्त्वेकपंचाशत् बृहस्पतिपुत्रानाह पर्वतमुनिः मुक्तान्तिकरगौराभास्तु
जगत्स्वाविधः स्फुरन्त्स्वदाकाशे विकचा रश्मितिर्हताः याम्यश्चोदक्षिणौ मार्गैर्नीचैर्विलोकितमंडलाः विकचाः पंचषष्टिश्च बृहस्पतिसुतास्मृ-
ताः गर्गस्तु शुक्लाः स्निग्धाः प्रसन्नाश्च महारूपाः प्रतान्विताः एकतारावपुष्मंतो विकचा रश्मिभिर्हताः एते बृहस्पतेः पुत्राः याम्यशोदक्षिणा-
श्रयाः नात्यंतो विकचाघोराः पंचषष्टिस्तु पावहाः अत्र शिखायाः अनभिधानात् शिखाभ्यायास्तारकामात्रएतेनोद्भवाः

५०

याम्याश्रिताः पापाः ॥ १ ॥ सार्गवसुतानाहाथर्वमुनिः । गोक्षीरकुसुमशंखाभास्तीव्रेणवपुषान्विताः वरुणतस्त्वीषीषु स्निग्धाः ॥ २ ॥

तथा च वराहसंहितायां विकचा नाम गुरुसुताः सितैकतारा शिखापरित्यक्ताः । षष्टिः पञ्चयुताः स्निग्धाः काश्यां विपुलतेजसः एते विसर्पकानाम्यार्वि स्मृता महाग्रहाः । विंशत्या चतुरशीतिः शुक्रपुत्रा महाग्रहाः वराहसंहितायां तु सोम्येशान्योरुदक् शुक्रसुतायाति चतुरशीतास्त्वाः विपुलाः सिततारकास्ते स्निग्धाश्च बलवत्तितीव्रफलाः अतिविरूपफलाः । गर्गस्तु रूद्रस्य सोमतया मुदयमाह तथा च स्थूलैकतारकाश्वेताः स्निग्धाश्चप्रसन्नाः अर्चिष्मन्तः प्रसन्नाश्च तीव्रेणवपुषान्विताः एते विसर्पका नाम शुक्रपुत्राः पुरोदयाः अशीतिश्चतुरश्चैव लोकक्षयकराः स्मृताः ॥ १ ॥ शनैश्चरपुत्राणाह अथर्वमुनिः ये स्निग्धा किविदाक्रद्विशिखाः सिततारकाः । तथा षष्टिः कनका नाम शनैश्चरसुता ग्रहाः । गर्गस्तु सुस्निग्धा रश्मिसंयुक्ता द्विशिखाः शिततारकाः षष्टिस्ते कनका घोराः शनैश्चरसुता ग्रहाः अनुकूलाः सोमुदयादिनियमाना स्ति तथा च वराहसंहितायां स्निग्धाः प्रभासमेता द्विशिखा षष्टिः शनैश्चराग्रजाः अतिकष्टफला दृष्टाः सर्वत्रैते कनकसंज्ञाः ॥ १ ॥ राहुपुत्राणाह अथर्वमुनिः कृष्णाभाः कृष्णपर्यन्ताः कलुषाकृतिरश्मयः राहुपुत्रास्त्रयस्त्रिंशत्कीलकाश्चातिदारुणाः वराहसंहितायां तु त्रिशत्यधिका राहोस्ते तामसकीलका इति ख्याताः रविशशियुगा दृश्यन्ते तेषां फलमर्कचारोक्तं तथा च तामसी कीलकः संज्ञा राहुसुताः केतवस्त्रिंशत तेवार्कमण्डलगताः पापफलश्चन्द्रमण्डले सौम्याः ध्वजकबन्धप्रहरायुधरूपाः पापाः शशाङ्केऽपि इत्यादि सिज्जपवैः सूर्याद्भुतावर्तेत्रभिहितं ॥ १ ॥ अथ कालसुता वराहसंहितायां षण्णवतिः कालसुताः कबन्धसंज्ञाः कबन्धसंस्थानाः पुण्ड्रालयः प्रदासु विरूपताराश्वेतशिखिनः पुण्ड्रश्चित्रवर्णाः पुण्ड्रा नामयजनपदास्त्वपुण्ड्रलेनवाख्यातं तदायुक्तं पराहाथर्वमुनिः पुण्ड्रतारतारा कबन्धाः सुरुक्षाः सूक्ष्मनिरश्मयः कालपुत्राः कबन्धास्ते स्मृताः षण्णवतिर्ग्रहाः गर्गाश्च पुण्ड्रतारा विरूपाश्च कबन्धाकृतिसंस्थिताः पीतारुणसवर्णाश्च लक्ष्मकर्बुररश्मयः कालपुत्राः क

वंशाश्च नवतिः षड्वैते स्मृताः लोके मृत्युकरा घोरा लवत्य स्फुलदर्शनाः । अथ मृत्युसुता वराहसंहितायां चक्रशिखा मृत्युसुता कृष्णारुणाश्वेत पिता वक्र
हृस्वपत्रे जामाग्नेजनमरकाविदिनत्वं तावत्तः पञ्चविंशतिरित्यर्थः वराहसंहितायां पञ्चविंशतिसंख्यानां रविपुत्रकेतूनां रुक्षो कलाव गर्गश्च रूक्षाः कृष्णा
वक्रशिखा हृस्वपत्रे जामादिका स्थितः पञ्चविंशतिमृत्युसुता प्रजानां क्षयकारिणः । अग्निपुत्रा वराहसंहितायां शुकवदनबंधुजीवकालाज्ञाक्ष
तेजसमाकृताश्च सुताः आग्नेय्यां हृस्वपतेता वत्तस्तापि शिखिलजदाः तावतः पञ्चविंशति तथा च गर्गः अग्निपुत्राग्रहा ज्वालोकानिलजवदितः
आग्नेय्यां दिशि याचक्र हृस्वपते लोहिताः पञ्चविंशति । अथान्ये सर्वतापसंज्ञान् अग्निपुत्रान् आहाथर्वमुनिः नानावर्णाग्निसंकाशाः ज्वालामालाविसर्पिणः
विश्वरूपाः सुता अग्नेर्ग्रहा विंशच्छतं स्मृतं गर्गस्तु वैनानावर्णाग्निसंकाशा दीप्तिमन्तो विशालिनः सर्जन्त्यग्निमिवाकाशे सर्वज्योतिविनाशनः
तेऽग्निपुत्रा विज्ञेया तीव्राग्निलजवर्द्धिनः विंशत्कृहशतं घोरं विश्वरूपेति नामतः विंशत्कृहशतं विंशत्याधिकं शतमित्यर्थः तथा च वराहसंहितायां
विंशत्याधिकमन्यच्छतमग्नेर्विश्वरूपसंज्ञानां तीव्रानलभयदानां ज्वालामालाकूलतनूनां । वरुणपुत्रानाहाथर्वमुनिः वंशगुल्मप्रतीकाशाश्चंद्र
रश्मिसरस्मजः शुकतुण्डनिभाश्चापि रश्मिभिः किंचिदाम्राः उदयेहुः स जन्तीव स्निग्धला सौरव्य दर्शनाः एते नाम्ना सुताः केकाद्या त्रिंशद्वारुणग्रहाः
वराहसंहितायां तु कङ्कानामवरुणजाः द्वात्रिंशत् कुंद्गुल्मसंस्थानाः शशिवत्सलाससमतास्तीजघफलाकेतवः प्रोक्ताः गर्गस्तु वंशगुल्मप्रतीकाशा
वहलेश्चारुस्ररश्मयः कीरतुण्डनिभैर्युक्ता रश्मिभिर्निर्मितिदारुणाः अरुणस्तु सुता वायोवरुणाः सप्तसप्तति वातेस्ते लमत्री विरूक्षा विस्तीर्णरश्मयः व
राहसंहितायां तु श्यामारुणाविताराश्चमरुरूपा विकीर्णदीधितः अरुणाख्या वायुसुताः पापफलाः सप्ततिः पुरुषाः गर्गस्तु अतारुरूपप्रतिमा
धूम्रवर्णासवर्णिनः वातरूपाख्वातानि शुक्रविस्तीर्णविस्मयः सप्ततिः सप्तवेवान्यवायोः पुत्राः प्रकीर्तिताः लोकविध्वंशना रूक्षानामतस्त्वरुणग्रहाः ।

५१

५२

प्रजापतिपुत्रानाहाथर्वमुनिः तारापुंजप्रतीकाशास्तारामंडलमंडिताः प्राजापत्याग्रहास्त्वष्टौगणकानामनामतः वाराहसंहितायांतु तारापुंजनि
काशागणकानामप्रजापतेरष्टौ एतेत्रियापापफलाइतिसंबंधः तथावराहः तारापुंजप्रतिकाशातारामंडलसंस्थिताः प्रजापतेग्रहास्त्वष्टौगण
कारव्यवेदिनः १ ब्रह्मसुतानाहगर्गः एकोब्रह्मसुतःक्रूरास्त्रिवर्णस्त्रिशिखान्वितः सर्वाभ्यासामुहूर्तप्लेत्रब्रह्मदंडोलयावहः क्रूरालयादह
इत्यर्थः तथाचवराहसंहितायां ब्रह्मसुतएकएवत्रिशिखोवर्णैस्त्रिभिर्युगांतकरः अनियतदिक्संभवमो विज्ञेयोब्रह्मदंडाख्यः १ ब्रह्मसुताहं
नाहाथर्वमुनिः चतुरस्रास्तारकायुक्ताःसाक्षीरवारुण्यरश्मयः ब्रह्मसंतानकानामद्वात्रिंशच्चतुरुत्तर वाराहसंहितायां द्वात्रिंशच्चतुरधिकेचतुर
स्राब्रह्मसंतानाः अत्रापिपापफलाश्चैते इतिसंबंधः तथावराहः चतुरस्रावाव्याप्तावसाक्षीयारुण्यरश्मयः द्वात्रिंशच्चतुरश्चैवब्रह्मजानासु
तास्तथा तथाविलपवदिन्इत्यर्थः १ अथविदिक्कजावराहसंहितायां शुक्लविपुलैकतारानवविदिशोकेतवःसमुत्पन्नाः अत्रापिसयद्द
इतिसंबंधः एतेविदिक्पुत्रत्वाद्विदिक्ष्वेवदृश्यन्ते तथावराहः शुक्लैकताराविपुलाविदिक्पुत्रानवग्रहाः विदिक्शासांस्थिताह्येतेदृश्यंतेनयप्रदायकाः १
अथकुजसुतावराहसंहितायां दर्पणवृत्ताकाराविशिखाःकिरणान्विताधरातनया क्षतजपदाद्वाविंशतिसंख्यानामन्यतैलनिभाः गर्गश्च
समवृत्ताविशिखारश्मिभिःपरिवारितः अम्बुतैलप्रतीकाशाद्वाविंशत्कुसुताःस्मृताः पूर्वान्त्यांदिशिदृश्यंतेदुर्भिक्षभयदास्तुते इतिगर्गोक्त
सत्यंकेतवः अथापरानेकविंशतिपतीपापंचविंशद्विकपंचशतकेतूनाहाथर्वमुनिः तत्रलगुपुत्राअर्धविंशाश्चप्रसास्वत्रामरशावि
घमस्तथा अक्षकश्यातिकायश्चकिंसुकोराजशीर्षकः स्वप्नैरावतश्चैवकुमुदःफेनकोघनाः एषानश्यतिविज्ञेयास्ताराश्रयाविसर्पकाः
नक्षत्रवारुणाह्येतेलगुपुत्राश्चतुर्दश॥ अथवायुसुताः पांडुरालिःसुदत्ताभासिःशिखाभिःशीतरश्मिभिः अतिसंतानकास्त्वनपचविंशाया

सुतागृहा: १ अथधूमकेतुसुताः विकेशकाः प्रकाशंतेऽक्षलोहितरश्मयः मिश्रीसुतास्तु तेज्ञेया गुणितास्त्वेरणेना धूमकेतोः सुताघोराः शत
मकाधिकंवतत १ अथानुपुत्राः चक्षार्थकनकास्त्वन्ये तत्तमकनकप्रभाः अत्रूरुपुत्रकाः घाण्डिराक्तिकामघावासिनः अथव्यालपुत्राः यतुनक्षत्र
वर्गोस्यलागमुत्तरमाश्रिताः एकताराववपुष्मन्तो महाकायाः प्रतान्विताः व्यालकस्यतु तेपुत्राः सप्तषष्टिसमन्वताः नामतोविकवानामतत्त्वज्ञैः परिकी
र्तिताः १ अथब्रह्मराशिपुत्राः सनकनित्वाऽजेतुद्ध्यानेसूत्तरश्मयः एकताराद्वितारावा अथवापंचतारकाः ब्रह्मराशेस्तु तेपुत्रा ग्रहास्तस्थानसं
स्थिताः सत्वरत्निनलः सर्वेतत्पत्नेपुरुषहृदये १ अथप्रजापतिसुताः आणवालोहितास्त्वन्येप्रकाशंतेविकेशकाः कनकाः पंचषष्टिस्तत्र
जापत्यग्रहास्तथाः १ अथादित्यादिसप्तग्रहपरिवेशमंडलजाः परिवेशेषु जातेषु ग्रहणामंडलेषु च इन्द्रपतेकार्मुकानामसमान्यते समाश्रिताः
१ अथाधर्मसंतवास्त्वन्ये पंचतुर्दशसमाश्रिताः अधः शिखाप्रकाशंते विवर्णाघोरतारकाः १ अथराहुपुत्राः कार्णाघ्निस्नतीकाशाः कल्ला (?)
स्तारकाकृतो कीलकाराहुपुत्रास्तु वंरस्तु पंचताश्रयाः वज्रः कवंधास्त्रिशिराः सर्वोसरीमृगाधनुः दंडश्चराहुपुत्रास्ते नवते तुल्यवर्चसः
सदासोमार्कयोर्दृष्टेमंडलात्पाससेविनः राजन्यलायद्दश्यंते प्रजानांसदपायच तत्रमंदफलाज्ञेया शशांकतलसेविनः दिवाकरतला
त्पाससेविनोलक्ष्यदारुणाः अथादिकपुत्राः यत्रगावश्चतुर्विंशद्वात्रिंशतक्षकायहाः विंशतिः सप्तविख्याताः अरुणांविंशति
र्ग्रहाः दक्षिणसुवर्च्यंचत्रैनीचविलानमंडलाः केवलतारकाकाराः दृश्यतेनिष्प्रभाग्रहाः पीतरक्ताग्रहाः पंचपंच एवो
दक्षिणतः स्मृताः दक्षिणापरतश्चापि पीतरक्तौ ग्रहौस्मृतौ उत्तरायनतस्त्वेकः पीतरक्तो ग्रहस्मृतः एकाशान्याश्वनर
रकालः एकस्तिष्ठति सूर्येलः यः सौधेवलास्ववक्तोसोद्दिक्सर्वासुदृश्यते नातिदूरंदेवस्निग्धः सवर्षासंपदायकाः १

४२

अथमृत्युनिश्वासजाः मृत्योर्निश्वासजाश्चान्ये ज्ञेयाः षोडशकेतवः कूष्माण्डवत्तविवर्णस्य्यानिर्विक्षाद्दक्षिणेऽप्यपि १ अथादित्यजाः एकादशैव
विज्ञेयाद्वादशादित्यसंभवाः सूर्यवर्द्विनिरीक्षास्ते तेजोधातुमयाग्रहाः १ अथरुद्रकोपजाः दक्षयज्ञेतु रुद्रस्य कोपाद्दन्येतु निःसृताः नीमरूपाद
शोकश्च जालान्तुराधरास्तथा १ अथघेतामहास्पद्वेतामहाश्चान्यातिर्याग्राजजराग्रहाः शिखाःसजनाविनताननुष्टुक्रपदायमा १ अथोद्दाल
किसुताः श्वेताकेतवस्त्वन्येव्याख्याताद्दशैवच उद्दालकऋषेपुत्रास्तेनावलांत्तमंडलाः तेतुश्वेतशिखाःसर्वेसोम्याःकान्तासुनुप्रभाः १ अथा
मृतजाः चतुर्दशेंदुनासार्द्धमथ्यमानेपुरामृते केतवःकुंतपुष्पाभा क्षीरादार्णवसंभवा विरश्मयस्तेविशिखाङ्कस्वकायानिरर्थिषः रूप्यकुंद
निभाःसोम्यग्रहास्तेशीततेजसः अथब्रह्मकोपजाः ब्रह्मकोपत्तवस्त्वेकोविशालाभःसर्वतोग्रहः चतुर्युगान्तेलोकानामुद्भवस्तस्य दृश्यते १
अथपद्मजाः नक्षत्रपथमुद्धृतास्साःपार्श्वचारिणः पूर्वतोऽप्युदितावासुर्नांवैरुद्दरतस्तथा याम्यायस्युदितावासुर्केश्वाःसेन्द्रपरिप्लुताः
सर्वएवतुविज्ञेयाश्चग्रहामंदफलोदया १ अथफलनिर्णयः सर्वपापतर्कैरूपैस्प्रजानांगोप्याज्ञर्वसवत तस्मान्मेजन्ममाहात्म्याच्छीलाशिजनमेवत
तद्रूपास्तद्गुणाश्चापितद्दृष्टांसास्ततोरिग्रहान् सर्वएवदुर्भिक्षाधारोगमृत्युश्चास्त्रानितस्करैः पशुसस्योपघातश्चहन्युरन्येश्चकारणैः धूपनात्सप्ता
नानस्थानानउद्भवाद्दस्तसंभवान् हन्युःप्रविविधसर्वैकेतवोनात्रसंशयः शुक्रादीनांदपपुत्राग्रहणांपरिकीर्तिताः तेषांवीर्याणितथानीयात
धितस्यात्याधिकानिव मृत्योःकालस्यसूर्यस्यब्रह्मणःस्वयंवदस्यच सोमस्याराहोरग्नेश्चग्रहावायोश्चदारुणाः प्रजापतेरधर्मस्यसोमस्यवरुणस्यच
दिव्यश्चव कश्यपस्यचमारीचेरुद्दालकस्येषस्तथा पुत्रामंदफलाज्ञेयाः सोम्यास्त्वमृतसंभवाः अथैकादश्याजातश्चैकान्तरश्चातवानवनीतिपरा
सरादीनास्मृते तथावपराशरः शतमेकोत्तरंकेतूनांत्तवनितथाबोधुश्चमृत्युःनिःश्वासजाः द्वादशादित्यसंभवाः दशादक्षयज्ञविध्वन

रुद्रक्रोधजाः षट् पितामहाः पंचदश ऋषेः उद्दालकसुताः पंच प्रजापतेर्हासजाः सप्तदश मारीचिकश्यपललाटजाः त्रयो विभावसुजाः चतुर्दश

मथ्यमानसमुद्रसोमेन सहसंभूताः धर्मात्त्वेकः एकस्तु ब्रह्मकोपजः इति सर्वास्तु स्वरसानद्वादशादित्यास्तथा एकादश केत

वोलवन्ति रुद्रक्रोधजाश्चैकादशेति तथा मन्त्यानि श्वासजास्तेषां केतवः षोडश स्मृताः एकादशैव विज्ञेया द्वादशादित्यसंभवाः

दक्षयज्ञे तु रुद्रस्य क्रोधाद्दन्ये विनिःसृताः एकादशेति विख्याताः सप्तपितामहास्मृताः ऋषेरुद्दालकस्यापि पुत्रा दश च पंच च तेऽप्येव

नसंज्ञकाः स्वेतकेतुत्वमागताः काः प्रजापतिहासानुकेतवः पंच निःसृताः षोडशैकश्च मारीचेः कश्यपस्य ललाटजाः अग्निपुत्रास्त्रय

स्तेषां केतवः क्लिष्टमतेजसाः सप्त पंच च वर्द्धोतास्य मथ्यमानेसदा मते सोमेन सह संभूताः केतवो मधातः स्मृताः अन्तकस्यारूपकस्य क्रोधा

द्देको विनिःसृतः धूमकेतुरिति ख्यातो ब्रह्मकोपात्तथा परः एतेषामेकादशजातीयानामेकोत्तरशतकेतूनां प्रत्येकं नामान्याह वृद्धगर्गः

अतः परं प्रवक्ष्यामि केतूनां नाम निश्चयं विस्तरात् परिपाठ्यांश्च ब्रुवतो मे निबोधत तत्र मृत्युपुत्राः दशस्त्रीः अश्मो मोहः स्रावः सर्वार्थदस्तथा

सरयाः शालभाः शृङ्गिः शोषणाति[illegible]नपुंसकः आस्यकेतुर्वक्षाकेतुः शस्त्रकेतुरदर्शनः एते निःश्वासजा मृत्यो ज्ञेया मतः परिकीर्तिताः १

अथादित्यजाः तालकेतुः स्वदृष्टः सूक्ष्मदृष्टः कोश्लीहृदोरविः तीक्ष्णो बालः कपालश्च तीव्रः प्रमथनस्तथा एकादशेति विख्याता द्वादशादित्यसंभवाः २

अथ रुद्रक्रोधजाः दक्षयज्ञे तु रुद्रस्य क्रोधाद्देवात्ति निःसृताः केतवस्तेषु शौकश्च नामतस्तान्निबोधत व्याघ्राकराहीनक्रश्च शान्तिनश्च शतोदरः

रेतास्तवनकेतुश्च कलिङ्गषस्तगोशारी अथ पितामहाः दशास्तुङ्गव्रती क्रोधः धूलकेतुर्जलोदरः एते पितामहाः सघाशिरवंशी ५२

चेति कीर्तिताः २ अथोद्दालकिजाः अग्निश्वेतः कमण्डारी जटी क्रोधानिसूदनः तस्मात्स्तवनकेतुश्च श्वगोपा मृत्युः ७

परान्वयः स्मः अधमनः शोकः पत्त्ववपत्रपवच रूपेतुद्दालकस्यैतपुत्रावनामतः स्मृताः ७ अथ प्रजापतिहासजाः पिंगलो जटिलश्चैव विश्वरूप।
महाद्रुः काः प्रजापतिहासात्तु केतवः पञ्चनिःसृताः ७ अथ मारीचिकस्यप्रजाः वलकेतुर्भुमः स्वासः सुभावारामुधान्नमः कबंधस्तापनः शेलु
श्वश्चग्राहे जटाधरः स्त्रः कापपुष्मा नेमिर्नामतः परिकीर्त्तिताः ७ षोडशाकश्चमारीचे कस्यापसालतजाः ७ अथ विलावसुजाः विलावसोस्तु
पथा शास्त्रे कीर्त्यमानान्निबोधत जलकेतुर्महाशंखः पद्मकेतुर्मणिस्तथा रत्नाविसर्पिणश्चैव हिमशीतस्तथैव च आवर्तकेतुरूर्मिश्च कु
न्तिः कुमुद एव च कापथ्वलवकेतुश्च एते षोडशाम्बुतुल्ये ७ अथ पात्रकक्रोधजाः अन्तःकस्यातु जः क्रोधादेकपञ्चविनिःसृताः नामतस्तवदतीहधू
मकेतुरितिद्विजाः ७ अथ ब्रह्मकोपजाः यःपेकाब्रह्मकोपात्तु पृथगेवविनिःसृताः एवसंवर्तको नाम केतवः परमदारुणः ७ एते द्विकशतं पूर्णं
नामतः परिकीर्त्तितं ७ एतेषां एत्र उदाजेतानाह पराशरः एतः षड्विंशस्त्वदे फलमाविद्यति तत्रामतो रूपतः फलतस्तत्कालतालिघा
स्पामः तत्र मार्त्तंडास्तु पञ्चदश्यते पेककशाव शाकेतुरास्थ्यकेतुः शास्त्रकेतुर्वा: वृद्धगार्गः मृत्युर्निःश्वासजा येते पूर्वमेवानुकीर्तिताः तेषां
द्दश्यास्तु पः प्रोक्तो विज्ञेयानन्तसिास्थिताः तेषांत्र यानामेकैक त्रिशद्वर्षशतेगते केतूनामुद्गमो व्योम्नि दृश्यते तुगतस्तिमान् अथमस्तुवस
केतुरास्यकेतुरनन्तरं शास्त्रकेतुरितिख्यातस्ततीयो ज्ञानकोविदैः देवतायतनेष्वेव अथेषामुद्भयपूर्वनिमित्तान्याह वृद्धगार्गीः उत्पातस
मये विधानि निमित्तान्युपलक्षयेत् अथमतः सदाविद्यानुधकः शास्त्रवादिदः देवतायतनेष्वथ ज्वलन्ती रुदती मापि धूमायती स्वसती वा हष्ठा
केतुर्निवद्धयेत् वा ते न नसिवर्षाणि विघ्नुतानि मारुताः सोमीत्तरीला प्रातापाता दृश्यतेवा निसरवा: स्मशाननिलयानां च स्मशानानां च
जीवितान सत्वानामाभिषाद्रीनांश्च्यते सुमहान्स्वनः उत्पातेरीदृशोर्घोरैदृश्यपाङ्गिरतनिसम्भवतः यामपानामुद्भूपविधालोकतानाकेतुशास्त्रविन

॰ वसाकेत्वादीनांकेतुस्वरूपलक्षणफलानि वाराहसंहितायां उदगायतोमहान्स्निग्धमूर्तिरपरोदयीवसाकेतुः सद्यःकरोतिमरकं
सुभिक्षमप्युत्तमंकुरुते तल्लक्षणोऽस्थिकेतुः सतुरूक्षः क्षुच्छ्रावहः प्रथितः स्निग्धस्तादृक्प्राच्यांशस्त्राख्योडमरमरकाय पराशरस्य तत्र
वसाकेतुः स्निग्धमहानुदगायतसिखास्निग्धोऽदृश्यशतंमासाः सत्त्वपुष्पाश्चिमेनोदितः समघामरकफलः सौभिक्षकरस्य रूक्षोऽस्थिकेतुर
सौभिक्षकरस्तल्पप्रवाहाकालफलः पूर्वेणस्निग्धएवकेतुः शस्त्रहतराजविरोधमरकफलः सास्थीति वृद्धगर्गस्य उदगायतोम
हान्स्निग्धवारुणाममुदितोनिशि वसाकेतुरितिख्यातः सद्योमरककारकः सदुभिक्षएवकुरुतेसौभिक्षमितिवोत्तरे । त्र्यस्राशिखया
नीमादक्षिणेनानताग्रयाः अस्थिकेतुर्जनान्हन्यात्सुभिक्षमरकादिभिः सदृक्षएवपृथिवीमाप्लावयतिचाम्बरा ॥ रूक्षयाशिखयात्य
पिंगलतयाऽस्त्रकाशया शस्त्रकेतुर्लेवत्स्यावांशस्त्रमृत्युकरोमहान् ॥ अथापरेषामुदितानांमृत्युसुतानांफलमाह वृद्धगर्गः निम्नोदालय
संस्थायेचचलाखासिनः ऋतुष्पापानिकेताश्वकेताश्वपुरुषाधनिवासिनः एतेचान्येचबीत्सोसपुरुषाधनिशाचराः लोकान्तर्हिताश्चेति
केतवोमृत्युसंभवाः ॥ वसादिकेतूनामुदयानन्तरं अमृतकुजस्यकुमुदकेतोरुदयः तल्लक्षणं वराहसंहितायां कुमुदइति कुमुदकान्तिर्वा
रुण्यांशाक्शिखोनिशामेकां दृष्टःसुभिक्षमतुलंदशाकिलवर्षाणिसकरोति वृद्धगर्गस्य तेषांकर्मफलस्यान्तेफुल्लकुमुदप्रभः नामतःपरि
संख्यातःकुमुदःसंप्रदृश्यते पश्चिमेनोदितःश्रीमान्शिवांकलातिसुप्रभः पामेयःकेतुस्तिरातस्तैलोकमासस्त्रासपत्रेव शंखगोक्षीरमुक्तानांशिखां
दर्शयित्वानिशामेकांततोगच्छत्यदर्शने सुभिक्षंजायतेचात्रविरुध्यन्तेनपार्थिवाः ज्वरानानाविधाश्चात्रभवंतिप्रबलानृणां पांडुरोगःप्रतिश्यायमुख
रोगादेरोचकं महिषान्चारुणानमत्स्यान्वराहानथसारसान् मर्कटान्मकरानतक्रान् हन्यात्तोपचरानथ सर्वान्प्रतापयेत्येतान्केतुःकुमुदसंभवः

पूर्वेणलिनवा

दशवर्षाणि व्याप्याकुः फलमासास्त्रिषोडश॥ तापमुदितः क्षेमसुभिक्षावहः पश्चिमादित्वात्पश्चिमदिग्देशस्थानां पीडाकरः यथाह पराशरः
तत्र कुमुदकेतुर्वा दशवर्षाणि प्रजानामविरोधं प्रीतिं चावमुखरोगारोचकज्वरपाण्डुरोगक्षतैः प्रजानां बाधत इति ॥ अतः परं कपालकेतोरुदय-
लक्षणमाह वृद्धगर्गः ततः कुमुदकेतोरत्ययात्तीतेफलदर्शने द्वादशादित्यसंभूतः केतुस्त्वथ दृश्यते ॥ अतः परं कपालकेतोः एकादशे तु येषां
कीः द्वादशादित्यसंभवाः तेषामाप्युत्तमः केतुः सधूमार्चिः प्रदृश्यते ॥ पञ्चशिखोतः परस्तात्रिपुष्पदृष्टुगतेषु प्रतिपद्दृश्यते निर्घातपांशुवर्षाद्यैः पू-
र्वरूपः सुदारुणः कपालकेतुरूपाणि कालदर्शयतां दिवि सहस्रपदवद्दुर्भिक्षमनावृष्टिं प्रजाक्षयं शस्त्रव्याधिसर्पमृत्युं कर्त्रा व सुदारुणं यावद्दृश्य-
ते तमांसि तावद्वर्षाणि बाधते त्रिरात्रेनक्षत्रस्थार्द्धं गत्वा प्रतिनिवर्तते यस्यार्द्धं जल्पयारम्भं कल्पवमनयत्तदा कृतकर्मालवत्पथ नक्षत्राद्ध मुर्ध्वं पपु-
श्च पराशरेण त्वमावास्यायामस्यापत्यचक्रः यथा आदित्यजानां कपालकेतुरुदयते अमावास्यायां पूर्वस्यां दिशि सधूमार्चिः शिखोनक्ष-
त्रिपथार्द्धवरदृश्यते पञ्चविंशतिवर्षशतं शोध्यतीत्य पञ्चानमतजस्यकुमुदकेतोश्चारान्तेसहस्रपदवद्दुर्भिक्षानावृष्टिव्याधिसर्पमृत्युपरस्वान्
सृजति यावतो दिवसान् दृश्यते तावतो मासान् मासैः संवत्सरांश्च पञ्चपञ्चदशारद धान्यस्याविकलायजानामर्द्धमुपयुङ्क्ते वाराहसंहितायां च
दर्शामावास्यायां कपालकेतुः सधूम्रताम्रशिखः प्राक्नभसोर्द्धविचारी क्षुन्मकरोगवृष्टिकरः अथादित्यजानामसदृशाकेतूनां फलमाह वृद्ध-
गर्गः तेषामेकादशानां तु ये वापि दशकेतवः अनेकेन विख्याता नामतः फलतस्तथा तेऽपि सौम्यमित्रायावालावनस्थाः पर्वताश्रयाः कीटाः पत-
गाः कृष्णा वृश्चिकाननकुलाख्याः एतनानाविधा ल्लोकानाविषवीर्यपराक्रमाः कृतवा ज्ञत्तिलक्ष्मिश्चागन्तवीप्रवरास्तथा ॥ अतः परं मणिकेत्वा
ख्यस्य केतोरुदयः यथाह वृद्धगर्गः असावप्रतिषेधा पं कपालस्यापहिंसतः केतुर्मणिशिखः श्रीमान् पश्चिमेन तु दृश्यति उस्थानसमयेषु

स्यपूर्वरूपाण्यिलक्षपेत पर्वरूपैर्हिन्याकः सांद्विजावुमुदितोग्रहः स्निग्धांजीमूतजालैश्च संपतद्भिरितस्ततः अवद्भिवैसहआन्त्रावर्षेणाद्य
तेजनात नकिंचिदपसव्यसात्रकिंचिदस्तुसंतथा श्रूपतेदृश्यतेवापितस्यदर्शनलक्षणः पराशरस्तु मणिकेतुरपिकपालकेताश्चारादर्सोने
प्रतीच्यामुदयमुपाति अस्रूक्ष्मांरूपतीतारकामात्रां क्षीरवतीकाछायापर्वालिनतृपातधाराभिरभ्युपोञ्शवर्षामेकयासदृश्यः सउद्यात्प्रन्त्यपञ्च
पंचमात्मासात्त्रेमसुलितिन्नमुत्पादयतिक्षुद्रजंतुपाडुर्भावंकरोत्यतिमात्रकालदृष्टइति वाराहसंहितायांतु सद्धृकपामरत्यपः सुसूक्ष्मतारा
परोणमणिकेतुः रुक्षोशिखासादृश्यपाकुलकास्मनाकृताक्षीरधारेव उदयेत्रवसुनिर्लत्वतुरामासानकरोत्यसोसार्द्धान प्राडुर्भावंप्रायः
करोतिचक्षुद्रजंतूनां आपावहुकालदृष्टः क्षुद्रजंतूनांमशकदंशादीनांप्राडुर्भावंकरोति क्षुद्रजंतुलक्षणं क्षुद्रजंतुस्त्रास्थिः स्याद
यवाक्षुद्रएवतदः शतंवायसतापेषांकेचिदानकुलादपि वृद्धगार्गस्तु तस्यारात्रिमासात्रयापरिदृश्येन सार्द्धचतुर्वर्षाणिसुलितेन्नमादिकवाद
यथा पातयुत्रिपुपामेषुदर्शयत्पनिमित्ततः अरुंधतीसमारोगंप्रकुरुतेनसंशयः श्वापिसक्षमत्वाद्रूपतःस्मृतः ननुस्निग्धशिखांकलाया
ममेकंप्रदर्शयेत एवंवर्षाणिचत्वारिपलान्यास्यावापरान सुलिक्षेन्नेममारोगंप्रकुरुतेनसंशयः यामममात्रातिरिक्तकालदृष्टस्यफलस्य
फलं नानाव्यालसमाकीर्णाः सरीसृपसमाकुलाः वानीपाद्माः समीः सर्वामक्षिकादंशसंकुलाः नवत्पत्रमनास्वाद्यंनित्यंचैवाप्यरोचकं
नवत्पत्रमनास्वाद्यंनित्यंचैवाप्यरोचकम कुतोमणिशिखेदृष्टेप्रजानामपिनिर्दिशेत २ अतःपरंकालिकेतोरुदयः तत्रवृद्ध
गर्गः द्वादशाब्दशतेरसोकोधाध्ववालिनिःसृताः तेषामेकादश्यानांतुकेतुरेकः प्रदृश्यते अक्षादृशोषुपक्षेषु स्थानैपास्त्रिसिंगतेः
वर्षाणांदारुणाकारः कालकेतुः प्रदृश्यते अपायस्योदयपूर्वरूपाणाह वृद्धगार्गः पूर्वरूपाणिलाग्नेपारुद्रवापिनिशामयः

अपसव्यानि सर्वाणि न तु कश्चित्प्रदक्षिणः सधूमा दारुणाकारा ज्वलिताङ्गारसप्रभाः पराप्नुवन्ति गमनानि निर्वातोल्कादिशोदश। एतैरेतैर्दशोर्घोराः
एवंरूपैः सुदारुणैः कृतोऽरुदनश्चावलक्षकालिरत्नजपासिताः कालिकेतुलक्षणं वराहसंहितायां। ज्ञाग्वैश्वानरमार्गे शूलाग्रसमावरूहिताम्रशिखि
नत्तसः स्त्रिसागगामी रौद्रशतकपालतुल्यफलः रौद्रः कालिकेतुः तथा च पराशरः अथ दक्षिणपञ्जरुरुद्रकोधोद्भवः कालिकेतुस्त्रीणि वर्षशतानि
नवमासान्प्रोष्यादृज्यते पूर्वेण वैश्वानरपथे अमृतजस्य माणिकेताश्वारात्रिरूपावृत्तताम्रारुणाम्शूलाग्राकारसदृशी शिखा कला
नक्षत्रत्रिताराचारी त्रास्त्वलयरोगदुर्भिक्षानावृष्टिमरकैर्यावन्मासानदृश्यते तावद्वर्षाणि त्रिंशतागोत्र प्रजाः कला घ्रश्चारदृष्टान्यस्मा
नादकमाढकं जजतीति ~~कदगागस्त~~ ज्येष्ठामूलानुराधासु पावीवीथी संप्रकीर्तिता तां वीथीं समुपारुह्य केतुः संक्रीडते लक्ष्मीं दक्षिणेन लिनतां
कृत्वा शिखां घोरां सप्तकरी शूलाग्रसदृशीतीक्ष्णां रूपावाताम्रारुणप्रभां पूर्वेणोदयते चैव नक्षत्रत्रीणि पिशूपनत प्रजास्मृजते घोरं फ
लमासं च्यवोदक्ष्मा त्रिसागांनत्तसागत्वा ततो गच्छत्यदर्शनम् यावतापि वर्षा त्रिष्ठता वर्षाणि तज्जन्दं शस्त्राग्निलयरोगैश्च दुर्भिक्षमरकैर्हता:
शीर्यमाणाः प्रजास्तत्रविरवन्ति दिशोदश। कालिकेतुर्यदा चैव पूर्वेणोदयते शिखी कृत्तिकास्थपि वा नन्दः पश्चिमेन प्रदृश्यते तावुत्तोदशोपि
त्वातु कर्मघ्नकला सुदारुणं प्रजास्तत्रविरवन्ति दिशोदश। कालिकेतुर्यदा चैव पूर्वेणोदयते शिखी कृत्तिकास्थपि वा नन्दः पश्चिमेन प्रदृश्यते
प्रजाध्वंसकरं घोरमेष्यतास्म मनेसह शरद्धान्याढकेनार्धं कल्वाम्भोसु महाघतो ज्ञपापि लाजपनः कल्पी विनिहन्नोततस्कतो तयारन्तर्हिताश्च
कतकः नाति समाप्यतां सघन्नीतिविज्ञासेणान्तनष्टणतत्राशस्त्रतः अजातमवकर्पासमजातमसीसरां हन्यात्तम्भुनष पश्चाग्नागानरकाशरिग
तथा एतानेवं विधांश्च केतवोऽन्तर्हिताहिदिवि ज्ञतिरोरास्तपान्मयारोऽसत्वाश्रिताञ्जनान्॥७॥ अथातः परममतः यस्माच्छरवकेतोरुदयमाह

वृद्धगर्गः तयोः कदाचिद्दशवर्षशतेषु वा स्थानगोते शिखयास्निग्धया स्निग्धः प्रदक्षिणनताग्रया मुक्ताहाररूपया श्रीमान्बालार्कप्रतिमो व्रजेत्
नवमासान्स सौम्यैर्लिङ्गैर्दृश्यमानः करोति वै आरोग्यं प्रजनानां च दर्शनात्प्रवर्धते यज्ञोत्सवसमाजाश्च तदा स्ववति मेदिनी एतैर्लिङ्गैर्वि
ज्ञेयः प्रजानां तावन्न शुलः लोकाघातकरः श्रीमान्शङ्खकेतुरहोदितः पराशरेण तु शङ्खकेतुः पद्मकेतुः कश्मीरादिष्वेवासाम्राज्यं लेव
कृतमिति अथातः परं चलकेतोरुदयः तस्योदयस्यैव निमित्तान्याह वृद्धगर्गः पैतामहानां सप्तानां चलकेतुः प्रदृश्यते अथातिपञ्चदशाब्दिकैः
तैः संवत्सरैर्दिवि रत्यानवासाल्लिङ्गानि यथावदुपधारयेत् अनिष्टमशुभं रूक्षं नदन्ति मृगपक्षिणः अन्योन्यमलिसंबंधाः पुरुषाः पुरुषैः
सह विग्रहं दारुणं यान्ति राजानश्च परस्परं उल्कासंघातविकृतेः कृष्णवर्णाश्च लोहिते नलाजतितदा वामपांशुध्वस्तैस्तमोवृते अन्यच्चलकेतुल
क्षणं वाराहसंहितायां अपरस्यां चलकेतुः शिखया याम्याग्रयांगुलोच्छ्रितया गच्छेद्यथा यथोदक् तथा तथा दैर्घ्यमायाति सप्तमुनीन्संस्पृश्याध्रु
वमभिजितमेव च प्रतिनिवृत्तः नभसोऽर्धमात्रमित्वा याम्येनास्तं समुपयाति हन्यात्प्रयागकूलान्यावदवन्तीं च पुष्करारण्यं उदगपि देव
तिकामपि मध्यदेशाख्यं अन्यानपि च सदेशानुक्तादिल्कादिरोगदुर्भिक्षैः दशमासान्फलपाकः केचिदिहाष्टादश प्राहुः परा
शरः अथ पैतामहश्चलकेतुः पञ्चदशवर्षशतेषु प्रोक्तादितः पश्चिमेनांगुलिमात्रशिखो दक्षिणावनताञ्चलाकलिकेतोश्चारं तेन नक्षत्राणि लागमनुवर
त्यथा यथा वाभ्येत्य व्रजति तथा तथा पांशुलाग्राकारां शिखां दर्शयेत् ब्राह्मेन नक्षत्रमुपसृज्यात्मना ध्रुवं ब्रह्मराशिसप्तर्षीन्स्पृशन्नभसोऽर्धमा
त्रं दक्षिणमनुपरिक्रम्यास्तं व्रजति यः स्वर्गो दारुणकर्मा स्वर्गो यामलादेवदक्तल्पसलिहितास्ति लोकमपि वा भूमिकम्पायेला
दशमासान्मध्यदेशात्प्रविष्टं जनपदमेव च शोषं कुरुते अन्यं यदपि च क्वचिद्विष्णुदुर्भिक्षव्याधितमरकैः लीकिआतयश्च दशमासानिति वृद्धगर्गश्च

५६
४६

पश्चिमेनांगुलीमात्रां शिखां परमदारुणाम् दक्षिणाग्रविनतां कृत्वा वलकेतुः प्रदृश्यते यथा यथा दृश्यते तत्र तिलानीनतसप्तवरन् तथा तथा शिखा वा
सुसूक्ष्मा दीर्घा प्रजायते सुदीर्घा स्थूलसद्रशा शिखां कृत्वा सुदारुणीं धूमप्रदृश्यनन्तरं ब्रह्मापैतामहः शिखी रूपयित्वा पनसूत्रैर्यक दृश्यते वा
पुनः सञ्जनहृदं स्पृष्ट्वा ऋक्षं सप्तर्षिभिः सह दिशं वैश्रवणस्यातो भवति परिवर्त्तते सर्वमेव नलसपरिक्रमाप्रदक्षिणं सप्तर्षिभिः प्रतिहतस्ततो
तमुपयाध्यति स्वर्वीं दारुणं कर्म कुरुते समहाग्रहः गंगायां पश्चिमान् कूलान् यावद्वनुकान् जनान् पश्चिमान् पुष्करारण्यमुत्तरेण चदेविका अ
त्रैवदारुणं कर्म कुर्वन् न हि परिवाधते शास्त्रदुर्भिक्षमरके कविदस्त्रैरुपद्रवैः स तथा दारुणं कर्म कृत्वा वसमहाधातिः लोकत्रयं वा खिलं साधसं
पीडयित्वा निवर्त्तते आढकाश्चाढकः प्रस्थैः कृत्वा सुमहत्तदा कंपयित्वा महीं कृत्स्नां वलकेतुर्निवर्त्तते अतः परम मतजस्य जलकेतोरुदयः यथाह
महर्षिर्गर्गः वलकेतोरतीते तु यथावत्फलदर्शने आम्रतेयापरः श्रीमान् जलकेतुः प्रदृश्यते ध्यानसम्भवेवास्य निमित्तान्युपधारयेत् स्निग्धांगेवी
रमधुरा वार्द्धवे प्रूयन्ते पर्वतः मृगानां पक्षिणां चैव वन्यानां संघ्यादिश्याः एतैर्निमित्तैर्विज्ञेया प्रजानां सावनः स्थूलः जलकेतोरुदये श्रीमानुदय
शास्त्रकोविदैः जलकेतुलक्षणं वराहसंहितायां जलकेतुरपि च परवान् स्निग्धशिखः पश्चिमोन्नतया नवमासान् समुत्पन्नं करोति शांति
च लोकस्य परान्यारम्भ अपजलकेतुः पैतामहस्य वलकेतोर्नवमासा यावत् विशिष्टकर्माण्यत्र कृते प्रवर्तयन्ति पश्चिमेनोदितः स्निग्धः सजाततारः
पश्चिमाभिनतशिखः स नवमासात्परतरान्क्षेमसुभिक्षारोग्यानि प्रजानां प्रयच्छति अन्यग्रहक्रतायां नावाधुलानां वाधातायति महर्षिर्गर्गः
स्निग्धः पश्चाच्छिखः श्रीमान् दृश्यते यदि दिशि पश्चिमे अन्यकेतुविरात् सर्वं जगत् प्रक्षादयन्निव प्रातिः कृतयुगस्येव जलकेतौ न संगते नवमी
सादितर्म्येव ततः फलति कर्मभिः कर्मणा सपृथूलां संसमारोगेण्लेमपवक राहुणा केतुना वापि सुधेनान्यग्रहेण वा यदि पापं कृतं कर्म महायाता

दृश्यनस्याति जलकेतुः पश्चादाकः शाखाः सौम्याः स्नेपादशा ध्रुतासमनमृष्यतिकेतुमन्यवकेतवः सूक्ष्मरूपाः प्रलोवेश्च तथैवाक्रूरदर्शनाः ता
रुद्रास्तस्यापसव्यं विचरन्त्यस्य पार्श्वतः केतुशास्तांस्तूपश्यन्तिदेवान्यनिपुणजनाः चतुर्दशानामेतेषां शापोराशेश्च कीर्तिताः ऊर्म्यादयोविशिष्ट
श्रमतजलकेतुदृष्ट्यान्तरमुदयतश्चति परायारसारसः यथाह अथजलकेतोश्चारसमाप्तावूर्म्यादयः शीतान्ताश्च अन्यथाउदयन्ति तेत्रयोद
शवतुर्दशाष्टादशावर्षान्तरिताद्दृश्यन्तेस्निग्धाः सुभिक्षक्षेममायविपर्ययायविपरीताः क्रूरनक्षत्रान्वयापवदि [illegible] ऊर्म्यादीनामुदये
विशेषमाह भस्मकेतुः प्रदृश्यतमघाचरमसोसितः राहोर्दर्शनमास्याद्वल्लोकंसमोहन्तिव शालनेदर्शनंतस्यनक्षत्रेपौर्णमासिके चालंदुस
दृशासौम्योशिखांदर्शयतश्रुता सामस्यसप्तमेलोकेनाम्नावेदशिखःशिखी अमृतेयोगतःश्रीमानानन्दजननोनृणां राकुमार्गाम्भसाहत्य
निशाःसप्तसदृश्यते दर्शनेवासांसशान्तिविषाः शास्त्रविशारदः राकुमार्गामयाहन्त्यैति यास्मिन्कृत्तिकादिसप्तनक्षत्रात्मकमार्गेराकुस्ति
ष्ठति तन्मार्गमाश्रितेत्यर्थः [illegible] ततः पतन्तिस्निग्धाश्च अमृतयाश्चकेतवः सुभिक्षायचरिष्यन्तिलोकानांहितकाम्यया काश्चित्पचन्ति
शास्त्राः कश्चिद्दशानिशादश काश्चित्तुषण्णांनिशामेकांनिशार्द्धमथवापरः सुभिक्षायतुतेसर्वे प्रदृश्यन्तेमतोज्ञ्चवा यःसूक्ष्मे
यथावर्णसुभिक्षायसकल्पिते सएवरुक्षःकुरुतेदुर्भिक्षव्याधिकपद्रवम् अतःपरममृतजस्यतवकेतोरुदयः ततःसुगर्गाः
ततःपर्यायसवस्कलोकानांहितकाम्यया दर्शयन्तुतमःकेतु धाजंनलसिंसास्थितः तवाप्यजगतःश्रीमान्तवकेतुःप्रदृश्यते उत्पानेवा
सलिंगानिवदतिव्यानिपूर्वतः शास्त्रज्ञेतानिपुणेनप्राज्ञेनतद्विजानता नरोऽन्नवविलक्षीनदीनेनानुपालिनः व्याहरन्तिमृगाःकाश्चः ५७
ग्रामपारण्याश्चपक्षिणः एतन्निमित्ताविज्ञेयाःतवकेतुरुदस्याति अथास्यलक्षणंवराहसंहितायां तवकेतुरेकरात्रंदृश्यःप्राक्सूक्ष्मतारकः

स्निग्धया रूक्षया सप्रभया प्रदक्षिणावर्तया शिखया पराशरः तेषामष्टानां कर्मण्यतीते श्वेतकेतुर्दृश्यते पूर्वेण एकरात्रेयाकृत्तिकानामुत्तरतो
रात्रत्रमाणेन स्निग्धया रूक्षया त्रिपाप सिंहलांगूलसंस्थानया प्रदक्षिणेन तामप्रशिखयादितः स यावन्मुहूर्तेन दृश्यते तावन्मासान्नवतो
तीव्रसुभिक्षमसुभिक्षा जरत्नः आगाहराणि रोगाणाश्च दुर्भावायाति वृद्धगर्गस्तु हरिलांगूलसदृशी शिखाभ्यां सारती पूर्वेण वनिशा
मेकां कदाचित्समुपगच्छति मसुभिक्षमथारोगं करोतापमहाधृतिः बाधपश्चात्त्वहत्वउत्पद्यते सर्वे धनाः दक्षिणाभिमुखरागमलग्र
हाः एतानवविधांश्चान्यान्व्याधीन्दारुणान्दर्शनात् प्रजातीयाः क्रूरवर्णेतनत्रपाण्यस्तदनपातं ॥ अतः परं श्वेतकेतोः कसंज्ञितस्य केतोरुदयं
तथा च वृद्धगर्गः उद्दालकस्यापि पुत्रा ये संप्रकीर्तिताः तेषां पञ्चदशानां तु श्वेतकेतुः प्रदृश्यते दृष्टो हरेवर्षशतसंप्रयाते तदा दिवि उत्पातसम
येवास्य निमित्तानुपलक्षयेत् अनिष्टलक्षणान्निष्फं अनिमित्तानि सर्वत्रैव अश्लिष्टसंधायासु वरमायातिदारुणः शेषाणि तानि परीक्षि
तोमहीतत्र प्रदृश्यते एतैरेवंविधैर्घोरैः पूर्वरूपैः सुदारुणैः श्वेतकेतोः समुद्भवः परिज्ञेयः सुदारुणः शोभनः स तु विज्ञेयो लक्षणैश्च सुशोभनैः
रूपलक्षणं पूर्वेणोदयते व्यपश्चिमेनानतश्च कीर्तितः कः प्रजापतिपुत्रश्च पश्चिमेन प्रदृश्यते स तुल्यमुदितस्तेन प्रजाः शस्त्रेण हिंसति निशार्ध
दर्शनं चास्य प्रमाणं परिकीर्तितं श्वेतः सप्त निशा दृश्यः ततो रात्र्यास्तु दर्शने तावतो दशवर्षाणि प्रजाः पीड्यते तत्र श्री व्याधिभिर्दारुणैस्तैस्तैः प्र
जानां मरणं ध्रुवं राजानश्च विरुध्यन्ते नानाव्याधिसमन्वितः क्वचित् क्वचित्प्रभिकीरवारीत्वा विद्रवेण एकवो क्वचिदुत्सादितादेशाः एवं केतुः प्रदृ
श्यते पराशरस्तु अथौद्दालकिः श्वेतकेतुर्दशोत्तरं वर्षशतं प्रोष्य स ब्रह्मकेतोश्चारान्ते पूर्वस्यां दिशि दक्षिणाभिमुखतः शिखा दर्शकालं दृश्यते
नैव सहद्वितीयः प्रजापतिसुतः पश्चिमेन कमानाप्रहकैतुर्युगसंस्थापी पुनरपरे प्रदृश्यते तावुभौ सप्तरात्रं दृश्यौ दशवर्षाणि प्रजाः पीडयतः

48

कःप्रजापतिपुत्रोयधघिकं दृश्यततदारुणंतरंप्रजानांत्रासकोपिकुर्यातावद्वस्य दृश्यणगुरुकौ त्तमारोगयसुभिक्षादीनवतः वराहसंहितायां
भार्गवरात्रदृश्यायामागः स्वेतकेतुरन्यश्च कश्चितयुगान्तितरपरयुगपतौसमादिनदृश्यौ स्निग्धासुभिक्षाशिवदातथाधिकं दृश्यतकनाम पं
चदृशोवर्षान्युपतापंजनयतित्रासकोपकृतं अत्रादृश्यकेतनोलक्षणमाह वद्धगर्गः सप्तसप्तवर्षे शशाः स्वेतस्यान्तर्हितादिवि कःप्रजाप
तिपुत्रस्तुचत्वारिस्त्रसपावापर तापिवानुर्हिताः सर्वसमन्तात्केतवादिवि श्रृणुयानिविहसंति रव्वाणिचफलानि तपास्विजनताज्यानिमूल
निवफलानिव गौरिकाणिचधात्स्वपीडयपुननेकधा स्त्रीणांगर्भान्नगवांगर्भान्त्रंडस्थानपाद्रिपजगान् एतानन्तर्हितोहन्तिकेतवालदृश
दारुणः २ अतःपरमस्मतयस्यपद्मकेतोरुदयः यथाहवृद्धगर्गः स्वेतकेतावतीतेतुपद्मगर्भवपुःपुरः पद्मकेतुरितिरव्यातश्चवरत्रतासिद्द
श्यते तस्याचोत्थानसमये निमित्तान्युपलक्षयेत पर्वतावेनसश्चैवदिशोस्तमिरस्थापिव वसाहित्याग्रहाश्चैवसर्वान्तिविमलादिवि एतैरेना
श्चसल्लिंगैरुदयंतस्यनिर्दिशेत पद्मकेतुलक्षणं वराहसंहितायां अपरेणपद्मकेतुर्मृणालवर्णः सवन्निशामेकं सप्तकरोतिसिद्धंवर्षाण्यति
हर्षयुक्तानि मृणालवर्णोमृणालशिखः तथावपराशरः अथपद्मकेतुः स्वेतकेतुफलसमाप्तौ पश्चिमेनाकृद्दयत्रिवमणलकुमुदासयाशिख
यकरात्रंचरेतसप्तवर्षाण्युभ्यतं हर्षमावहति जगतिइति वृद्धगर्गस्तु मृणालसुकृशोतांराजगतप्रल्हादयन्निव पश्चिमेनादितःश्रीमानेकाद
शीयतेनिशां सुभिक्षंसर्वारोग्यंप्रजानांहर्षमेवच नित्योत्सवसमाजश्चानित्ययज्ञपरानराः देशेदेशेमनुष्याणांस्वातिविविधाक्रियाः तत्र
वृद्धगर्गः षोडशैकश्चमारीचः कस्यपस्यललाटजाः तेषामेकःस्वाधिगोमचरन पूर्वेणदृश्यते तत्रस्तुपंचदशालिः संवत्सरमत्तत्रालेरोतेः
कृतान्तसदृशाःक्रूराः प्रजानांसलयावहाः तस्याचोत्थानसमये निमित्तान्युपलक्षयेत एतन्युक्ताःसनिर्घाताबातासेवान्तिसुदारुणाः

४८

महीकंपादिग्दाहाः परिवेषासुमर्द्दने स्त्रीणांपर्वविकृतावालोग्रहश्चपतेत समन्ततः तथा च लक्षणं वराहसंहितायां श्वेतास्त्रिजटाकारो लक्षःश्या
वावपात्रिसागगते: विनिवृत्ते तजसवीत्रिलागशेषाः प्रजाः कुरुते श्वेत इति श्वाचिकेतो खसज्ञांतरे तथा च पराशरः अपकाश्यपः स्वधिके
तु पंचदशौवर्षशतं प्रोष्यं सोमसुतः जसपप्रकेतोश्च वाराहसप्तवृक्षो नलसास्त्रिलागमपसव्यानि वृत्तार्द्धंप्रदक्षिणजटाकारशिखः सपावेतो
मासान् दृश्यते तावतीव वर्षाण्डि इलिङ्गमाह वहति मघाश्लेषागणनामादानमादीर्घघश्च लूपिश्वाश्चविलासशेषा प्रजामवशेषयतीति
त्रवर्गसत सक्केवजटारुहां शरवामसंप्रदृश्येत वेश्वंवर्षंतिमाक्राण्येमसावक्त्र समघाति: त्रिलागानलसा यात्वाअपसव्यांनिवृत्ते यायु
यत्त्रिरवयलीमानक्षत्राणुपयेत दर्शनदक्ललोकानांतपंजनयतेस्त्री श्वसद्दशनतोम्लेच्छाः शकायवमहासुकाः तेगणवहवः सर्वपरस्परागि
गीषकः क्रोधाविष्टाः समभ्यति शस्त्रघ्नंतःपरस्परं ततः प्रथमस यामकवंधोच्छ्रितासिते: वैमुखवत्तत्रियासर्वे गमिष्यति क्वतांततः तेषारत्नानिप
लीषुक्षत्रियाणामहाशकाः प्रतिगृहस्य यूप्पति मघाद्रक्षांविलुप्य च विशाधाश्वानुरोवर्णान्कुरुन्तेत्रेतपवव अन्या त्यतीति सकुंभाः अयास्य
तिसलामर्द्धं यावायंतर्हिताः शेषाः केतकषोडशावतु तेवल्लुभिगता व्यालानवपर्वतवासिनः सागराणांवसर्वे षाकुक्षसत्वास्तपूर्वव मानु

सि ४

पानलक्षविषयातिदारुणरूपमाश्रितः ७ अतः परममतोङ्गवसावर्त्तकेतोरुदयः तत्र लक्षणं अतिक्रांते स्वेधकेतानिर्गते पारदर्शने आवृ
र्तकेतुरात्मानं दर्शयत्यमतोङ्गवः उत्पानसमवे वास्या निमित्तान्युपलक्षयेत यानिपूर्वाणि वाकानि पद्मकेता प्रदर्शने अथास्य लक्षणं
पाश्चिमेनादितःश्रीमानिर्मिवासरवादारुणं पूर्व्वेणलेनतांकल्वाराभ्यार्द्धंसंप्रदृश्यते अदक्षिणावर्तनातिःशिखयाप्रवहतिव दर्शयित्वातु
शामकांततताषाघतपदर्शने सहस्रपवमापासान् पक्ष्लवावापरंशिखी सुभीक्षेष्ट्वममोरातपसुलितंकुरुतेमहान् यज्ञात्सवप्रदानश्चमहीलवति

49

संकुला पराशरस्तु आवर्तकेतुः स्वधिकेतोः कर्म्माण्यपतीते अपरस्यामर्द्धरात्रेण संस्थानाद्दारुणः सव्यावदक्षिणेनताग्रया शिखयोदितः सप्तावन्मु
हूर्त्तान्निश्चिद्दृश्यते तावन्मासानलवतीवसुलिद्दं निन्याजहोत्सवध्यजगतः वराहसंहितायां च आवर्त इति निशार्द्धसव्यशिखारुणानिर्म्म
यशस्त्रिग्धः यावत्क्षणं ससदृश्यस्तावन्मासान्सुलिद्दकरः ७ परराश्मिकेतोरुदयः तत्रपराशरः अपराश्मिकेतुर्विलवसुजः शाखावध्र
तमावर्त्तकेतोरुदितश्चारान्ते कृत्तिकासुधूम्रशिखः स्वधिकेतोः सदृशाफलः वराहसंहितायां आधूम्रयातु शिखयादर्शनमायाति
कृत्तिकासंस्थः ज्ञेयः सरश्मिकेतुः श्वेतसमानफलंधत्ते वृद्धगर्गः गणानस्यकालिकेतूनासह कालमुदयः शाक्रः तल्लक्षणफलं स तत्रैवोक्त
मिति ७ वसुपाणिकेतोरुदयः तत्रवृद्धगर्गः अतिक्रान्ते स्वेलिर्वर्षे मासेषु द्विस्तथापरः किंशुकाशोकसदृशैः सौदामिन्याः समद्युतिः
पद्मकिंजल्कवर्णाभ्यां समासिकेतुः प्रदृश्यते दर्शनं तस्य जानीयान्नक्षत्रे शाक्रदैवते अर्धार्द्धमाससंदृश्यते तेतागवृत्यदर्शने तस्योदयनकाले
तुवर्त्तमानाग्निसंकुले गणाश्चगणमुख्याश्चतथापुरनिवासिनः गृधुकाश्चनिराजानः परस्परवधैषिणः निर्बुद्धैः घोरमायान्ति क्रोधले
लपरायणाः ततएवहृष्टाः सर्वेववित्तुपन्ति परस्परं कश्चिदन्येयोगछन्ति परिभ्रान्तानिबंधकाः एवमेवनरेन्द्राणां तथाग्रामनिवासिनां परस्परं
पीडयतां कालो गछति दारुणः एषपंचवर्षाणिमासानष्टौचैववैशाचापरान् दारुणं कुरुते कर्म्मन तद्दुर्लिद्दतोलटं ७ अथ गदाकेतोरुदयः
तत्रवृद्धगर्गः मार्गशीर्ष्याममावास्यां गदाकेतुः प्रदृश्यते आदित्यात्द सार्व्याणि वार्हस्पत्यं तथैवच कोष्ठागारं चशिखयाधूमपत्रारुणा
तथा गदातिसोगदाकेतुः हन्यादृश्यानसोगतः गान्धारकाशिवीनांश्च सत्यकांश्च दरदैःसह शबरानकपादांश्च पुलिंदान्सूर्पकर्णकान् एतानेवविवा ४९
हन्यात्तविशेषेणतत्रवासिनः यावद्दृश्यते पक्षांस्तावन्मासान्विहन्ति मासैर्वर्षाणि जानीयादिति शास्त्रस्य निश्चयः एवंकेतुचक्रस्य पुनःपुनः परिवर्त्तिर्भवति

पथाहतत्स्वर्गः नक्षत्रचक्रमाकाशेयस्यैवपरिवर्तते केतुचक्रंतथैवेदमाकाशात्परिवर्तते अथधूमकेतुसंवर्तकेतोर्युगपदुद्भवः तत्रहस्वर्गः
ततोवर्षसहस्रेतदृश्यतेसुदितोदिवि केतुमालायहस्यात्र धूमसंवर्तकोग्रहः एतयोरुत्पातयोर्निमित्तानुपलक्षयेत् स्त्रियोगर्भानविमुंचंति
गतिरूपाण्यनीहृणसः अतीत्यांकपतेवापि सशैलवनकानना ससागरपुरद्वीपानेकधातुधनाधना पततामिवशैलानांनागानामिवतामिव
नर्दतांश्रृगजातीनां श्रूयतेसुमहास्वनाः बालकानांकुमारीणांनराणांस्त्रीजनस्यच कीर्त्तिस्याप्रशस्तानिव्याहृतानितथैवच पततिगगनेउल्काः
सनिर्घातादिशोरक्ता सद्याःसागारधूमाढ्याः सूर्यस्याभिमुखोश्व एतेरताहृष्टोर्घोराः एवंरूपफलावहः उद्गतंधूमकेतोश्चजगत्संनष्टकस्यच ?
अथलक्षणं अस्यातोव्यक्तवारस्तुधूमकेतुःसदारुणः दवाग्निसदृशोरक्ता दक्षिणाभिनतःशिखी कैलासमनकालेतुरकेधूमंविमुंचति ही
घयाशिखयासीमाग्रसतीवन स्थले याम्यामध्ये यदापात्रगगनेसंप्रदृश्यते नास्यतानामयरूपंपश्यत्यज्ञानचक्षुषः विषादवनवत्यापले
कानांनाश्रहः नलस्यास्तुदितेक्रूरासीमरूपोत्पातावहः दारुणंकुरुतेकर्म्मप्रजानांतुप्रकरमहत् ब्रह्मकोपसमुद्भूतःक्रूरःपरमदारुणः के
तुःपूर्वेणरात्रेणन्नैतेयवान्यप्रदृश्यते दीक्षयाशिखयातस्यं हृतताडाससाद्दिवि अवर्तकइतिख्यातःसमायजगतामिति यावद्दिनानिरात्रि
नेएवंसंध्यासुदृश्यते तावद्वर्षाणिराजानः शास्त्रघ्नंतिपरस्परं अधमक्षयुगंकृत्वाचारज्ञानास्यदारुणः शेषयित्वासमग्रंजगत्पातिनिवर्त्तते
एषकुपथगामोनंरुद्रपालवति तत्रकेवलस्यसंवर्त्तकस्योदयःपाश्चिमायांदिशिभवति धूमकेतोर्नादिशिपमः केवलसंवर्त्तकेतोःह्यमह
परात्परः अथसंवर्तकोदर्शनमस्तमस्तार्ध पश्चिमनारवेभति सविवरिसंध्यायांदृश्यते संध्याभ्ररुचमूलातो धूमंविमुंचतिसुदारुणंशि
खांकृत्वानलमास्त्रिनागामाक्रम्यशयावन्मुहूर्तंत्रिंसतिस्यातितावद्वर्षाणिपरस्परंशास्त्रघ्नंतिपार्थिवा यानिनक्षत्राणि धूमयतिपत्रवाहति

50

तानिदारुणतरं पीडयति तदाश्रितांश्च देशानिति वराहसंहितायां च पश्चात्संध्याकाले संवर्तो नाम धूमताम्रशिखः आक्रम्य वियत्त्र्यंशं शूलाग्रसंस्थितो रौद्रः यावत एव मुहूर्तान् दृश्यो वर्षाणि हन्ति तावदन्ति भूपान् शस्त्रनिपातैरुदयर्क्षं चापि पीडयति अथ केवलधूमकेतोरुदयः तत्रोदयपूर्वनिमि त्तान्याह पराशरः धूमकेतोः प्रागुदयनिमित्तानि भवने द्विवलने अनेः प्रसौर्ध्यं सधूमने दिशां शीतोष्णविपर्यासो अतिरूक्षवायुसंतवश्च धूम केतुलक्षणं फलं च गार्गीये तु धूमध्वजो धूमशिखो धूममादिर्धूमतारकः एवं तावद्धूमकेतोर्लक्षणं समुदाहृतं धूमकेतुर्यदा राज्ञो दृश्यते विष ये क्वचित सराष्ट्रः सपुरो राजा क्षिप्रमेव विनश्यति त्रीणि वर्षाणि वा तस्य पर्यन्तं क्षयं व्याधिनिर्दिशेत् धूमकेतुलक्षणमाह पराशरः अथ नियत दिक्कालरूपवर्णप्रमाणसंस्थानो धूमकेतुः परालविख्यातो देशानां राज्ञां जनपदानां वहन्नपर्वरपूर्वतवेश्म ध्वजपताकाशस्त्रवर्मायुधवरणस्था नागाङ्गपुरुषशयनतोऽपुद्यादृश्यते स एव वहिर्विस्निग्धो विमलः अहस्तिराजदाकारशिखो गोगजनागवीथी ध्योतरेण व्रजसु निर्दिष्टं क्षेममारोग्य वावहति वराहसंहितायां तु धूमकेतोरेव क्वचित् केतुसंज्ञया फलमुक्तं ध्रुवकेतोरनियतगतिप्रमाणवर्णाकृतिर्भवति नि... दिव्यान्तरिक्ष भौमस्तेवतायं स्निग्धः स्वफलैः सेनाद्यपुनः पाणिग्रहे तरुशैलेषु वापि देवानां गृहिणामुपस्करेषु च विनाशिनां दर्शनमुपैति गार्गीये मल्यात्मकः स एव हि धूमकेतुः क्षयावहः मल्यात्मकः स एव हि धूमकेतुः क्षयावहः दिव्यान्तरिक्षभूमौ वा जलेवा सो प्रदृश्यते अपरायियेकेतवः कापि तास्तेष्वान्तरीक्षलौमाश्च भवन्ति अतएव शास्त्रे केतूनां गणमशाक्यानां क्रम तथा वराहसं हितायाम् दर्शनमस्तमनस्थानगणितविधिना शक्यते ज्ञातुम् दिव्यान्तरिक्षभौमास्त्रिविधाः स्फः केतवो यस्मात् अहुतं सनलरूपं यास्मिंस्तत्केतुरूपमेवाक्रम ध्वघाताविश्रावालमणिरत्नादिनपरित्यज्य ध्वजशस्त्रलवनतरुतरकं

५

सवृन्तरत्नकुंजराद्ये स्यात्तरीक्षास्ते दिव्यानक्षत्रस्थास्तेतामाः सुरेतानथाशिखिनः गार्गीयेतु अन्तरिक्षे यदा धूमो ज्वालावासं प्रदृश्यते सर्वाणि
पर्यासः शब्दस्पर्शयोस्तथा ततोऽषधिवित्रिणागुल्मविक्रतिर्यत्र दृश्यते तत्रलोमविजानीयाद्धूमकेतुमुपस्थितं अन्तरिक्षाद्यलोमावायव्यके
तुः प्रदृश्यते तस्माद्देशस्यपापमासाद्विनाशं परिनिर्दिशेत दिव्यावायव्योरात्रौ दृश्यते ज्वलनेयदि अव्यसौकेतुरुद्दिष्टः तस्यदेशस्यनाशकृत
दिव्यादिफलेषु विशेषावर्त्कणिकायां दिव्यानक्षत्रस्थास्तीव्रफलाः मन्दफलकरास्तामाः अणिध्वजादिस्तुंगपुच्छान्तरीक्षानवातप्सुताः केचित
केतुसहस्रं शतमेकसमन्वितं वदन्त्यपरे नारदमतमेकोऽयस्यानसव्याविविधरूपः तथाचनारदः दिव्यान्तरिक्षलोमारवायएकः केतुः प्रकीर्तितः
शुभाशुभंफलंलोके तदात्यसमताद्दृशे असंख्याताः केतवाः सर्वतीतुकमापर्वणाद्भुते अनेकशतसाहस्रा अनेकशततुल्यानि देवलस्तुपराशरा
हसर्वानवपूपकफलान् वराहसंहितायान्तु ध्यघकोपद्दिवहवः किमनेनफलंचसर्वेषावाक्यं उद्यास्तमनेस्थानैः स्पर्शैनाधूपनैदृशैः [illegible]
सर्वथैवापोहिसत्रिकेतवोदारुणजगत दिक्फलाकारवर्णस्थदृश्यमानानन्तामाः ७ अथोल्कानिहताशिखाफलं वराहसंहितायां उल्कानिता
उतशिखाः शिखीशिवतरास्तिहक्षात्र असुरसपएववालादगाणसितहहसावीनातां [illegible] यानियान्युपाहिसंति नक्षत्राणिमहाग्रहाः तेषां
तेषांजनपदान्केतवाघ्नंति केतवदर्शने नक्षत्रजनपदाश्चनक्षत्राद्भुतावर्त्तेवक्ष्यामः [illegible] येषांनक्षत्रविसपरुक्षः सज्वाललोहितः दृश्य
वकुमूर्तिस्थ तेषांविद्यामहद्भयं अवर्षशस्त्रकोपंचव्याधिदुर्भिक्षमेवच कुर्याच्चपतिपीडांवैध्वस्ववक्रापरवक्रतः यत्रातिष्ठतिनक्षत्रेप्रवासं
यत्राधाति धूमपक्षासूत्रोयापि हन्याद्देशान्तदाश्रयात वराहसंहितायान्तु येशास्तास्तान्हत्वाकेतुर्निराधूपितेपूर्वास्पष्ट नक्षत्रेसवतिवधो
येषांराज्ञांप्रवक्ष्यतान् अश्विन्यामस्तनर्यैनरपाणिचकिरातपार्थिवंहन्यात वङ्गलाध्युकलिंगोत्रारोहिण्यास्तुसेनपति अथसौनरमापिसोमोजल

51

जानीवाधिपतत्पार्दासु आदित्यस्मकनार्यं पुष्पामागधाधिपं हन्ति आशिकं सेजंगेपि त्र्यांपाञनाथमपि नागपे अक्कापिकमार्यम्लेसावित्रंद
डकाधिपतिं चित्रासु कुरुक्षेत्राद्धिपस्य मरणं समादिशेतु पंञ्ञः काश्मीरककांबोजान्नृपतिशालजनेतस्तः इक्ष्वाकुर्वालकनाथश्च हन्यते यादिस
वेद्धिशाखासु मैत्रपुंड्राधिपतेर्ज्येष्ठासु च सार्वभौमवधः मूलेर्कपतीजलेदेवे काशिपामरणमेति यौधेयकार्जुनायनसिविवधाय विम्बुकेद
वैवाह्न्यात्केकयनाथं पांचनदं सिंहलाधिपं वांगं नैमिषान्पकिरातं श्रवणे द्विषेचनुक्रमतः मङ्गनक्षत्रादिकादितासुखकेतुफलमाहायर्व
मुनिः मडुङ्कवेशार्द्धिविपुसाधारणं वरेषु च दारुणेषु च रूढेषु विधान्त्रं सदृशं फलं यथादेशं यथावर्णं यथावर्णपरिग्रहः सर्वेषु वादितो हन्युः
सर्वेषु वाष्पुलाग्रहाः भीष्मपर्वणि कुरुपाण्डवसैन्यपक्षजनिमित्ते धूमकेतुर्महाघोराः पुष्यामाक्रम्य कारकं सेनयोरसिवं घोरं जोष्यमाक्रम्यति
ष्वति हरिवंशेकंशवधानिमित्तं केतुनाधूमकेतोस्तु नक्षत्राणि त्रयोदश तराणापतीनि लिङ्गानि नानुपात्तिनिशाकरं वराहसंहितायां अद्यति
सततं पदाश्चीरवीलवतिलवक्रमश्रोषमेवदा अनुलवतिपुराकृततदाफलमसुखं सचराचरं जगत् २ गार्गीये अथ यत्रोदितः केतुः सोमं समुप
धूपयेत् तदा सर्वे क्षोधमेति तो मस्थावरजंगमं समुद्राश्च न्नपयान्ति सर्वानद्यः सरांसि च सोमपत्नापि सुष्यन्ति नधान्यासातुकालषा नस्व
केशावहेवायुः कपालसकलाकुलः नद्यास्वक्रवाहिन्यः सोमसमुपधूपिते अथ यत्रोदितः केतुर्लोहितांगं प्रधूपयेत् तदा प्राज्ञः सदहन्ते ग्रामा
श्च नगराणि च रक्तवर्णाश्च पद्माश्च रक्तपैवमगयन्तिणः रक्तपुष्पफलान्नक्षाः सर्वेवानुपजीविनः हिरण्यं रजतं लोहं ताम्रं सीसकमेव च मणिरक्त
क्षपावर्जं सर्वमेवापहन्यते हिरण्यकाराः ताम्रकांस्यादिकारकाः प्राप्नुवंति वधं घोरं लोहितांगे प्रधूपिते अथ यत्रोदितः केतुर्बुधं समुपधूपयेत
अथ यत्रोदितः केतुर्गुरुं समुपधूपयेत् तत्र विद्यादि शेषेण ब्राह्मणामुपद्रवं प्राज्ञमेधाविनश्चैव तपोवाश्रमवासिनः वासंयेवापजीवन्ति श्रेष्ठा

५१

जनपदस्थूले । मद्राः कैकेयसाल्वाश्च नराश्च सीनरास्तथा । कोशलाः कुरुपाञ्चालाः मत्स्याश्च सह चेदिभिः । एते देशा मनुष्याश्च राजानश्च तदाश्र
याः । सर्व्व एते विनश्यन्ति कुरौ समुपद्रुपिते । यदा तु नागवीथ्यां धूमकेतुः प्रदृश्यते । तदा ससेनापत्यं विपात्रो धुर्कान राधिपाः । पात्रागताश्च पा
योवसुमन्तश्च जनाः । हस्तियाधोमुख्याश्च ख्याता विद्यायश्च जनाः । महाविषाश्च पन्नगाश्च पापान्यपि च जन्तवः । तथा वा वारणाः सर्व्वे लयमस्य
ति दारुणं । अथ यदोदितः केतुर्यायेतु ज्ञानेश्वरे । तदा स्त्रिय्यगणाः सर्व्वे लयमभ्येति दारुणं । कृष्णवर्णाश्च पशवस्तथैव मृगपक्षिणः । कृष्णपुच्छाः कल
हस्ताः वराहमहिषास्तथा । गृध्राः केकाः सुपर्णाश्च कपोतालूकविल्लकाः । सर्व्व एते विनश्यन्ति मित्रपुत्रे प्रदूषिते । यदा श्रवणे केतुः सप्तर्षीन्ध्रुवम
वच । तदा लोकाः क्षयं यान्ति सलिलं वापि शुष्यति । वराहसंहितायां । मुनीनभिजितं श्रवणं मघवतश्चतं संस्पृशन् शिखी धनविनाशकृत् कुशल
कर्म्महा शोकदः । भुजंगममथ स्पृशन् भवति वृष्टिनाशो ऽश्वे हन्त्यजातिविलुप्तो जनपदश्च वालाकुलः । गार्गीये । यस्मिन्देशे शिरस्तस्य सदृशोः
पीड्येत ऊर्ध्वं । मध्ये तु मध्यपाशः स्याद्यतः पुच्छस्ततो द्विजः । विष्णुधर्म्मोत्तरे । यस्यां दिशि केतोः शिखा दीप्ता लवति तद्देशं नृपतिरभियुञ्जीत । पराश
रस्तु । यस्यां दिशि समुत्तिष्ठेत् तां दिशं नाभियोजयेत् । यतः शिखा पतत्यस्य ततः पापो नराधिपः । प्रतिलोमं तु यः केतोर्यात्रायां याति पार्थिवः । सामा
त्यवाहनबलः स नाशमुपगच्छति । गार्गीये । यतो धूमस्ततो पापो यतो ज्योतिस्ततो जयः । पुतःस्थाने ततः पीडा केतूनामुदये सवेत । प्रतिलोमं तु यः
केतुं कृत्वा सेनां प्रयोजयेत् । जायते तस्य सेनायामनये घोरं पराजयः । यां दिशं धूपयेत् केतुस्तत्रातिमुखो व्रजेत् । यस्यां दिशि शिखा तिष्ठेत् हन्ति तां स
विशेषतः । वराहसंहितायां । नृपनामा पतनः शिखी शिखालिस्ततः पतो वामकृत्तिपतत्स्य ज्ञातिफलापतितां प्रदेशान् । द्विजप्रतापविनिहितो ऽस
यपगरुत्मान् इव भुंक्ते महीं नरपतिः परलोकविलोपान् । वटकणिकायां । उदयास्तमनाद्यमनसंयोगाकारवर्णदिक्यातैः । फलनिर्द्देशोऽदिवसैः

मासामासेसुवर्षाणि । बृहत्संहितायां । यावन्तीहानिदृश्येत मासास्तावन्तएवफलपाकः ॥ मासैरब्दानिवदेत्प्रथमात्पक्षत्रयात्परतः । गर्गोप्युक्त ॥ या
वत्यहानिदृश्येततावन्मासात्फलंवदेत् । यावन्मासानदृश्येततावताब्दांस्तुवेदृतम् ॥ त्रिपक्षात्परतःकर्म्म पक्षमासपृथुलाधुलं । यदुःसमुदित-
केतौफलंतहादिशेद्बुधः । एवंत्रिपक्षात्परतः पापसंज्ञाविनिर्दिशेत् ॥ शेसेनापितपाकेतौफलेदृश्येनतोवदेत् ॥ वस्तुपसर्गविशेषाणांपा
ककालोनदर्शितः । अत्रानुक्तविशेषशान्तिकेषुरुत्पातेषुकेतुग्रहपूजापूर्विकाग्रहधूपनेवाधूपितग्रहपूजापूर्विकाग्रहधूपनेवाध
पितग्रहपूजापूर्विकावस्त्रकनकाजगोमही ॥ दानादिकासामान्यशान्तिरौत्पातिकफलगुरुलाघववशगम्यकर्तव्येति । ७ ॥ अथपति
हितविशेषपरशान्तयःकेतूत्पाताः ॥ तत्रनारदः ॥ अकस्माद्दृश्यतेकेतुरुद्ध्येस्वप्नमथवापदा ॥ हस्ताश्वनरपुरराज्ञोक्षरःपित्ताङ्गवास्तवन
इन्द्रनीलमणिश्चैवहेमरत्नसमाचितः । केतुश्चाप्रदातव्योब्राह्मणायतपस्विने ॥ मयूरचित्रेषोतध्वजमविकृतं ॥ शान्तिरुक्ता ॥ दधिम
धुघृताक्तानांपुष्पाणामयुतंततः । गुग्गुल्वादींस्ततीलस्यकेतुदद्याद्द्विजातये ॥ रूपितहेमरत्नाद्यैस्ततःसंपद्यतेसुखम् ॥ अथवावैश्वदे
शान्तिश्चातुर्कर्मितपेवच । विश्वेदेवमंत्रेणगुग्गुल्वाज्यघृतसंप्लुताः ॥ अष्टोत्तरसहस्राणिदद्याच्छापयत्नतः ॥ सामितैस्वत्वाध्यवृक्षस
मिध्रजासमेवापसर्पयेत्ततः ॥ एवोक्तेनतुमंत्रेणदद्याद्वत्सरव्रतस्य ॥ कुसुंभस्यापवाहोमः केतुकुणवेतिमंत्रतः ॥ इंद्रनीलसुवर्णं
चदातव्यंवद्विजन्मने ॥ ७ ॥ नारदीये ॥ उदयानंतेवकेतूनामग्निनाशायेतिहिस्मृतम् ॥ तस्मादपर्वणिपर्वतैव ॥ शमनका
रयेद्बुधः ॥ आराधिताःशामयन्तिरौत्पातान्नसंशयः ॥ होमैर्जपैश्चविविधैर्दानैश्चवकुरूपकैः ॥ तस्याजत्राचिरादेशाततस्या
यवाजनेत् ॥ धनंवासर्वमुत्सृज्यमत्यामुच्येतवानवा ॥ दत्वावापृथिवीसर्वांराजाशान्तिमवाप्नोति ॥ आथर्वणाद्भुते ॥ केतुस्थितेतुसर्वास्मिन्लोकेतुसंपश्यतु

मु

महाशांतिप्रकुर्व्वीतविधिवद्धात्रिरस्तृत्विणः। उत्पातिसमंसर्व्वंप्रजानांचसुखंलभेत्। राजानोमुदितास्तत्रपालयन्तिवसुंधराः। पराशरः। पर्यालि
धकनक्षत्रेजन्मर्क्षेकर्मर्क्षेतथा। देशान्वापीडयेत्केतुः शशांतिपरमालभेत्। केतुपीडितेष्वाश्लेषकादिनक्षत्रेषुकेतुग्रहपूजादिर्वैकानाडीनक्षत्राद्
तविहितासामान्यशान्तिःकर्त्तव्या। तांचनाडीनक्षत्राद्भुतावर्त्तेलिखामः। वृद्धगर्गः। एतत्तेकेतुवक्रंतुकेतुसत्वमेवच। लक्षणंदर्शनंचैवमपा
पेत्यारिकीर्त्तितं। एतच्छिष्यायदातव्यंब्राह्मणायमहात्मने। नित्यंसुश्रूषमाणायब्रह्मसत्यपरायच। निर्गुणायापिपुत्रायनदद्यात्केतुसंभवं। १
॥महाराजाधिराजनिःशंकशंकरश्रीमद्बल्लालसेनदेवविरचितेश्रीमदद्भुतसागरेकेत्वद्भुतावर्त्तः॥ अथागस्त्यसमाचारवर्णनाद्भुतावर्त्तः॥
तत्रागस्त्योदयास्तमयमाह। ब्रह्मगुप्तावार्द्धे। रात्रिचतुष्कानन्दादासप्तानसप्तुतेनभवतितुल्याकैः॥ उदयोगस्त्यस्यमुनेश्चकाशास्तगाधितेस्त
मयः। अथशुभसूचकागस्त्यलक्षणं। वाराहसंहितायां। शातकुंभसदृशःस्फटिकाभःतर्पयन्निवमहींकिरणौघैः। दृश्यतेयदितदाअगुराता
त्सर्लभवत्यपरोगजनाघ्नाः। १। अथशुभसूचकागस्त्यलक्षणमाह। पराशरः। सम्भूतःपरोघाजसंपन्नोलक्ष्यायसंभूतःस्वल्पः। तथाचवरा
हसंहितायां। रोगान्करोतिपुरुषःकपिलस्तुहृक्षःधूम्रोगवामशुभकृत्स्फुरणेनभयं। मांजिष्ठरागसदृशःक्षुधमावहाश्चकुर्यादगस्त्यमुपुरा
धमगस्त्यनामा। १। अथवर्णफलं। तत्रगर्गः। शंखकुंदेंदुगोक्षीरमृणालरजतप्रभः। दृश्यतेयद्यगस्त्यस्तुसितिहेमकारकः। पराशरः॥
सुस्निग्धवर्णःश्वेतश्चशातकुंभसमप्रभः। मुनिःक्षेमसुभिक्षायप्रजानामभयायच। तथानीलातिवर्णायअग्निपरुषरूक्षोरोगाय। कपिलो
वर्षनिग्रहाय। धूम्रोगवाममलावाय। मांजिष्ठःक्षुधस्थूलभाय। गर्गस्तु। वैश्वानरार्चिःप्रतिमोमांसशोणितकर्द्दमैः। रणैस्तैस्तैर्विविधैः
कविशेषायतप्रजाः। अथसोत्पातागस्त्यफलं। वराहसंहितायां। उल्कयाविनिहतःशिखयावारुक्षप्रमरकमेवविधत्ते। पराशरस्तु। हन्याद्

ल्काप्यदागस्त्यकेतुर्वाप्युध्रूपयेत ॥ दुर्लिदैजनमारम्भतदाजगातिजायते ॥ १ ॥ अथ सप्तर्षीणामद्भुतानि ॥ नुजवसुदृशः १० ८२ ॥ मितशाके श्रीमद्बल्लालसेनराज्यादौ ॥ वर्षैक चि ५२ नागमुनिर्विहितो विशाखायां ॥ वराहसंहितायां ॥ एकैकस्मिन्नृक्षे शतं शतं ते चरन्ति वर्षाणाम् ॥ प्रागुत्तरस्थितेदाद्यमासा खीका ॥ सर्वन्तोगास्थितो भगवान्मरीचीरपरेस्थितो वशिष्ठोस्मात् ॥ तस्यांगिरास्ततोत्रितस्तस्यासन्नपुलस्त्याख्यः पुलहः क्रतुरितिसाध्वानासानुक्रमेण पूर्वाद्याः ॥ तत्र वशिष्ठमुनिवरमुपाश्रितारुन्धतीसाध्वी ॥ नीष्मपर्वणि कुरुपाण्डवसैन्यक्षयनिमित्ते ॥ सप्तर्षीणां सदाराणां समपोछाद्यतेप्रभा ॥ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ उल्कापातिहतारुक्षाः स्फुरणारजसाहताः ॥ ऋषयः सर्वकोनामविनाशाय सत्त्वसत्ता ॥ वराहसंहितायाम् ॥ उल्काशनिधूमाद्यैर्हताविवर्णाविरश्मयोह्रस्वाः ॥ हन्युः स्वं स्वं वर्गं विपुलाः स्निग्धाश्च तद्वृद्ध्यै ॥ गर्गाश्च ॥ उल्कापातेनाथवापि धूमेन रजसापि वा ॥ हताविवर्णाः विरश्मयोह्रस्वा ॥ हन्युः स्वं स्वं स्वर्गाविपुलाः स्निग्धाश्च तद्वृद्ध्यै ॥ गर्गाश्च ॥ उल्कापातेनाथवापि धूमेन रजसापि वा ॥ हताविवर्णास्तथा वा किरणैः परिवर्जिता ॥ स्वं स्वं वर्गं तदा हन्युर्मुनयः सप्त एव ते ॥ विपुलाः स्निग्धवर्णाश्च स्ववर्णपरिपालकाः ॥ एतेषां वर्गानाह ॥ पराशरः ॥ देवदानवगन्धर्वाः सिद्धपन्नगराक्षसाः ॥ नागाविद्याधराः सर्वे मरीचेः परिकीर्तिताः ॥ वराहसंहितायाम् ॥ गन्धर्वदेवदानवमन्त्रौषधिसिद्धनागपक्ष्याणां पीडाकरो मरीचिः ज्ञेयो विद्याधराणां च ॥ उल्कादिहतः पीडाकर इति संबन्धः ॥ पराशरः ॥ ॥ पवनाः परभुजगाः स्मृताः ॥ पुलस्त्यस्य ॥ पराशरस्य ॥ पिशाचा दानवा दैत्या भुजंगा राक्षसास्तथा ॥ पुलस्त्यस्य विनिर्दिष्टाः ॥ श्री ॥ वशिष्ठस्य विनिर्दिष्टास्तापसा वनमाश्रिताः ॥ ॥ वराहसंहितायाम् ॥ रक्षः पिशाचदानवदैत्यभुजगाः ॥ अत्रकान्तारजावजाजलन्यंसो नाधिः सरितः ॥ पराशरस्य ॥ कान्तारजास्तथा तोजास्तत्रैनद्यः समागराः ॥ वराहसंहितायाम् २

पुष्पमूलफलं चयत। तत्सर्वं पुलहस्यार्कं पञ्चायज्ञकृतश्चयः। क्रतोरदर्विनिर्दिष्टा वेदज्ञा ब्राह्मणास्तथा। अत्र पुष्पमूलफलं पुलहस्यावा अज्ञाद
यः क्रतोरिति संबंधः। तथा वराहसंहितायां। पुलस्त्येह्न फलमूलं क्रतोस्तु यज्ञाः सयज्ञकृतः। तीर्थपर्वाणि कुरुपांडवयोन्यन्नस्यानिमित्तं। या
चैषा विश्रुता राजन् त्रैलोक्ये साधुसम्मता। अरुंधती तया याप्य वशिष्ठ तः स्मृतः। ७। अथागस्त्यसप्तर्षीणामद्भुतलक्षणं। विष्णुधर्मोत्तरे।
अगस्त्यस्य स्वरूपेणा रूक्षः स्यावाणुः फल्कयापहतः। शिखित्रिशिखाध्वस्तो लसपाप्य। एवंविधाः सप्तर्षयश्च। एवंविधः कृद्वत्रैलोक्यमपि पापीडयेत्। नी
ष्मपर्वाणि कुरुपांडवसेनायस्यानिमित्तं। ध्रुवः अज्ज्वलितो घोरमपसव्यं प्रवर्तते। अथ पर्वमुनिः। परेवक्रीतो पर्वतस्य नारदः पर्वतस्तथा।
कश्यपैरैत्य पुत्राश्च अर्वावसुपरावसु। सप्तैते स्थावराज्ञेयाः सहसूर्येण सर्पिणः। स्थावराणां नरेंद्राणां जावानां पत्नमाश्रिताः। स्वस्त्यात्रेयो
मगवाचैरुवुद्धः प्रमुचुस्तथा। अगस्त्यश्चैव इहासस्य तथा गस्त्य प्रतापवान्। एते सप्त महात्मानं ऐन्द्रीं याम्यां स्थावराः स्मृताः। शिशुमारण्यसहिताः
वणाव महात्मना। पुलस्त्यः पुलहः सोमानस्तुरंगिगिरिसासहः। हाहा हूहूश्च विज्ञेयो विश्वाहोदयस्तु तमं। एतेषां स्थावराणां तु नीपतानिति बु
द्धिमान्। अवस्थानानि सर्वेषां दिव्यरूपाणि लक्षयेत्। प्रज्वलितानि स्वच्छतानि स्निग्धानि विमलानि च। अविघ्नं तत्प्रसन्नानि तानि कुर्युः
प्रजाहिते। निष्प्रभाणि विवर्णानि चतुर्द्विष्याणि लानि च। क्रस्थान्यस्ते हस्वकानि नताचाप्यसवर्तानि हि। चलिंपि स्थावरं लोके तत्प्रसन्नेषु वर्ध
ते। कूटस्यध्व प्रसन्नेषु स्थावरं परिहीयते। अत्रानुक्त फलपाकसमयविशेषाणो अगस्त्याद्यद्भुतानां संवत्सरेण फलपाको वाद्भवः। तथा च व
राहरः। ततोतातफलं दिव्यैं पूर्णो वर्षे विपच्यत इति। ७। महाराजाधिराजनिःशंकशंकरश्रीमद्बल्लालसेनदेवविरचिते श्री अद्भुतसागरे
अगस्त्यसप्तर्षिक्कवाद्यद्भुतावर्तः। अथ ग्रहयुद्धाद्भुतावर्तः। तत्र गर्गः। ध्वान्तं नरोधनं चैव राशिमर्दस्तथैव च। अथ सर्वग्रहाणां तु चतुर्धापु

घमुच्यते ॥ छादनं सकलां बिंबाच्छादनं छादनं सति भेदो भवति ॥ रोधनं किंचिद्व्यपवर्जनं ॥ एते भेदोल्लेखनौ ॥ यदाह काश्यपः ॥ भेदोल्लेखांशु
संमर्दोऽथापसव्यस्तु पापरः ॥ तत्त्रयोगाल्लवदाम कोशकसंमापनात् ॥ असंयुक्तौ विकर्यारन्योन्यं राश्मिसंश्लेषास्तु संमर्दः सुसंनिहितौ सं
युक्तरश्मिरश्मिमंडलौ वा ॥ समदृष्टिपातरावस्थितिरपसव्यो ॥ एवमेतान्यपसव्यादीनि प्रतिलोमानि संनिहितारतम्याद्भवन्ति ॥ पराशर
तंत्रे ॥ अथ भगवंतमनंततपसं पराशरं कश्यपो प्रांजलिः संपूज्योवाच ॥ यत्सूत्रमुक्तं भगवता युद्धमिति तत्संचयानः कथमुपर्यु
परि व्यवस्थितानां समागमः ॥ सर्वो वा पि ग्रहाणामीति ॥ तमुवाच भगवानेवमेतत्सोम्य किं तु योगदर्शनतः शुभाशुभं दर्शयन्ति प्रजानां ॥ वराहसं
हितायां तु ॥ वियति चरतां ग्रहाणामुपर्युपर्यात्ममार्गसंस्थानां अतिदूराद्दृग्विषये समतामिव संप्रयातानां ॥ आसन्नक्रमयोगाद्भेदोल्लेखांशु
मर्दनापसव्यैः ॥ युद्धं चतुष्प्रकारं पराशराद्यैर्मुनिभिरुक्तं ॥ पराशरेण त्वपसव्यमननि सिद्धायारोहणे ॥ नवचतुष्प्रकारत्वमुक्तं ॥ तद्यथा ॥ सद्भेदमारोह
णमुल्लेखनं रश्मिसंसर्गोद्युतिग्रहयुद्धे चतुर्विधमावदंते ॥ कुशलास्तेषां एवं पूर्वागरीयानिति ॥ संयुक्तयोरूर्ध्वाधोवस्थितिरारोहणं ॥ इंद्रवो
लेखपदाद्भवतीति गर्गादिभिरुक्तं ॥ एवं पूर्वागरीयानिति गुरुलघुसुलफलतया ॥ सागवीये ॥ अपसव्योविग्रहं भूपात्संयामरश्मिसंकुल
लेखनमात्यपीअसामाद्भेदने तु जनक्षयः ॥ वराहसंहितायां तु भेदे वृष्टिविनाशो भेदः सुहृदां महाकुलानां च ॥ उल्लेखने शस्त्रभयं मंत्रिविरोधः प्रियान्नत्वं ॥ अं
शुविरोधे युद्धानि नृपतीनां शस्त्ररुक्क्षुद्भवमर्दः ॥ युद्धे चाप्यपसव्ये भवन्ति युद्धानि भूपानां ॥ अथ पराजितजययुक्तलक्षणं ॥ तत्र कश्यपः ॥ ग्रहो ग्रहसमा
श्यावी भवति योऽल्पकं ॥ हानिं प्राप्नोति वात्यकः संप्राप्तवमुक्तमुकुः ॥ परस्परविशेषेण किरणैरस्तिलपते ॥ सुकान्तस्य वैतस्थानान्यदिनाप्यनुलोमगः ॥ दिक्की
र्णश्च वान्यपर्यंतमसाद्यपसंवृतः ॥ दृश्यते यदि संज्ञेयो रूपैरीरितः पराजयी ॥ गर्गास्तु ॥ अरश्मिर्लोहितः ॥ चपामः अथाप्यवानिवर्तितवपनः कृष्णएवंव

५४

लक्षणैः समन्दश्चासितग्रहं विद्यात्पराजितं । विकार्यभौमान्तरे । ग्रहरूढश्चतुःस्थानात्स्फुरणैर्विजितो ग्रहः । वर्जितो यदि लिंगैश्च कम्पस्थानवधीत
लघ्या । लिंगैर्जयविद्धः उदङ्मार्गगतिः स्निग्धो विमलो महान्विरक्तः । हृहस्पातिपृथुकाश्च विजयी कम्पितो ग्रहः । नारदीयेतु । सर्वेषां नक्षत्रि
समागमे ग्रहाणां शुक्लस्येव भवति । तथैव रश्मिवान्यः । स्निग्धश्च भवति च यस्मात्स ग्रहो जयेन संयुक्तो भवति तु यः पराजयेन सेषः श्यामो वाप्यप
गतरश्मिमण्डलो वा रूक्षो वाप्यपगतरश्मिवान्कृशो वा । आक्रान्तो विनिपातितः क्षतापसव्यो विज्ञेयो हत इति स ग्रहो ग्रहेण । पराशरस्तु ।
दृश्यासिल्लक्षणैर्ग्रहं जितं विद्यात् । विवर्णः परुषः सूक्ष्मो याम्यामार्गस्थो विरूढो विकृतो निष्प्रभो जवाद्विहतो ग्राम्यानिहन्तो वपनश्चान्यथा
वजयी । वराहसंहितायां । दक्षिणादिक्स्थः परुषो वेपथुरप्राप्य सन्निवृत्तोऽणुः । अधिरूढो विकृतो निष्प्रभो विवर्णश्च यः स जितः । उक्तविपरी
तलक्षणसम्पन्नो जययुतो विनिर्दिष्टः । विपुलः स्निग्धो द्युतिमान्दक्षिणदिक्स्थोऽपि जययुक्तः । फलाकरस्तु । जायानुद्धु । उदीच्यादक्षिण
सितः । पुलिन्दाश्चार्याश्च । सर्वे जयिनऽदक्स्थो दक्षिणदिक्स्थो जयी शुक्रः । अथ परत्वासीनो पराजयफलं । नारदीये । कनकरजतसं
चयाश्च सर्वे समदृश्यामेच्छघराश्च ये मनुष्याः । शाकयवनतुषारवाह्लीकाश्च लभमुपयान्ति दिवाकरस्य घाते । पराशरस्तु । सूर्यपीडायां तु
नृपतितपस्विधार्मिकयशस्विजातिश्रुतजासिकपीतलोहितबीजफलपुष्पाद्यविमणिधान्यानुपजीविनः । शाकयवनकाम्बोजदर
दातरणक्षवानागरैः सहापतयन्ते । नारदीये । अथ सोमे हते विघाने कर्वरोज्ञो विपर्यये । संहरन्ति बलतानि भूमिपालाः पृथक्पृथक् ।
परस्परं विरुध्यन्ते क्षुद्भयं वापि जायते । अनावृष्टिर्भयं घोरं विघातः सोमविपर्यये । पराशरस्तु । सोमे सोमपद्विजवाणिज्यतदीक्षिताविद
ग्धा धूसरितसलिलोद्भवसागराश्रिताः । क्षीरिण्यौषधदेवतालिः सहापतयन्ते । १ । नारदीये । वर्गाश्चाः क्षितिपतयः सयोधमुख्याः

पीड्यन्ते गिरिनिलयाश्च नजीविनश्च ॥ संग्रामाः सरुधिरपांशुवर्षमिश्रा दुर्भिक्षं भवति धरासुतस्य घाते ॥ पराशरस्तु ॥ अंगारकवधे स्फीत जनपद
ग्राम नैगम जन वन धान्य निचय कोश श्वर महाधन लूपल लक्ष्माधिवीज रत्न पुष्प फल शौण्डिका नुपजीविनो व्याधिलद्रवशस्त्रोणा प्रतपन्ते
॥ ७ ॥ गार्गीवीये ॥ सागरनिलयाः सुघोराः क्षयमुपयान्ति नराव णिक्प्रधानाः ॥ भवति वरराजाविजयी बुधवधे न प्रपतंती चात्र गर्गाः ॥ परा
शरस्तु ॥ अंगारकवधे स्फीत जनपद ग्राम नैगम जन वन धान्य निचय कोश श्वर महाधन लूजल लक्ष्माधिवीज रत्न पुष्प फल शौण्डिकान्युपजी
विनो व्याधि सजशस्त्रेणापतप्यन्ते ॥ ७ ॥ गार्गीवीये ॥ सागरनिलयाः सुघोराः क्षयमुपयान्ति नराव णिक्प्रधानाः ॥ भवति वरराजाविजयी बुधव
धे न प्रपतंती चात्र गर्गाः ॥ पराशरस्तु ॥ बुधघाते नैगम जन धान्य निचय भित्रापजीवि मंत्रितवोपात्रिक हयगज पोधर्म्मार्गाणाण चीवराश्च ना
यमुपयान्ति ॥ ७ ॥ गार्गीवीये ॥ देवज्ञास्तपास्समुनिाश्चिताव्रतस्था आन्ह्यान पतिगणाः पुरोहिताश्च ॥ पीड्यन्ते भवति व धश्च नागराणां त्रैलोक्य
भवति यमुपयान्ते ॥ पराशरस्तु ॥ बृहस्पतिवधे सिंधुसौवीरान्ति सारिपारवत्रिगर्त्तेरमत्स्यासीनरासे विवेपास दारलूतयोनेरागाम
जनद्विजकरत्नाल्यग्रामपोघनगरविज्ञनब्राह्मणपुराहितब्रलचारि दीक्षितजप्य मंगलतत्पराश्रमाश्च पीड्यन्ते ॥ ७ ॥ गार्गीवीये ॥ योराजा
प्रथितपराक्रमः पार्थिवा मंगगमगधस्रसेनानां ॥ भोयाधरलुविवापिलद्रवशास्त्रस्ते रोन्यमुपयान्ति शुक्रघाते ॥ पराशरस्तु ॥ हते शुक्रे नरपत्नालि
जोजयवंगांगाकलिंगगगमगधविदर्भवादिवत्सलङ्कोरचोधेयमरुकर्णसिंधसावीरान्तिसारतोरवत्तिगर्त्तमालवकैकयाम्बष्ठ
काः ॥ त्रीवयामालवडविड पौड्रकाटि क्षपनहवर्णरूपवत्तः ॥ कुसुमानि हस्त्यश्वयोधेश्वरा राजानावर्षद्विघातेजवं घात ॥ गार्गी
वीये ॥ महिषकपिक्षषाः सपौड्राः कृषिपशुपालतराश्चयेमनुष्याः ॥ विविधतपसमाहिताश्च सर्वे क्षयमुपयान्ति शनैश्चरस्य घाते ॥ पराशरस्तु

सोरः पीडावामपिगोपसुसेनापतिप्रधानपण्यप्रस्फीतजनपदस्वाम्यनुपजीविनोवकुरस्त्रीकास्तथा। समहिषकदरदपारताश्रारिवेनःसहोप
तापमुपयान्ति। ७। सागरीवीपे। कृपेकेविन्नपतिषुदाम्भिकाः। पिशाचाकार्याण्णजतनियमषुपेवपालाः। पेचान्येशारवपुलिंदवादिगाचावध्यंत
पादत्तवतीहराकुघातः। पराशरस्तु। वधराहोनिकृतजनवधनपालतस्करोराम्भिकः। त्रीतसमीधान्यम्लेच्छलिकवार्दुषिकडुंगाविलकरवराह
कुर्कुरास्यमगालपुच्छसादसावश्यविनश्यन्ति। ७। सागरीवीपे। आक्रान्तसमनुत्तवतिपापेसघावधतेपादित्तवतिपरस्परंसंहतः। संग्रामाः
सरुधिरपांशुवर्षाभिश्राडुर्भिक्षंतवतिवुकेतुपीडनेन। पराशरस्तु। वधकेतोःकेतुरत्ततानांराज्ञांगृहेदेवनिघ्निनिधानाघ्रक्रान्तपतिसाधुजन
पदपार्थ्वतीपानांचशास्त्रान्निधिप्राडुसोवालिदस्य। अपिच। गृहस्यवपसाहतस्यदेशाःपीडांसमघतेतपवतसा। संग्रामवीर्जस्यजयेसमेच्चाज
पतिसंसर्पणचतुष्पदाघाः ग्रहदेशाः। प्रत्येकंग्रहाद्भुतंघवाक्ताः। वराहेण तु रविपेयोगग्रहाणामस्तमितत्वाद्धेस्योगेणसमागतत्वाद्रविचंद्रयोर्यु
द्धंनास्तीतिमत्वातत्पराजयफलंनोक्तं। आचार्यविष्णुचंद्रादिभिरप्यस्तमपादिपत्तत्पवाक्ताः। तथाचविष्णुचंद्रः। दिवसकरेणास्तमयः
समागमः शीतरश्मिसहितानां। कुसुमादीनांयुद्धंनिगद्यतेनान्ययुक्तानां। प्रभाकरस्य। सोमादीनांप्रतियुद्धं शशिनातुसमागमः। सर्वे
णास्तंजयीयुद्धेवदीच्यादहीणेसितः। रविचंद्रविवानाकुदर्शनेतद्यग्रहणैनतुयुद्धं। वृद्धगर्गेणापि। सोमादिपंचकस्यैवयुद्धमंगीकृतंतथाचवृ
द्धयुद्धोपसंहारे। वृद्धगर्गः। ताराग्रहाणांपंचानांयुद्धान्युक्तानियोगतः। जयाः पराजयाश्चैववर्गेणपरिकीर्त्तिताः। ७। अपसोमादीनाउदाहिलिः
पराजयफलं। तत्रवृद्धगर्गः। पीड्यन्तेवानेकन्तपालोमेवुधनिपीडिते। वराहसंहितायांतु। शारीपेनसूरसेनकालिंगशाल्वाश्चपीड्यंते। गुरु
णाजितेवनिस्रुतेवान्हीकापापिनाम्निश्चवार्त्ताश्च। वृद्धगर्गस्तु। पापिनःक्षत्रमुख्याश्चपीड्यंतेवाग्निजीविनः। वृहस्पतिहतेसोमपार्थ्वतीपाश्चपार्थिवः

वराहसंहितायांतु । कोष्ठागारंम्लेच्छक्षत्रियतापसाश्चशुक्रजिते । वृद्धगार्ग्यस्तु ॥ शुक्रेण सौमेतुहतेजयंते पापापिनोनृपाः ॥ गोष्ठागारा
ग्निम्लेच्छाश्चक्षत्रंचात्रानिपीड्यंते ॥ ॥ वराहसंहितायांतु सौरेणरवेजितेजयंतेपौराः प्रजाश्चसीदंति ॥ ॥ वृद्धगार्ग्यस्तु ॥ सौरे
णनिहिते चक्रे क्षत्रवधंचादिदस्युलिः ॥ प्रजासर्वाश्चसीदंतिजयंतेचापिनागराः १ वृद्धगार्ग्यः ॥ लोहितांगेबुधहतेनागरा
श्चापिपार्थिवाः ॥ तापसासामजाक्षत्राः सरितादिगुणोत्तराः ॥ पीड्यंत इति संवधः ॥ हननंयस्मात्कर्तृ सूतान्स बुधहतः ॥
बुधहतेरिलोहितांगेसौमहतेबुधस्तत्पर्चः ॥ ॥ वृद्धगार्ग्यः ॥ ॥ गुरुणानिहितेसौम्येजयपप्रद्याते पापिनः ॥ गर्गाः अवंति वङ्क
कंपते वसुंधरा ॥ म्लेच्छाश्चश्रेष्ठास्तुवकुधाश्चज्ञांश्चैवानयः स्पृशेत ॥ वराहसंहितायांतु ॥ गुरुणाबुधविजितेम्लेच्छाश्चशूद्रवौराधमुक्ते
पौरजनाः शौत्रेपार्थिवतीत्याः पीड्यंतेकंपतेचमही सुरगुरुणा जितेगिनिकायः समस्तामुद्रपाणिविध्वंसः ॥ वृद्धगार्ग्यस्तु ॥ ॥ बुधेवज्राक्रांते
हितेशस्त्रमग्निश्चमर्षति ॥ पापिनश्चात्रपीड्यंते सस्यंतत्त्वंश्चहन्यते ॥ ॥ वराहसंहितायाम ॥ ॥ रविजेनबुधहते नाविक
कपाखान्यसमाजनगालिनाप्यः पीड्यत इति संवधः ॥ ॥ वृद्धगार्ग्यस्तु ॥ नौजीविनिवरात्याधागर्गलिप्याप्यमहाधनाः ॥
पीड्यंतेसौरिनिहितेबुधेमंदंचवर्षति ॥ १ ॥ ॥ वराहसंहितायांतु ॥ ॥ सौमेनक्षत्तेजीवे मध्यदेशाराग्रावः ॥ नस्पत्तीतिसं
वधः ॥ वृद्धगार्ग्यस्तु ॥ ॥ मध्यदेशेनृपामुख्या गावोधा ज्ञामिणाद्विजाः ॥ नागराश्चापि पीड्यंते लोहितांगहतेगुरौ ॥
म्लेच्छात्रासस्ततः ससपनागराश्चापि पार्थिवान ॥ हन्याकुरुबुधहतो मध्यदेशंवक्रलक्ष्मतः ॥ वराहसंहितायांतु ॥ ज्ञात्रि

तनयेनापि जिते बृहस्पतौ म्लेछसस्यशस्त्रभृतः ॥ उपयाति मध्यदेशश्च संक्षयं पञ्चलाङ्क्षिफलम् ॥ जीवे शुक्रेण जिते कुलूतगान्धा
धारककेकयामद्राः ॥ शाल्वावत्सावंगागावः सस्यानि नश्यन्ति ॥ वृद्धगार्गस्तु ॥ ॥ गुरौ शुक्रहते मद्राः शाल्वा गान्धारकेकयाः ॥ मगामत्स्या
श्च कुरवः पीड्यन्ते वापि नागराः ॥ ब्राह्मणक्षत्रियागणगावः स्याश्रमवासिनः ॥ उत्तरादिक्त्रधानाश्च पीड्यन्ते वनरालुदि ॥ ॥ वराह
संहितायाम् ॥ ॥ सौरेण वार्जुनायनवसातियौधेयशिबिविविक्राः ॥ जीवजिते नश्यन्तीति संबंधः ॥ वृद्धगार्गस्तु ॥ नागगान्धापिनिहि
न्याने सौरेणाभिहतो गुरुः ॥ सूरसेनान् कलिंगांश्च शाल्वान् क्षत्रश्च पीडयेत ॥ ॥ वराहसंहितायां ॥ कुजविजिते सुगुतनये वलमुख्याव
घे नरेऽस्सं ग्रामाः ॥ ॥ वृद्धगार्गस्तु ॥ अंगारकहते शुक्रे संग्रामसुमुलात्मकः ॥ पापिनो वलमुख्याश्च पीड्यन्ते वलाधिकाः ॥ ॥ वराह
संहितायाम् ॥ सौम्येन पार्वतीयद्वीरविनाशोल्पवृष्टिश्च ॥ जिते लगुतनये इति संबंधः ॥ ॥ वृद्धगार्गस्तु ॥ ॥ सौरिणा पार्वती
याश्च पीड्यन्ते वापि पापिनः ॥ नववर्षति पर्जन्यो बुधेनाभिहते [illegible]गौ ॥ ॥ वराहसंहितायाम् ॥ शुक्रे बृहस्पतिहते पापि
श्रेयाविनाशमुपयाति ॥ ब्रह्मक्षत्रविरोधः ॥ सलिलं च न वासवस्त्यजति ॥ कोशलकलिंगवंगा मत्स्याश्च मध्यदेशयुताः ॥
महतीं व्रजन्ति पीडां नपुंसकाः शूरसेनाश्च ॥ ॥ वृद्धगार्गस्तु ॥ ॥ बृहस्पतेः शुक्रे पातिश्रेयो विनश्यति ॥ ब्रह्मक्षत्रविरोधाश्च देव
श्च न वर्षति ॥ पांचालशूरसेनाश्च मत्स्याः मत्स्याः सकोशलाः ॥ पुण्ड्रवंगाः कलिंगाश्च मध्यदेशाश्च पीड्यन्ते ॥ शनैश्चरहते शुक्रे

गण्मुख्याश्चपापिनः ॥ शस्त्रोपजीविनश्चैव क्षत्रं च परिपीड्यते ॥ ॥ वराहसंहितायां तु ॥ ॥ रविजेनास्मिते विजिते तेग
णमुख्याः शौण्डजीविनः शस्त्रम ॥ जलजाश्च निपीड्यंते सामान्यं तु क्षितिफलमन्यत् ॥ ७ ॥ वराहसंहितायाम ॥ ॥ क्षितिजे
नार्तं गान ओड्रकाशीवाल्हीकदेशानाम असितेनिहतेपीडितसंवध्यते ॥ ॥ वृद्धगार्गस्य ॥ ॥ पशवः पक्षिणो गाश्च न
दीजा वालिजो नगा ॥ नागराश्चापि पीड्यंते हते सौरे बुधेन तु ॥ ॥ वराहसंहितायाम ॥ संताप्यंते गुरुणा स्त्रीवकु
लामाहिकाश्च ॥ परःस्तूतमद्र इति संवर्धः ॥ ॥ वृद्धगार्गस्य ॥ ॥ वृहस्पतिहतः सौरो वाल्हीकांश्चापि पीडयेत ॥
वहुलीकांश्च जोधांश्च ब्राह्मणांश्चापि नयः स्पृशेत ॥ ॥ वराहसंहितायाम ॥ ॥ असितसितेन हि निहितो यवनृद्धिर हि विहं
गमानिनां पीडं ॥ वृद्धगार्गस्य ॥ तेनास्विनः खगान्सर्पान्नागरांश्चानयः स्पृशेत ॥ धान्यार्धं चापि वर्धेत सौरे शुक्रेण हिंसते ॥ ॥
वराहसंहितायां ॥ अयं विशेषो निहितो हतानां कुजज्ञवागीशासितासितानात ॥ फलं तु वाच्यं ग्रहभुक्तितोन्यत ॥ यथा तथा च निहताः
स्वतकाः ॥ आदित्यादिलक्षपञ्चादित्याद्भुता आवर्ते पुलिखिता ॥ ७ ॥ अथ नागाराद्युग्रहजयपराजयफले ॥ तत्र नागादि नेहणहमाविपुत्र
वृहस्पतिस्तथादित्यो लोहितांगः शनैश्चरः ॥ स्याद्वराधर्मकेतुश्च परास्ते त्वाश्चरा ग्रहाः ॥ एवमांगिरसाः प्राकुरावार्णाः शास्त्रकोविदाः

अथानुक्तविशेषशान्तिषु ग्रहयुद्धोत्पातेषु योऽद्य ग्रहपर्वैकाश्रन्नतकनकान्नगोमहीदिका सामान्यशान्तिरौत्पातिकफलगुरुलाघवमवगम्य कर्त्तव्या ता
॥ ॥इति महाराजाधिराजनिःशंकशंकर श्रीमद्वल्लालसेनदेवविरचिते श्रीअद्भुतसागरे ग्रहयुद्धाद्भुतावर्त्तः ॥ अथ ग्रहत्र्यादियोगाद्भुता
वर्त्तः ॥ ॥विष्णुधर्म्मोत्तरे ॥ ॥पाशवज्रधनुर्वज्रसंस्थानाः क्षुद्भयप्रदाः ॥ ग्रहसंवर्त्तसमागमसम्मोहसमाजसन्निपातारव्याः कोषश्च
षडित्येषामाभिधास्ये लक्षणं सफलम् ॥ एकर्क्षे च चारः सहपौरैर्याप्यैर्नो वा पंच वा संवर्त्तो नाम नवांशे त्विति राहुयुतस्य संम्मोहः समा
जसन्निपातारव्याः ॥ कोषश्च षडित्येषामाभिधास्ये लक्षणं सफलम् ॥ एकर्क्षे च चारः सहपौरैर्याप्यैर्नो वा पंच वा संवर्त्तो नाम नवांशे
शिखिराहुयुतस्य संम्मोहः समाजसन्निपातारव्यः कोषश्च षडित्येषामाभिधास्ये लक्षणं सफलम् ॥ एकर्क्षे च चारः सहपौरैर्याप्यैर्नो वा
पंच वा संवर्त्तो नाम नवांशे शिखिराहुयुतस्य संम्मोहः ॥ पौरः पौरसमेतो याप्यैर्घाप्यैना समाजारव्यः ॥ पन्नजावसमाजेन्नो यद्यागेह
तुद्धकोषः ॥ उदितः पश्चादेकः प्राक्चान्यो यदि सन्निपातारव्यः ॥ अविकलतनवः स्निग्धा विपुलाश्च समागमे धन्याः ॥ समागसंवर्त्तस
मागमारव्यौ सम्मोहकोशौ जयदौ द्विजानाम् समाजसंज्ञे तु समाप्रोदिष्टा वैरिप्रकोपः खलु सन्निपाते ॥ कान्यपश्च स
वर्त्तसंगमे समघौ सम्मोहे जयदस्तथा ॥ कोपश्चानिष्टफलदः समाजारव्यस्तु मध्यमः ॥ सन्निपाते महावैरमन्योन्यमुपजायते
॥७॥ विष्णुधर्म्मोत्तरे ॥ एकान्तरे तु नक्षत्रगताः सुभ्रोऽग्रह इव ॥ माला नाम नवेद्योगो मध्यदेशाद्दता शुभा ॥ पराशरस्तु ॥
अथाशेषग्रहयोगाः कोपशृंगाटकौ वज्रो माला धनुस्तुलाखजस्य केवाते तत्रैकर्क्षे पंच ताराग्रहाः स्वरूपानुगताः सुः सकोपः

एकदेशस्थयचंद्रसंयुक्ताः सस्यंगाटकाविनाशो भवेन्दछ्रपास्यचारं सकृत् पंचैकादेगादत्रयेरत्र सवृजः॥ एकेकाद्यौ त्रीतिताः पंच
सामान्तावदयस्तमयेवग्रहत्रयं दृश्येत सातुला॥ सएवा क्रातिवसात्कृतुः उदयास्तमस्यांतरे न्योन्यंदेगाः शूचकः॥ तत्रदुर्भिक्ष
कम्कोपाश्रगायान्नृपपापिनाशायमवातिवृष्टिपुरातामवरोधनम्॥ मालानिषिक्तनाशायमध्यदेशाविपत्तये॥ धनुःकुन्नृप
नाशायवीरदस्युवधायच॥ सस्याम्बुनाशायतुल्लातुलायस्याप जीवीत॥ ध्वजः सस्यविनाशायचक्रं चक्रकरातये॥ ७॥ विदृष्ट्य
र्म्मीतरे॥ यदासमसुदृश्येत कन्तिकादिषु सप्तसु तत्रासस्यु क्रगेतवुधः तदादेवोनुवर्षीति॥ एद्यापराशासंग्रामान्
गुजावोपरस्परम्॥ सममद्दागतोस्यातां तदादेवोनवर्षति॥ पराचार॥ उदयास्तमयस्थातु यदागुरुजवृहस्पती॥ एवंसंघा
गतोस्यातांयनयेतांमदा नृपम्॥ आर्षपुचरस॥ अन्योन्यमस संस्थातु यदागुरुबृहस्पति॥ एवंसंघागतो बारोजनयेता
मगजय॥ वराहसंहितापांतु॥ गुरुमृगुमधापरएवंकाषयोः परस्यतं सममाद्रोगोदा॥ तदाप्रजोरुक्भप्रंत्रोकपीडितानुवारिपत्रा ५५
त्रिपुरन्दरोद्वितं॥ निरुत्तिरपुञ्जः द्वीतिजेग्रतः प्रजाद्रुताश्च स्वद्युदं वर्षितस्करो॥ चराचररक्तमयोत्तराणांह्यारजान्नादद
नस्यपीड्येत॥ सौम्योस्तोदयो पुरोन्नगुरुस्तस्यावस्थित तस्योयक्रद्रागारकालीयेतुजांश्चकुरुते पुत्रातिवर्ग्योद्भुकं कम्॥ रु
न्याश्वव्रजितान्निहोत्रिकानेषकुरंगोपजीव्या रक्तपान्नवैद्यपान्मः सकृ वास्तेध्यरेष्ठेछ चिद्रलकुंजराः॥ चारान्नहिषो सितधान्य
सकराः पुलिंदश्वतद्राश्वसदासेगाययपा॥ दायव्रजन्त्याद्दीमरुकृदाङ्क्वैः॥ यदास्थिताजीववुधारसर्पजा॥ सितस्यासर्वग्रयपानु

स

वार्त्तेन॥ न नागो विद्याधरसंगतास्तदा न वार्त्ता वा तास्वदान्ते मुक्तिताम्रकाः॥ गर्गः॥ कोष्ठागारगते त्रुञ्जौ पुष्यस्थे वज्ररूपतो॥ विद्यादिंतु सुखं लोके
शान्तशास्त्रमनामयम्॥ पराशरः॥ कृत्तिकासु शनैश्चारी विशाखायां प्रविरूप्यते॥ तिष्यघदा तदा घोरा प्रजानाम् न प्रोज्ञवेत्॥ एकनक्षत्रमा
श्रित्य दृश्येतां पुण्यघोपि॥ अन्योन्यं भेदजानीयात्तदा पुरानीवासिनाम्॥ वराहः॥ यदा विषासु [illegible] मेरुद्व मंत्री सुतस्य जानेनादिरनद्वौ
माश्रितः॥ तदा [illegible] जानामनयोति घोरः पुरस्य भेदो गतयोरे [illegible] मेकम्॥ भीष्मपर्वाणि कुरुपाराज्य सैन्य चधानीमित्तम्। संवत्सरस्थापितौ
चपरस्पन्दाल्लिताडुनो॥ विशाखायां समीपस्थौ प्ररूप्यते शनैश्चरौ॥ संवत्सरनाम्नि वर्षे स्थापितौ॥ विष्णुधर्मोत्तरे॥ चित्रायां लोहितोय
चमत्ल देवगुरुस्तथा॥ नागांकस्वंशरविख्यातदापौर न पंजवेत्॥ एकेन यदि वा दानां ग्रहाण्यां सहितो गुरुः शनैश्चरो वा दृश्येपत तदा दुर्भ
क्षमाप्नोर्येत॥ पराशरस्य॥ एकेन यदि वा दानां ग्रहाण्यां सहितो गुरुः॥ शनैश्चरो वा दृश्येपत कोषवत्साल्पमादिशेत॥ कोपफलदुर्भिक्षं
म [illegible] स्तोदये तु त्रुञ्जस्य यदि चन्द्रदिवाकरौ॥ अत्रान्ते मांगकुर्वीत तदा वर्षति नागवः॥ पुरस्तादेकनक्षत्रे दृश्येपने [illegible] योग्रहा॥ अव
र्षदुर्भिक्ष नयंगो मनुष्य नयं वदेत॥ हिमवत्तमपाचाश्चत ज्वरानेकपदकान्॥ सर्वे समुद्र मगधान्सदे शस्वपीडयेत्॥ मध्येयदा
दृश्यते श्रृगारकवदाश्रिताः॥ एष एक [illegible] मारुदुमध्यदेशा विपत्तये॥ वासराया यज्ञदृश्यन्ते लवमानास्त्वयोग्रहा॥ तद्दामंगा
लालस्था स्विंगर्तेश्चानयः स्यात्॥ काश्यपः॥ सोमिपुत्रादयः सर्वे यस्मामस्तामेतरवौ॥ दृश्यन्ते क कुमापाश्च तत्रानिष्टं वि
निर्दिशेत्॥ विष्णुधर्मोत्तरे तु॥ सर्वेस्यादिशो दृश्यन्ते सर्वे तारा ग्रहा यदि॥ ग्राव्यानां तु तया राज्ञा सत्वरं [illegible] वेत्पीडासुदारुणा म

ध्येन परिदृश्यंते मध्यदेशो विनश्यति ॥ याम्यायां यदि दृश्यन्ते तां दिशं पीडयन्ति ते ॥ मध्येऽपि यदि दृश्यन्ते बुधमार्गा व्यतीतोऽरेन्द्र ता
राग्रह परम ॥ बुधनागो वयोर्वर्ने नो मध्ये दर्शनासम्भावात् ॥ पराशरः ॥ पुरासाद् यत्र दृश्यन्ते पंच ताराग्रहादिव ॥ प्रकाशय
ते व जाग्राणि पार्थिवानां सुपुष्पताम् ॥ यदा सर्वे समागम्य मूर्ध्नि ते ख्यातिदा रताम् ॥ तत्रापि देशाः पीड्यन्ते मध्यदेशो विशे
षतः शतीवायां यत्र दृश्यन्ते पंचैते देवविचारितः चम्पंते पार्थिवी सर्वा नवशास्त्र प्रकुप्यति ॥ वराहसंहितायाम् ॥ दृश्यन्ते यत्र खे
ग्रहमालादिनकरोदिनात्तु गते ॥ तत्रान्यान् नवीतनृपः तपर वक्रोपद्रवस्थमरुतान् ॥ शांखवदशामस्था नेमव्यादेशशतो
र्थः ॥ ग्रहमाला बुधमार्गाच्च व्यतिरिक्ता दिनात्तु ते अस्तमितमात्रा न तु समयान्तरे यस्मादेशात्स भावे यान्ति ताराग्रहा रविवशेन
नवतिपादेषु तस्यामापुष्यकोपकाङ्गन्तवे ॥ पराशरः ॥ पद्यत्फलनीमह शेषकं ग्रहसंयोगसंभवम् ॥ तत्र नक्षत्रदेशेषु
तेषु तेषु विनिर्दिशेत् ॥ एतेष्वनुक्तविशेषशान्तिषु ग्राह्यत्वादिग्रहयोगाद्भुतेषु योगकर्तृसजापूर्विका अस्तकन
कानिगाम [illegible] सामान्यचान्त्रिरीत्यातिक फलगुरुत्वाद्बहुमगम्यक [illegible] ॥ अनुक्तफलपाकसमयविशेषाणां
दिव्याद्भुतानां वर्षात्फलपाकः पराशरेणोक्तः ॥ ७ ॥ बादरायणः ॥ त्रिस्थिकस्थो सहस्रांशौ सौम्ये बलीनि रीक्षिते ॥ तद्व
के द्रौ [illegible] स्मृघानस्य सम्भवः ॥ वराहसंहितायाम् ॥ प्रनोरावलिप्रवेशो के अस्तस्मा [illegible] क्रान्तेः ॥ वल
तद्भिः सौम्यैर्बानिरीक्षिते मेषकाते ह्यर्द्धः ॥ अद्भुतमरात्रिगते केयुरु त्राशोनोः कुम्भासिंहसंस्थितयोः ॥ सिद्धवटसंलि

६०

तयोर्हीने षाते ग्रीष्मसस्या ॥ बादरायणः ॥ सूर्यो न्द्वितीयगेशुक्रो विधुजे तत्र संस्थिते ॥ द्वयोर्द्वोदक्षोप्येवं संस्थितयोः स
स्पर्कं परः ॥ सूर्ये च गुरुणा दृष्टे योगः स्यादतिसोऽनन्नः ॥ वराहसंहितयोस्तु ॥ शुक्रांशे तद्द्वितीये बुधे यवायुगपदेवं वा स्थितयोः
व्यपगतयोरथात्तिषात्तिरतीवगुरुसंख्या ॥ शुन्नमध्योल्लीनि सूर्याङ्कुरुशाद्वीनो सप्तमे पराशम्पत् ॥ अल्पादिस्थे सौवितारिगुरौ द्वि
तीये बुधे यवायुगपदेवं वा स्थितयोः व्यपगतयोरपि तद्धात्तिषात्तिरतीवगुरुसंख्याः ॥ शुन्नमध्योल्लीनि सूर्याङ्कुरुशाद्वीनो सप्तमे प
रासम्पत् ॥ अल्पादिस्थे सौवितारियुरौ द्वितीये बुधे यवायुगपतेवं वा स्थितयोः व्यपगतयोरपि तद्धात्तिषात्ते रतीवगुरुसंख्या ॥
शुन्नमध्योल्लीनि सूर्याङ्कुरुशाद्वीनोः सप्तमे परासम्पत् ॥ अल्पादिस्थे सौवितरगुरौ द्वितीये बुधे यवायपयमे परासंख्यात्
अल्पादिस्थे सौवितरगुरौ द्वितीये बुधे यवायुगपतेवं वा स्थितयोः व्यपगतयोरपि तद्धात्तिषात्ते रतीवगुरुसंख्याः ॥ शुन्नमध्यो
ल्लीनि सूर्याङ्कुरुशाद्वीनो सप्तमे पराशम्पत् ॥ अल्पादिस्थे सौवितरगुरौ द्वितीये द्वनिष्पात्तः ल्ला न्नारिषु कार्यपुत्रैः सूर्या
दलिगाश्रितदुश्चारिपुत्रैः ॥ सस्पस्यपरासम्पत् कर्म्मारो जीवेगवावावाप्या ॥ बादरायणः ॥ वृश्चिके कुर्वृषवेड़ः कुर्न्नेजीवः
कुजार्क्कजौ ॥ मकरे वद्वेवसम्पसम्पचक्रागमेमन्तान् ॥ वराहसंहितयोस्तु ॥ कुर्न्नेगुरुसर्गौ विशाचौ सूर्य्यो लिमुखकुजा
र्क्कजामकरे ॥ निष्पन्नोस्तमस्तीपश्चात्परचक्रगेरागनयम् ॥ बादरायणः ॥ वृश्चिकाद्यास्थितः सूर्यः पापमध्यगतोय
दा ॥ सस्यपत्रासप्तमेयामेजाजंजाते विपद्यते ॥ वराहसंहितयोस्तु ॥ मध्यं पापग्रहपोः सूर्य्यः ॥ शत्रपाविनाशायत्यलिंगः

61

पापाः सप्तम राशौ जातं जातं विनाशयति ॥ अष्टमस्थाने क्रूरः सौरानिरीक्षितः प्रथमजातम् ॥ सस्यानि हन्ति पश्चादुत्पन्नानि व्या
दये घ्नन्ति ॥ बादरायणः ॥ यदि सूर्य्यः सप्तमस्थो केन्द्रस्थो वापि घातको ॥ सौम्यदृष्टौ न सर्व्वं च नाशं नो वृश्चिकोपगाः ॥
वराहसंहितयोस्तु ॥ जामित्रे च त्रिकेन्द्रसंस्थौ क्रूरौ सूर्य्यस्य वृश्चिकस्थस्य ॥ सस्यविपत्तिं कुरुतः सौम्यैर्दृष्टौ न सर्
व्व ॥ वृश्चिकसंस्थादर्कात्सप्तमषष्ठोपगौ परक्रूरौ ॥ न वा ततृणानिष्पत्तिः सस्यानामर्घपरिनाशः ॥ बादरायणः ॥
यदि योगान्वितौ वृश्चिकस्थौ दिवाकरे ॥ वृश्चिकेपि ते शारदानां वित्तनीयायुग्मापतिः ॥ वराहसंहितायोस्तु ॥ वृश्चिकेनान्ते
ववरस्थविन्नषप्रवेश्यौ शारन्नमुत्स्या नौविज्ञेयः सस्यानां नाशाय शिवाय वा तज्ज्ञः ॥ त्रिषु मयादिषु सूर्य्यः सौम्यैर्युतो वीक्षि
तोपि वा विवरतः ॥ ग्रैष्मिकधान्यं कुरुते समर्घं मुत्नयोपपोगपच ॥ कार्म्मुकमृगकर्कट संस्थः शारदसस्य स्यात् देवरविः
सग्रहकालज्ञेयो विपर्यय क्रूरदृग्योगात् ॥ अत्रानुक्तविशेषशान्तिषु योगोत्पातेषु यागवत महापूजाजपहोमादिका
शान्तिः कर्त्तव्या ॥ इति महाराजाधिराजनिःशङ्कशङ्करश्रीमद्बल्लालसेनदेवविरचिते श्रीअद्भुतसागरे आदित्यादेया
गद्भुतावर्त्तः ॥ अथ व्यादिवर्षाद्भुतावर्त्तः ॥ वटकणिकायाम् ॥ वर्षाधिपाद्युत्तनदादिनकरतनयप्रभाकरमरीजाः ॥
दुर्भिक्षदहनतस्कररोगभयाह्वाशिनिः प्रोक्तः शेषाणामतिशुभदो घनकनकान्नवारिसंपूर्णा ॥ अवातिवसुधाक्तु
यावतल्लोकस्यनपाश्चवस्था ॥ विष्णुधर्म्मोत्तरे ॥ तीक्ष्णार्कः स्वल्पसस्यश्चगतमेघोतितस्करः ॥ वहूरगव्याधिगतोमास्के

६२

राहुग्रस्ताकुलः ॥ पवनेश्वरस्य ॥ दिवाकरे राहुग्रस्ते विग्रहोग्रपृथ्वीश्वरस्तीव्रभिषग्वराग्निः ॥ अवर्षशुष्कदायसर्वसंबंधः प्र
चण्डव ॥ प्राशिरोऽक्षिरोगः ॥ वराहसंहितायां तु ॥ सर्वंच नार्वीरत्नसस्यवती वनानि देवाद्विजदायिषु दाक्षिसमाहृतानि ॥ स्पं
दन्ते नैव नयनः प्रचुरं श्रवन्त्यौ सस्य स्वेषजानेन तथानि वलान्वितानि ॥ तन्न्नं तपसादितिजः शिशिरेपि काले नात्यम्बुदाज
लमुचो वलसन्निकाशाः ॥ नष्टप्रजन्म वर्ण्णगराघातकरञ्च जम्बु सीदन्ति तापसकुलानि ॥ फलस्य श्रयंति मरसवल्ले सुपेताव
ासनासि मुसलानि ॥ सपाम्बरन्ति ॥ घृतान्नपापुधिरुपानुवरेश्वदेशात् संवत्सरे दिनकरस्यादिने यथमासे ॥ ७ ॥ विष्णुधर्म्मोत्त
रे ॥ वहुवर्षाति सस्यस्य गवां दीरप्रदायकः ॥ वदान्द कामिनामिन्द्र [illegible] तम शीतलः ॥ पवनेश्वरस्य ॥ सम्यानि सस्यः
क्षुपससाञ्चालिः प्रकरयुन्नावहुवर्षवानिः ॥ रसौषधिस्नेहरूपदुग्धसेकश्चोद्धारतिस्त्रीवल्लवर्द्धनोदः ॥ वराहसंहितायां तु
नाम्भोन नः प्रवल्लितावलसान्निकाशैर्व्योमांजनालिगलवत्स्वच्छविभिः पयोदैः ॥ गांपरपाङ्गिरलिरभाममलानि रङ्गिरस्त
छितनगुरुगास्तानि तेन वृम्भाः ॥ तापानि पद्मकुमुदोत्पलवत्यतीव कुल्याऽम्बु मातापवनानि नालिनादितानि ॥ गावः प्रस्नुत
पयसानयनाऽभिनाम्भारतैरविरतरमूपालिनामातु ॥ गोधूमधान्ययवशालिचरेञ्चुवासान्नः पालस्तेन्नपातीनि
नगराकराद्या वितायकिताक्रतुवरेषु विघुष्टनादासवमनोञ्चोशिनगानिसग्रहन्ते ॥ ७ ॥ विष्णुधर्म्मोत्तरे ॥ आग्नेतस्य
रेरोगाद्योन्नपतिग्रहदायकः ॥ गतमस्यो बहुव्यालो चौमान्द्यावान्नराञ्चवाम् ॥ पवनेश्वरस्य ॥ राजाप्रजाः द्योतिनान्

६२

सस्याविघ्नुक्रचारिदुमससस्यवीरुत्॥ अंगारकाद्यः प्रचुरोरगाग्निनातंकचौर्यप्रचुदहादिद्भुः॥ वराहसंहितायाम्॥ वातोद्धतश्च
रतिवह्निरतिप्रचंडोग्रामाधनानिनगराणिचसंदिधिक्षत्॥ क्रोशतिदस्युगणाश्चातरुरारटातिनिःश्वासतावि[?]युत्ताविज
तिमर्त्यसंघो॥ ब्रह्मचताविपातिसरुतमसत्पपिप्रचंतिकुत्रातदयःप्रचुरम्मयोदाः॥ जीघ्रजातमपिजोषमुपैतिसस्यानि
षच्चमघ्यत्रमघ्यविनपादपरेकराश्चि॥ नृपानसस्यगातिपालनसक्ताविन्नाःपितास्करुअप्रचुरतानुजनप्रकोपः॥ एवंविधेरूपरुता
नवतिप्रजेयंसंवत्सेनेवनिसृतस्थविपन्नासस्या॥ विष्णुधर्मोत्तरे॥ ब्रह्मदाहस्यसम्यात्तजनानांबलजान्रताम्॥ हृष्टिप्र
दोष्टविधसुन्नयःसस्यकराद्दौता॥ पवनेश्वरस्क॥ संधानदानप्रयतःक्षितीशाःस्वाध्यायतीर्थाश्चरजाद्विजाजः॥ निनाद्य
रुत्पादितसस्यवर्षावाधःसुक्रन्त्वेरुविर्द्धनोद्भः॥ वराहसंहितायाम्॥ मायेऽजानन्कुरुकावकरनागराणांगाधर्वलेख्य
गणितस्त्वपियांचवृद्धिः पिप्रीषयानृपतेपाङ्गतदर्शनानिनिदिष्टंतितुष्टिजननानिपरस्परेन्माः॥ वार्ताजगत्पवितपावि
कलात्रयीचसम्यक्तत्वापिमनोरिवदारानुनीतिः॥ अध्यक्षरंस्वामिनिविसधोपपात्रैकोदिदानिद्रशिकीसुवपरंयदप्र
ष्मानाः॥ क्तासपत्तरुतकाविवाक्षनपुंसकानायुक्तिज्ञसेतुल्लज्ञवतवासिनाश्च॥ कार्तिकेकरोतिमगलांप्रछनजःस
केष्टमासेधवाप्रचुरतास्तुविविषधीनाम्॥ ७॥ विष्णुधर्मोत्तरे॥ वकुपज्ञोतिसस्यश्वगोगजाश्चवृक्षितस्तथा॥ व
दुकोऽष्टसद्‌चोमाजीवाद्याद्विजपुष्टिदः॥ पवनेश्वरस्क॥ वर्षासुयज्ञान्सवसप्रदानानीरुग्णाप्याधर्म्मपरावनीशाःस्फी

६२

तनुपानोवहुसस्यकर्त्तागुरोश्चधर्म्मंप्रपतप्रजोघ्नः ॥ वराहसंहितायान्तु ॥ च्युतेनिरुत्वरितेताम्भेरेघ्नगामी विपुलोपजनोषामनासि लिदन्त ॥ विवरतानित्वंचोहिजोत्तमानांरूदपानंदकरोवरांचाल्लाजं ॥ ७ ॥ द्दीतिरत्तमसस्यवत्पनेकाहिपयतश्चधूरोरुगाकुला घा ॥ द्दीतिपरेतिपालनप्रहृद्धाघ्नवरसार्द्धजनातदाविज्ञाते ॥ त्रिविधैविपद्युत्तेः पयोदहतमुवीसायसाजेतर्पयोङ्गः सुरराजगुरोः शुजेयवर्षेवहुसस्याद्दीतेरुतुमाहिपुरुः ॥ ७ ॥ विष्णुधर्म्मोत्तरे ॥ सस्याद्योधर्म्मवहुलागवंतेकोवहु दकः कामिनांकामदः कामंसिताद्यान्नपपुष्टिदः ॥ पवनेश्वरस्तु ॥ पर्याप्तसस्यास्फुरद्यश्चमेघः प्ररूढवल्लीनवसस्यापुष्पः ॥ को मप्रकामः द्दीतिपरथाप्यः शोक्रागनारुषवसुप्रदः ॥ वराहसंहितायान्तु ॥ शालीक्षुमतीमधराधराधरातधरोक्तिः परिपूर्णावप्रा ॥ श्रीमत्सरोरुहततद्रुतडागकीर्णोपोवनान्यनिवामरगोमलांगी ॥ तत्रांहितोद्यायतेनारिवल्लारिपञ्च सुधद्युनेकजयव्राधहविन्नावितान्नाम ॥ संहृष्टहोह्यजननष्टविदुष्टवर्गागोपालपत्तनिपानगराकराध्याम ॥ येपीयतेम धुमधोसरुकामिनीनिर्यगीयतेश्रवाण्हारिसवेणुवीणा ॥ वानुजपतेतिथिसुहृत्स्वजैः सज्ञान्नमधोसितस्यमदनस्यजया नष्टोसः ॥ विष्णुधर्म्मोत्तरे ॥ दुर्भिक्षमरकौरोगान्कुरोतिपदनन्तथा ॥ शनैश्चराह्वस्यौरांश्चविग्रहाणोवनान्तम ॥ कुष्माल्पवर्षः प्रनराणितोपीविग्रहसस्यस्खलितादेतीशः ॥ मनुः क्षुधामऊ नपापदुष्टः शनैश्वराह्वः पद्मुङ्गोघ्रः ॥ वराहसंहितायान्तु ॥ उद्धृत्तदस्युगणानरिगणाकुलानिनाध्यायाणनेकपशुविनाविनाकृतानि ॥ रोरुपमातास्तवंधुजनैःजनैश्वरोगात्तमाकुलकुलानि

ज४

वुनुस्तपाव॥ वातोद्धुताम्बुधरचार्जितमत्तनिस्वमातुलानैकविटपंचधरातलंद्यौः॥ नष्टार्कचंद्रकिरणानिरजोनिरुद्धास्तोया
शयास्यातेजलासोरितापितन्वः॥ ज्ञातानि चक्रानिदत्तापतयाविनाशमस्छात्तिपुष्टिमपसारोजलादितानि॥ सस्यानिमं
दमोनिवर्यातिहन्त्र शत्रोवर्षे दिवाकरसुतस्यसदाप्रवृत्ते॥ तत्रैव॥ प्रचुरपद्मसरषानीवगोनिर्जितोवानमुकुलफलदाता
पुष्टिदोतानयथात॥ पदकनुनमसुनोप्द मासजंतस्यवृद्धिः शुनफलमपिचैवंयाप्यमन्योन्यतायाम॥ पवनेश्वराय॥ अष्टाभ्र
यंहताभीरितंजकृतस्वनावप्रमवंप्रजानाम्॥ तेष्वेतन्मासदिनतुपुक्तमुतमीश्वरस्थानविकल्पितम्॥ अथसंवत्सराधिपफ
तानम्॥ विष्णुधर्मोत्तरे॥ समाष्ठेच्चेतुयच्छेषमकल्पिपातसमागतो॥ आदित्यादिःसंवाह्वयोग्रहःसम्वत्सराधिपः॥ अथकालत
गीतसंवत्सराः नडमेचाग्मे २१७७॥ सेयुक्तः शककालःकलेर्गतः॥ प्रकासेघात्तनकृतानस्यवनचर्षाधिपार्कादिक्रमस्य
तस्तम्तेनेतङ्ग्थारस्ञ्जनकाप्तावर्षाधिपगणाचनम्॥ खनदन्त १०७० शंकवसामाघप्रथमाशाकेशीताद्ययातेः॥ चतुः ४ रखोन
कोप्दुतुयः स्यादिनेनुसवनाद्य धतिः॥ एवंवर्षाधिपाग्रहाज्ञेयाः॥ शेरेशावारेशानुस्वाहोरात्रनाडिकेसार्द्धे॥ अत्राशुनफलेव
र्षवर्षाधिपग्रहपूजाजपहोमादिकाशान्तिः कर्त्तव्या॥ ७॥ इतिमहाराजाधिराजनिःशंकशंकरश्रीमद्बल्लालसेनदेवविरचि
तेऽद्भुतसागरेरव्यादिवर्षाद्भुतावर्त्तः अथसंवत्सराद्भुतावर्त्तः॥ विष्णुधर्मोत्तरे॥ अथ संवत्सराद्यद्भुतावर्त्तः॥ विष्णुधर्मो
त्तरे॥ संवत्सरोऽग्निः परिवत्सरोऽर्कः इदासिधनोभगवांश्चशोकः॥ अनुवत्सरं चन्द्रमसंवत्सरोत्र उद्वत्सरः शैलसुतापतिश्च होषेः

न१

समाघे प्रमुखा द्वितीये प्रसूतीया क्षपिता तृतीये ॥ पश्चाजलमुं ब्रवीति चतुर्थम् स्वल्पोदकं पंचमम् अथ उक्तम् ॥ एवं वराह संहितायामपि
पराशरस्तु ॥ आग्नेये विघात प्राबल्यमग्नेः पैकानाश्च रोगाणाम् ॥ सौरे शकस्य नूनाद्याम पुष्पफलसस्यदं पतीवद ॥ चांद्रे नै
भिकाणां व्याधीनां वहुत्वमत्र सस्यसंपदं सर्वौषधानां वा विशेषेण क्षीरिणीनाम् ॥ वापवे वातोगवान्वातरोगश्चावन्धं घनानामल्पोद
कत्व ॥ माहेन्द्रे सर्वव्याधि प्रबलावालमूकगर्भाश्चावं वेति ॥ अथ संवत्सरगणनम् ॥ खनविपादेंदु १०९० हीनाः शैकाः शकवर्ष
राः शरैः परिशिष्टाः ॥ क्रमशोत्र सपरीदानुदाद्यावत्सराः पंच ७ ॥ इति महाराजाधिराजनिःशंकशंकर श्रीमद्वल्लालसेनदे
वविरचिते श्रीमदद्भुतसागरे संवत्सराद्भुतावर्तः ॥ अथ ऋक्षाद्भुतावर्तः ऋक्षनक्षत्रराशिश्च ॥ तत्र वृद्धगार्गीकायाम् ॥ नक्षत्राणां
तारकाणां ग्रहाणां धूमज्वालाविस्फुलिंगान्विताश्चाप्यालोकवानिर्निमित्तं न पातेत् चंद्रापापाः सर्वलोकः नृसन्नृपः ॥ विष्णुध
र्मोत्तरे ॥ रोहिणीशकटं भिंद्यग्रहः पापादि भवेत्तदा ॥ नाशः प्रजानां क्रूरैश्च विशेषेण तु संगमे ॥ वराहसंहितायां तु ॥ प्राजापत्ये शकटे भि
न्ने कृत्वेव पापाकम्बसुधा ॥ केशास्थिशकलाशबलाकपालमिव व्रतं धत्ते ॥ बृहत्संहितायाम् ॥ रोहिण्या नैऋत्व वत्सर तन्नामिस्व
षाढाद्वयं मूलसर्प कृत्पितृदैवतं चक्रुसुमंद्रुद्वेः शुभैस्तैः फलं शोदकृत्क्रूरानिपीडिते मानिलजंनाशं नयं दृश्यते तपुष्येम्लफलंद
यां धृष्टं दपे सस्यं नाशोद्भवम् ॥ काश्यपस्तु ॥ कृत्तिका रोहिणीचो भैं संवत्सर तनुः स्मृता ॥ आषाढाद्वितयं नाभी सार्प हृत्कु
सुमं मघाः ॥ क्रूरग्रहहते देहे दुर्भिक्षानलमारुताः ॥ शुद्धपंतु भवेच्चाभ्यां पुष्पेम्लफलदायः ॥ हृदयेसस्यनाशानिःस्यान्

३४

४२

सौम्यैः पुष्टिः प्रकीर्त्तिताः ॥ प ॥ पराशरस्तु ॥ अथ दक्षिणोत्तरदृश्यान्युत्पातानि प्रवक्ष्ये तद्यथा कृत्तिकारोहिणीमघा ॥ पौष्णपदेसार्प्य
मैन्द्रं वारुणं याम्यसार्पम् ॥ तेषु यस्त्वक्षेषु ग्रहनक्षत्राणां चक्रवारो दृश्यास्तमयेषु तु नानामप्ययथो क्रूरवारैर्वर्क केभ्यो नक्षत्रानि बी
तन्नाने राहु केतु विकृतैर्वर्षा सुवर्षोभिघात ॥ समग्रैरुपसृष्टे फलसाम्यमसमग्रैः समाग्रम् ॥ रोहिणीज्येष्ठा श्राद्धप
दानामुपघातैस्तीव्रतर फलम् ॥ अपि च ॥ रुवारुणाभिश्यमाग्नेयम् ज्येष्ठामपि च रोहिणीम् ॥ पीडयेयुरेतानि राहुषष्ठ्यष्ठावि
कारिणः ॥ दुर्भिक्षं जायते लोके सस्यमल्पं न रोहति शुष्यन्ति सरितः सर्वाः पर्जन्यश्च न वर्षति ॥ एतेषु तत्पतनेषु द्रवाह्नदोषु
कृदूषितम् ॥ ग्रहणागतमपोन्त्क्यानि कृतानियतमुखाकर पीडितं च यत्र ॥ तदुपहतमिति प्रवदन्ति तेषु हीतिविपर्ययणातन्न
चवा ॥ निगदितपरिवर्गलक्षणाकोपितं विपर्ययगं समृद्धये ॥ निगदितपरिवर्गादूषणामिति ॥ रव्यादि योगदुष्टनक्षत्रं स्वक्षगार्ह
षतां कुरुतीत्यर्थः ॥ अथ नक्षत्रवर्गः ॥ गगांवमूलकातिबालवरारमेकोकुंजालगंधमृगविलोमश्चातेकताराम ॥ वाराद्विषद्द
मितितारकरूपमेतत्र विधिड्डिरेव विदितं निवेव द्रुष्टम् ॥ वराहसंहितायाम् ॥ आग्नेयो सितकुसुमाहिताग्निमंत्रज्ञसूत्रभा
ष्याः आकरिकनापितद्विजघट्टकरपुरोहिताद्बज्ञाः ॥ ७ ॥ रोहिण्याः सुव्रतपुण्यनृपधनिपयोगयुक्तशाकटिकाः गोव
षजलचरकर्षकाशिलोच्चयैश्वर्यसम्पन्नाः ॥ मृगशिरासि सुरभिवस्त्राब्जकुसुमफलरत्नवनचरविहगाः ॥ मृगसोमपीडि

गंधर्वकामुकालेख्यकाराश्च॥ रौद्रे वधबंधानृतपरदारस्तेयशाठ्यभेदरताः॥ अषधव्य ध्यान्यानीज्ञानिव॥ रवेतालकर्मज्ञाः
श्रादित्येसत्योदार्यशौचकुलरूपवीर्यधीर्वीर्ययुक्ताः॥ उत्तमधान्यवणिजःसेवाभिरताः साचौल्पिजनाः॥७॥ पुष्येयवगोधूमाः
शालिक्षुवनानिमंत्रिणोभूपाः॥ सलिलोपजीविनःसाधवश्चयज्ञेष्टिसक्ताश्च॥७॥ आश्लेषेकृत्रिमकंदमूलफलकी
टपन्नगविषाणि॥७॥ परधनाभिरतास्तुषधान्यंसर्वभिषजश्च॥ पित्र्येधनधान्याढ्याः॥ कोष्ठागाराणिपर्वताश्चपितृराः॥ पितर
क्तवणिजःकुक्कुराः क्रव्यादयुग्द्वेषामनुजाः॥ प्राक्फाल्गुनीषु नटयुवतिसुभगगांधर्वशिल्पिपण्यानि॥ तुषधान्यानिक्रतयुक्ता
वणिजस्तैर्येजेयुताश्चाजः॥७॥ चोत्तरेषु गणोपरागेलेखगांधर्वमंत्रपुराहिताः गणितपद्गुतंत्रावापीः शालिपीताजघान्यानि
॥७॥ स्वातौषगमृगतुरगावणिजोधान्यानिवातुलानि॥ स्वाधीसौहृदतुसत्वंतायसाः पापजस्वलाश्च॥ इद्राग्निदैवतेरक्तपुष्प
फलसारिवनः॥ सातिलमुद्गाः॥ कार्पासमाषनरकाःपुरंदरकुतश्चमन्काम्च॥७॥ मैत्रेशौर्यसमेतागणनायकसाधुगोष्ठीयानरता
येसाधवश्चलोकेसर्वेवसरत्नसमुत्पन्नं॥७॥ पौरंदरेतिसौराः कुलवित्तयशोन्विताः परस्वरताः॥ विजिगीषवोनरेंद्राःसंग्रामाश्च
पिनेतारः॥७॥ मूलेभेषजभिषजोगणमुख्याःकुसुममूलफलवार्त्ताः॥ बीजान्यतिधनमुख्यामूलफलैर्येचवर्त्तंते॥ आप्येम
दवोजलमार्गगामिनःसत्यशौचधनयुक्ताः॥ सेतुकरवारिजीवकफलकुसुमान्यम्बुजातानि॥७॥ विश्वेश्वरेमहामात्रम
लकारितुरगदेवतानक्ताः॥ सेतुकरवारिजीवकफलकुसुमान्यम्बुजातानि॥७॥ विश्वेश्वरेमहामात्रमल्लकारितुरगदेवतानक्ताः

स्थवरवोपाधायोगान्वितास्थपैवौरुसायुक्ताः ॥७॥ श्रवणेमायावरवोनेसोयुक्तास्वकर्म्मसमर्थाः ॥ उत्साहिनः सधर्म्मा भागवतास्सत्य
वचनाश्च ॥ वसुभेमानोन्मुक्ताः क्लीवारवक्तसौहृतास्त्रियोद्वेष्याः दीनानिरतावरुवित्तसंयुताः भपरासु नराः वरुणेरोपाशि
कमत्स्यबन्धजलजानिजलचराजीवाः सौकरिकरजकशौण्डिकशाकुनिकाश्चापिवर्गेऽस्मिन् ॥ आजेतस्करपशुपालहिंस्रक
नाशानीचसंवेषाधर्म्माश्चैतेविरहितानियुद्धकुशलानिश्वपमनुजाः ॥ आहिर्बुध्न्येविप्राः क्रतुदानतपोयुतामहाविभवा
आश्रमिणःपाषंडनरेश्वराः सावधानश्चापि ॥ पौष्णेसलिलजफलकुसुमलवणमणिशंखमौक्तिकाब्जालिसुरभिकुसु
मानिगन्धावणिजोनौकर्णधारश्च ॥ अश्विन्यामश्वहराः सेनीपातेवैद्यसेवकास्तुरगारोहाश्चवणिजोरूपोपेतास्तुरगरक्षाश्चया
म्येमृगकपोसितनुतः क्रूरावधवन्धनताडनाः शक्ताः ॥ तुषधान्यनीचकुलोद्भवाविहीनाश्चसत्त्वेन ॥ वराहसंहितायां ॥
एवंचपंस्थानलमधजानीरात्तविगुपुष्पाणिसेकान्त्रराणि ॥ सपोत्रमेवांपितृदेवतम्यप्रजापतेर्नेम्यकृषीवलानां ॥ आदित्य
रुस्मावेवाजदारवनानिवालोज्जनानांप्रवदोपेजानि ॥ मलुतरोचानलवारुणानिनानुपजानेप्रजाविस्तुतापाः सपोत्रमे
वांपितदेवतम्यप्रजापतेर्नेम्यकृषीवलानां ॥ आदित्यरुस्मावेवाजदारवनानिवालोज्जनानांप्रवदोपेजानि ॥ मूलेतरोवान
लवारुणानिनानुपजातेप्रजाविस्तुतापा ॥ सेम्येच्छुविचावसुदेवतानिसर्वाजनस्वाम्यमुपागतानि ॥ चापाणितेषांऽप्रवता
नरतोऽन्नजातेनिदिशन्ति ॥ अथप्रत्येकोमेऽन्नितास्थनद्यचतारकीणांपीडाफलं ॥ तत्त्वपराशरः ॥ अथदेशसंपमार्गी ॥ ॥
अपथ्यवास्थगमैऽग्नमराः स्थ्याश्चनयप्रवेशाग्रेरुदपास्तमपोरारमेससमगस्थानवराः परिवेशउल्कानिर्घातताराचिमस्तानि

दैवतानामिति॥ तेषां तारा चयचराः पृथक् पृथक् फलमुपपादयामः॥ तत्र कृत्तिकानामाघातेरोपसृष्टे कलिङ्गानां गोर्मेद्रामुत्पादयति
प्रदेसिरोन द्वितीया दस्युगवेडकं पीडाति॥ तृतीयान्यपम सौवीनाशनी॥ चतुर्थी मगकोशलानामुपतापय॥ पंचमी विधानपीडय
ति॥ षष्ठी दक्षिणापश्चिमानुजनपदनानिषादाश्च युगपदुपरामसृष्टाः सर्वासु मङ्गाः पुंडनामलिप्तगौरिषकाट कपाराष्ट्रकामरूपवङ्गी
कवेणुवनस्पत्यारण्यपर्यापरि ताम्रं शस्त्रचरिम्बोधान्येसु च पयवानुपहन्ति॥ पर्यन्तेकेकस्यं तारापमुक्ते॥ रोहिणीनां प्रथमुत्तरेणाघातेरो
पसृष्टामगधानरपानच्च राजपीडयति॥ उत्तरेणाद्वितीयासस्पं सालिलवापतापयति॥ उत्तरएव तृतीयासानयान्मरुणान्सवकुलाने
दाक्षिणात्सर्वांश्चतुर्थ्युपतप्तानीजापत्तापनी॥ दाक्षिणात पञ्चमीप्रजानामुपतापाय॥ उपसृष्टाः सर्वामोग्निष्टपुरुषादनिशार
गौडकपाञ्चलवञ्चश्यमाहिषकुरुलमल्लक्षत्रसेनानां धान्यानां चौत्यय: पीडन्ते अगम्याः॥ पार्थिवानां प्रापान्चवर्षकाः स्वेच्च प्राकु
नोवरव॥ पर्यैकेकस्या उक्तं॥ मृगशीर्षस्य उत्तरेणापातारोपसृष्टायातेब्राह्मणानपीडयति॥ एवं दक्षिणाद्वितीया ततजाणा श्रोनरान॥
तृतीयासर्वत्रशस्यानि॥ युगपदुपसृष्टा सर्वान्निषादगन्धारांस्त्रिश्चावक्ष्मविदेहान॥ वीजे स्वजाम्बुककोतुत्रयपञ्चवबवीरकषंत्र
कान॥ पर्यैकेकस्या उक्तं॥ शाल्वानां वाप्यं॥ आर्द्रायाः प्राग्भागस्योपतापे मालवादीविकाविवासेनश्चापत्तपते॥ दाक्षिणस्या
वाधवणालने कर्तिकचवन्चनपालाः॥ कालिङ्गानां च सान्तपश्चिमस्य मृगावान्चहत्तयस्य॥ उत्तरस्यानदनदीपल्वलानप्रदकनरा
सर्वतेस्त्रस्मकाः स्नेदेषु तैलंपदा सुनासर्वे सुपर्वपाञ्च पस्त्राः पुनर्वसोरुत्तरताजोपसर्गे देवमनुष्याः पीड्यन्ते॥ एतरायाव

३६

गीज्यमानन्निकाश्च ॥ उत्तरेण नासा नतुक कच्छ पारदापरान्तकांत्तगेपु पगे सुयीयावन्तकाः काष्यमंवीजिषु ॥ यथोक्तमुक्तं ॥ पुष्यः ॥ पुष्ये
गोन यतन्म पार्थिवान् पीडयति ॥ दाक्षेगोन वेदिमज्यान पश्चिमेन कुरु नउत्तमाग्निती च्यान ॥ सर्वतः पञ्चालास्य चुसोवीरकृष्ठ
मानतास्त्रि ह्वरायगोरि गौरी पुराणवासेनः कार्पिक घार्षक दाधेव तथपासित ॥ यत्तुपात्रे व पुक्तं ॥ सार्पोतामुत्तरेणा यातारातस्या
उपसर्गादंक्षिउपपर्यते ॥ अदाक्षेगोनाद्वितीयायाद्भिमाधा कारवन्च नपालाः ॥ ततीयां गजगजाध्य ह्वातः तदनुच तुष्पय षष्ठ
नस्करान विनाशयाति ॥ पञ्चमीदीवात्रिकं रतसुकरान षष्ठी नजगसरीसपसुरामे रयाविषगक्रीनुपसृते ॥ युगपत्सर्वोप्रि
दर्न्निमिषमणाम्नतीनि वासिः वचसालिचुठठिकोडवाविनाशाय ॥ पञ्चैकैकसत्तुक्तं ॥ मघानादाक्षेगातारोप ॥ ताय
वारोश्वाः पीडन्ते ॥ तन्दृत्तरेणाद्वितीया तस्यामुपतप्यायी मोषध्वयस्ताम्न पतीकञ्च ॥ त्रितीयायाद्युपजीविनश्चतुर्थ्या को
ष्ठागाराणापितघानाञ्चापञ्चम्यामारूष्मतीतिनिवासिनः ॥ तपस्विनश्च षष्ठ्यां मघानामाश्रितासायुगपदुपसर्ष्टासु मल्लतं
म्नपरीकाकांचिपगणाराक्षानि ॥ यच्चैकैकवस(त्तुक्तं मघाद्यु) उक्तम् ॥ नागपात्तर तोरोप अनन्तरा तास्थापतयात्ते ॥ अपरायांकुरु
गवनुकाम्बोजा ॥ जुगपदुपसृष्टेदरदाधिपति पाञ्चालानाजीर मागीरपम हायपणेरूशन पीडयतः ॥ नसं वस्त्र स्त्रादि विकारान
यच्चैकेकसत्तक्तं ॥ आर्यमुणदाक्षेगोप सर्ष्टामगच्छाधिपतिविनाशाय ॥ उत्तरा उत्तराने वाशासिनशस्यानाञ्च ॥ अनेनैव दाक्षा
च्यमत्रोद्धामगधनेपालत्तैपुरादृिताग्नीनामस्पेषुकुलस्यानां ॥ सावित्रसापर्वदाक्षेगोन तारोप सर्ष्टातस्करान पीडयेत

द्वितीयादस्थेनाश्वानन्तीयंतरेखामारागेगेरिकाना चतुर्थेनु रौवपौयौयुगवन्व रसैकुकान ॥ एतस्यात्पञ्चमीजामेकलोव
नाहिपपुरराज्ञोणायुगपरस द्वीवाएकमेत्पारस्ववैदेगोहकगजामुनसमनाम्नावेराकशागागदसोरागामिकोत्स्थ चतुर्थ
देषुहिरदानावीजानिषादवमुल्लकानश्रोवघेषुपिप्पली ॥ यहैकैकसठत्तम ॥ अपावेत्राशाव्यादिसुपमरसावेदनामया
त्ववाल्पारिताद्य ॥ याम्यायांदशकारमकानं ॥ चारुरापानटनत्रैकाचेत्रकाराणा ॥ सौम्यायांमान्तिकानांनावानांसवा
घंवाल्लकैकेयनागिरथकुरुयुगन्धरः सुस्थानमद्रमाषमुद्यानांविशेषतः ॥ केकयश्रेष्ठानां ॥ पद्यपाशास्त्रकंश्वातिस्वव
पसमवातत्त्वोहिंजनपाति ॥ पादैर्गोनातिह्वाघंपाश्चमेनासेधुसाराज्ञनपाश्चापस्ति ॥ उत्तरेणापवनकाम्बोजान ॥ सर्वत्रस्कसी
नरावातिवेदिवाल्मोदिव्यानिसाराणाकदरकाश्मेरोत्तरकुरुतासमावाय ॥ साकेषुसर्पयारणाचतुष्पासेठकसंयथासं ॥ सवाणा
स्कंशैलाटकन्वराजानत्रपतीति ॥ विश्वाषात्तरनारोषसंघकोशलेशाकवजपरजन्ते ॥ रतरापानातरापानातरीविनस्तः
कुरवस्य ॥ पुगपदुसर्वेर्गसमजाः ॥ सस्येषुयवगोधूमं ॥ यच्चैकैकशठकं ॥ अनुराधामुत्तरेणाघोतिरूपरुतंसाविग्रस
मित्रनेदःसुकुलकेशलानांवोपतापंजनपातेद्द्वोगोनाद्वितीयचतुर्पातेश्वाराचपातेना ॥ त्रितीयंपदादेगोनवाल्लेसुवेदग
वानां ॥ चतुर्थगुणानांसमस्यानांच ॥ पुगपदुपस्थानेमत्तगः ॥ घस्रकारोवेदेरुमागीरपारेसरापाहुडुवकानांदेवोषुतुप
सवस्येपुकन्यापानां ॥ यच्चैककशठकं ॥ एडावेगनांश्लेषास्थोतिसंक्षामघामाघेस्यामवाते धेस्तनप्रधाननरारीविनादेव

67

विप्राः सैर्वेरा विदेहानां ॥ ततपार्श्वेनेन पवनकाञ्चोजानां युगपत्सर्वेश्चिर इप्पमिड्ङ्गस्थमरेङ्गोगेरिमध्यप्टापिपूर्व्वाषोदय समम
निसारद्वेमम ध्यातेदरदनेषुंवोप्सृक्तेत्ते ॥ मगमध्येमगाधैरावदीजानि ॥ पंचैकैक शतक्तं ॥ मलस्यसर्वे वै कावीरापस
भासस्पानां ॥ विपत्रपोजराद्दुर्निवाय ॥ उनेग्रामनगरानिगमजनपदाद्ब्बकराः शाबराद्दस्युविरमोरुष्मतीगिरिव्रज
तिवासिन ॥ वानावायः ॥ सरसेषुल्लवगास्पामारोमतीनांवश्लेष्टस्या ॥ पंचैकेकसउक्तं ॥ सर्वोषाठापसर्वागतारायपपुप्र
नासस्वक्षकूपनदीसरः सागरसल्लिलीयानांजुपनापंजनयोत ॥ अपरकाञ्चीनामवर्षसर्वेराविनाशाच ॥ पुगपद्घतस्वास्ते
मर्त्तवीतिहेवमागवसीरााः ॥ मार्षसुरवंसंजपातेसागरासितांश्वापक्वत्तृ ॥ यस्पेषुवार्षिकानामोरू ध्यातपांश्रेष्टं ॥ पश्चास्पाद
न्ह्वशउक्तं ॥ वैश्वदेवस्पोत्तरेराधिश्हृपमुपस्तसंवतस्वः समाश्रजापीड्यान्ते ॥ दाहृत्येनामातधम्मेष्टकाशिपुंडुगरस्थाने
युगपसर्वापेतमेषुजीवीतेहात्रमद्राजुनाजनपरतामुपातेगपनैमिषजम्बुमार्गकोशिकसारस्ततान ॥ सर्वाणाचपुराणानि
तन्नानेवर्तासुआश्रमानपार्थ्येवेष्टग्राम ॥ पञ्चहृद्वउक्तं ॥ तपानिजितामूध्यतारापपताप ज्ञोषोनेवेवानद्वितीयांते
गाजाश्रमानन्वानाशाश्व ॥ तनीयादाक्षेरोरणुपराज्ञैकामात्पानू ॥ पुगपुसर्वा आश्रमान्न ज्ञासीपुरंजीदि मंतीसर्वगंगा
गासुगकालवंरं स्वास्तिनइसर्पातितपवमपुरीपजश्मपारोणोद्घिरेषुनडापुनपर्वतेषुपंचपंचपर्वतं ॥ पूर्वावहृपा
नाकुलेषुश्रेषान ॥ पञ्चैककचाउक्तं ॥ श्रवणास्यमध्यमातारापष्टेषाद्घनुध्वेराणामनावाय ॥ अपरादाहृत्येनपरसे

ना१

नानौतसावाउत्तरेणा त्रैतीपापुरसेनपवनकाम्बोजानां ॥ युगपतस्त्वोस्तिगर्त्तवर्त्तनमालवक्षुद्रकापुनाव ॥ यनासीरैर्यौधेया
वच्छसुह्मकानां ॥ रसेषुसर्वेषुरस्मानांच ॥ नवकीयानांवा ॥ श्लेषसपृथक्कैक राठकं ॥ धनिष्ठापश्चिमेन तारोपसर्षः सकपल
काम्बोजाद्युरूपाञ्चालानामस्तितत्ताप ॥ द्वितीपात्तरेनोत्तरसवृवासिनां ॥ तृतीयांस्पर्शाए एव सागरसीसितानां ॥ चतुर्थी
दक्षिणेनपश्चिपवनकलापसर्षपाणांपतग्दक्षिणेनपञ्चमी ॥ सेधिसौवीरासीराणां ॥ युगपत्सर्वापराङ्कैसुनेदाशी
कसप्माकतलरवीमवङ्ग रुमकूटासिरलोत्कोलवैकरसम्लमघोप्यावाङ्र्सैन्ववृकालकूट्ठ द्युमतीवनवंनां ॥ ससे
पुमुषत ॥ सिकेश्रेष्ठानां ॥ यन्नैकैकराङक्तं ॥ अपवारुणएरवेरोापसकोलिंगानापीडपाते ॥ दक्षिणेनदक्षिणासमुद्रं ॥ पश्चिम
नपाश्वमंत्रिषकक्षुद्रकषधावेवात्तराणा सर्वेषाधिष्ठ ॥ सर्वतस्तासुपणातामालिमकवरुसस्वजरुकस्मारिवीकः मपरिम
लयसतुकपुष्कसात्मकपरेन्दुसम्रसौरागिरिचोरपसारिम्नवान ॥ सस्पेषुयवगोध्रमान ॥ ताम्रपर्णीपार्श्वेवनंयच्चपार्श्व
स्तके ॥ प्राकप्रानक्षपदोत्तरतारायस्तषापृष्टयांगंपुजवनकाम्बोजानामुपतापकर्त्ता ॥ दक्षिणेनकतागामतासुपपदुर्लोय
सत्रोस्थरवमेकन्नोकेलपुनेन्दसवरदर्घरमल्लपनमदासिडंसौवारकाश्मीरादिराषपवाङ्ग ॥ वैशानेपश्चाकुलराजमा
र्ग ॥ गोगजास्थानां ॥ पवैकैकग्राङक्त ॥ आरिवुघ्नोत्तरताराविमक्षामस्तानानाराज्ञावादितताप ॥ अपरामकाम्बोजानां
युगपद्गुनेकाम्बोजासींवरातिगर्त्तासमकोजरनापतक्षुद्रकमालवासीराणां ॥ सर्वतःमस्तताकुलानांवृषामेसुरसानां

यद्येकैक शगक्तो ॥ रैवती ऐंद्रे नापल्लसापसुनक्षत्रं ॥ दाक्षिणेनानन्तान ॥ पश्चिमेन वाह्लिका सिन्धुसौवीरकारपल्लवानाउत्तरेणा
सः ससर्वतः सुराष्ट्र वंदे ॥ दक्षिणापपादक्षुद्र मालव मलय जंबु जनेष्टु मवन वा जानाते त्रो जानादक्षिणापपादानाम्बष्ठ
स ॥ यन्त्र पार्वर्दष्टक्तं ॥ पापिष्ठा उत्तरतारापस्पष्टाकु रात काम्बोज गणापज्ञवानपीडपात ॥ अपरा रूपघ्नपरान्वितः वि
कि सैके वाधि शपान ॥ युगपद्दु नेष्ठा धोदीववाकू पापतने ऽ दघमए कासवक्तानि षाद वहानाकि किवान य
वनानाम्प्रे श्रं वी योषध्या ॥ अथ्यानोसघ नान ॥ यद्येकैक राभक्तो ॥ न राणीनां प्राकृतानां पत मामे कलाक काल काते
द्धि वोड मेकलान ॥ कालिंगानामदशीगाद्ध सस्ये सुस्वकधरत्वा ॥ सद्वमे कफलानावस्त्रेषं ॥ यद्येकैक राभक्तो ॥ अथ
तुक्तो विशेषसान्तेषु नदत्वा तानेषु पनत कनकान्न गोमहीदानादिकास्मामानच्छान्ते रात्पाते कफलं गुरुलाघव
मवगम्यकर्त्तव्या एतेषां फल समयपाकसमयावर्त्तेव द्धाम ॥ अथ गतागतान त्व मार्गा वार फलं ॥ वराह संहितायां
उत्तरामार्गा याम्यादि निगदिता मध्यम स्तत्र मार्गा दक्षिणामार्गा पादादिको ऽथ देवकृतेन गर्जः ॥ तथा गर्जः ॥ नरराणां पादैम
वाते च ॥ प्रथमेन चकोणा ॥ वर्त्तमान ऽ ज्ञा पाउत्तर पापिवर्त्तते ॥ मध्यमाया स्थितः क्रूरग्रहो ऽपि समफलो भवतीत्य
र्थः ॥ अथ अयोगपर्यन्ते व्यापारादीन वक्रेगणा ॥ वर्त्तमानाः सदा क्रूर दक्षिणापापवर्त्तते ॥ दक्षिणामुत्तरास्ववतः गुणग्र
उत्तमार्गासितकरग्रहो ऽपि दुर्जनफलो भवतीत्यर्थः ॥ क्रूरो निर्मितत पर्याले नागौदान वक्रेगायो वर्त्तमानस्य मध्यास्थामध्यमे पापिवर्त्तते ॥ २

रोपि॥ उफल्गोनवीतित्रयः॥ तिस्रोनोस्तेस्त्रोनवीथी निररापुदक्स्वरस्थिता मार्गा नवोति॥ यदाक्गर्गः॥ एवं चोत्तरा नागवी
थी गजवीथी तदुत्तरा॥ ऐरावतीत्तरीया स्यादेवं नास्य त्तरास्थिता॥ आर्जवीति चतुर्थी स्याद्गोनीती पञ्चमी स्मृताः स
ष्ठी जरद्गवीज्ञेया तिस्रामध्यमे स्मृता॥ सप्तमी गवीथी सा दक्षिणे मार्गा स्मृता॥ अष्टमीबल वीथी स्यादङ्नानवमी तथा
परायस्व॥ अर्थ दक्षमार्गस्त्र येन वान्तेज त्रर मध्यदक्षिणा॥ पुनरकेकवास्त्र यावद्वीथ्य यच्छावन्नेतोत्तरे नाग
गजैरावतः मध्यात्रयमगोजारद्गवाः॥ दक्षिणोगाजा विकाः॥ तासानामान्ये पधामवापत्यानि॥ गजवीथीरोहिणादीनि
श्रीणि वल्लारियैमरावणं॥ आर्षभीफल्गुन्यौ॥ गावीथी प्राक् प्रोष्ठपदादीनि चत्वारि॥ श्रवणात्र विषावा रुणानि जा
रद्गवी॥ मृगवीथी चाष्टुरस्तं॥ आजीमेवाग्नं॥ आवविविकेऽस्मृतः मार्षाटे च वैश्वानरं तमेवेष्टीते॥ विष्णुधर्मो
त्तरे॥ कृत्तिकाया यवायव्या नागवीथ्योत्तरे गजवीथी उदक् मध्ये प्राजापत्यादपस्त्रयः॥ ऐरावती तु दपस्याम्य आदित्या
दिचतुष्टय॥ मध्योत्तर गतार्षभाफल्गुनोदयो॥ मध्यम वृन्तुषोवीथी आज्ञाय तु वतुष्टयं मध्य जामेज रद्गुस्या च्चित
यश्रवणादिकं॥ याम्योत्तरे मातु मृगा दस्तं विधे प्रकीर्तिता॥ आजा दाक्षेणा मध्या तु वित्राषाढा भैत्रसपुता॥ आवि
त्रस्योत्तरस्या दद्याभेतु ज्ञाज्ञाद्यतुत्रवतुष्टयं॥ वैश्वानरपथं याक् स्तामे वारासुदारुणा॥ दृष्टद्रगगा स्युः श्रवणान्त
ये गोगावीथीसर्वे नाद्वपदादिचतुष्टये नजरद्गुवीपीनाद्॥ वायव्या नलपाम्येषु नागस्यादुत्तरा त्वना॥ रोहिणाप

दिपुतिष्येवद्वितीयागजवीथिका॥ चतुर्थ्यादित्य सर्वेषु तृतीयैरावतीस्मृता॥ पञ्चक्षेराषमीचतुर्थीमथादिमा॥ वैश्ववार्धेसुतिस्वङ्गोवीथ
थीमपपंचमीषष्ठीचतुर्थी राधेवीथीराजकुवीनवेत॥ सप्तमीमृगवीथिस्यात्स्यावि॥ चन्द्राहमेवच॥ वैश्वानरीतथैधैश्चतुर्थी
नीनीनवमीभवतानागवीथ्युत्तराधेतावीथ्यानतनिदर्शिता॥ वराहिनापाम्॥ वीथीमार्गेन[illegible]पेरकपयात्तयथास्थितान्
मार्गेषु॥ तथाचकारण्य॥ नक्षत्राणास्थयेमार्गादक्षिणोत्तमध्यमाः त्रिधाविभक्ताववीथीमार्गस्त्रप्रकल्पयेत्॥ अथवीथी
वारफलं॥ तत्रगर्गः॥ उत्तरोत्तरमादागस्था॥ रश्मिमालापुताहा॥ निष्पन्दनाडवत्सर्पेजपमाडुरूपोस्थितम्॥ वैन्तुधर्म्मोत्त
रेतु॥ उदपासमयास्यातुवारेताचतथाग्रहाः॥ उत्तरासुनाडुयादक्षिणासुनावहाः शुभनाराश्मिवनस्थनागवीथ्यांयदा
ग्रहाः॥ ननदास्तिशुनंलोकेपत्रसस्यान्तिमानवा॥ विरथमथाविवर्णाश्चवैव॥ वैश्वानरयथाश्रिता॥ नवदस्मन्नान्नामय
चकुपुंजगत्रयं॥ इन्द्रगर्गेणातुप्रत्येकंवीथीफलमुक्तं॥ तथवघदादयेप्रवासेवावानेवानागवीथीगा॥ ग्रहाः सदाद्व
र्षस्यात्सुभिक्षंक्षेममेवच॥ गजवीथीगजाख्यापिक्षेमवर्षसुभिक्षदा॥ स्त्रैषीकाख्यात्रयीसंकुलानिचमहान्वव॥ ऐ
रावत्यांसुभिक्षंस्यात्वर्षमारोग्यमेवच॥ नपासवैराजपत्रेवन्नक्षेमवात्रेव॥ गोवीथ्यांआर्षभवीथ्यच॥ स्वमध्यमसस्यमुच्य
ते॥ वान्निनोगोरमेनोगावः पीध्यतेचमहारयाः॥ रजकः वीथ्यापीतेतितहानवयाधिका॥ धान्याबृत्रिवानिवर्त्तेतेगोराख्या
पिकफान्तरा॥ अजवीथ्यांचपीथं त्रेविद्रपेवप्रजाधिका॥ यापतेवापिदुर्भिक्षस्यात्वर्षमारोग्यमेवच॥ मृगवीथ्या

मगधाद्याधराः पीड्यन्ते च तथास्वेनः शूद्रयं वापि वर्द्धते निकारास्थापितानकाः ॥ वैश्वानर्यां तथा वीथ्यां पित्र्यां मघेऽश्व जपते ॥ मैत्रास्व
विलपं पात्तिधान्यादीनाञ्च संक्षयाः वराहसंहितायां ॥ नक्षत्राणां तासां याम्योत्तरमध्यमा सक्तता याम्योत्तरमध्यमायां नक्
षपत्रीत्यर्थः ॥ तथा च काश्यपः ॥ उदकस्थान्तरका सौम्यामध्यमानमध्यमस्तथा ॥ दाक्षिणात्या दक्षिणमार्गेन दक्षिणेषु प्रकी
र्त्तितः ॥ एतवस्तारेषु यथासंभवं वाच्यं ॥ अथात्र रौद्रमार्गेषु ग्रहाणामुदयास्तफलं ॥ तत्र गर्गः ॥ उदयास्तमयं कुर्यादुत्त
रे मार्गमाश्रितः ॥ श्रुतिकृत्स्व सुहृदोष्मस्य योगक्षेमस्य निर्दिशेत् उदयास्तमयं कुर्यात्मध्यं मार्गञ्च माश्रितः ॥ मध्यमस्य प्र
सर्प्पस्य योगक्षेमस्य निर्दिशेत् ॥ उदयास्तमयं कुर्याद्दक्षिणामार्गमाश्रितः ॥ धान्यसंग्रहणां हन्ता केदारेषु तैलानयेत् ॥
अत्रानुरूपविशेषमात्रेषु न दत्तमार्गे वारोतातेषु वास्कदेशाग्रहस्तजाएवंकाप्रवृत्तकनकात्रगोमारुषदा नोस्का
सामान्यशास्त्रैरुत्पातिकफलगुरुलाघवगम्या कर्तव्याः ॥ अथादिदेशेन चात्र पीडाफलं ॥ तत्र पराशरः ॥ कृत्तिकादीनि नक्ष
त्राणि मध्यदेशोऽस्मिन् वर्षे भवत्याङ्गादीनि चैव पञ्चवर्गक्रमात् पूर्वादिक्षु सुदिक्षु दिक्षु समेषु पञ्चस्वेषु मुदिग्जनपीडिता
पीड्यन्ते मध्यदेशेन च शेषतः ॥ रौद्रादिः पीडिताः पूर्वादिः सर्वैरुत्तराः ॥ विष्णुधर्मोत्तरे ॥ कृत्तिका रोहिणी सौम्यं मध्यदेश
स्य निर्दिशेत् ॥ पीडिते च अतपते स्मिन्स्मध्यदेशश्च पीड्यते ॥ आर्द्रा पुनर्वसुः पुष्यः एवं स्यानुमवेधयेत् ॥ पीडितावितये
तस्मिन् सर्वदेशश्च पीड्यते ॥ सर्पमित्रं तथा नागपमनन नस्यादिशे स्मृतं ॥ पीडिते नरतपेतास्मिन् दाक्षिणात्यः प्रपीड्यते ॥

स्वातिर्विशाखा मैत्रश्चानेन्द्रं त्वा पीडिते पारिकुं ॥ आर्यम्णमपश्च स्त च्चांश्च स्वादि सिद्धा द्वैरो ॥ पीडिते नक्षत्रे पेत स्मिन्न वायव्या
पीडिते पारिकुं ॥ वारुणं वाजदेवमच्युमारिद्वुधं तथोत्तरे ॥ पीडिते चित्रपेतास्मिन्नु उत्तरादि कंद्र्यपोहिरे ॥ पेत्व्येश्च वास्विनं
पामंएश्चान्यादिद्रो कीर्तितम् ॥ पीडिते त्रोषितच्चितये तास्मिन्न दाद्वैरोगादिक्य तीयते ॥ स्वातिर्विशाखा मैत्रश्चानि स्त्वापा पी
डिते पारिकुं ॥ आर्यम्णमपश्च स्त्वाश्च स्वादि शिद्धा द्वैरो ॥ पीडिते नक्षत्ये तास्मिन्न वायव्या पीडिते पारिकुं ॥ श्लेषलचतायन्व
वक्रोगोस्यादिशेस्म तम् ॥ पीडिते नक्षत्ये तास्मिन्न वारुणी पीड्यते पारिकुं ॥ अव्याय व्या पावोनेर्दिशावेश्च वेश्चव ॥ ससो
पीडिते नक्षत्ये तास्मिन्न वाय व्या पीडिते पारिकुं ॥ वारुणं वाजदेव त्वामी रिद्वुधं तथो त्तरे ॥ पीडिते नक्षत्ये तास्मिन्न उत्तरादि
कं घ्रपेदिने ॥ पोञ्चवास्विनं पामं एश्चान्यादिशे कीर्तितम् ॥ पीडिते चित्रपेतास्मिन्न रु शानादिक पीड्यते ॥ कान्यपश्च स्फोट्य
तोश्चारतवर्षे स्मिन्न वश्चात्यवस्थया ॥ वकुला घस्त्रे पोसकरामघापद्देशाद्दुस्थितम् ॥ क्रूरग्रहगते स्मिन्स्तत्री पीड्यते
नाने वा सिनः ॥ नेपिश्चानुप पार्श्वात्रा नैत्रैक्रूरे स्व मार्द्दितेः ॥ विलुप्त धर्मोत्तरेतु ॥ स्वदेशापीडनं कुर्यात्वनक्षत्रं पीडित
कथमस्र्ह मेतन्मपाचक्ष्व सुद्य धर्म्मज्ञ तास्वरः ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ च नि रवराद्यो पक्षोगाग्नि रक्तोग्रहः ॥ अपराजे
रावाउस्क केतुश्चा घ्रपनोरपैः ॥ उदयास्तमयाच्चाव जीवशुक्रयोगाक्रमः ॥ शाकाद्येन नवत्राश्रीयस्य मापोगस्त
पात तथावपास्मिन्न नक्षत्रे दिवपार्थिवाना नसा ॥ दृष्टपत्तसुग्रहास्तातः स्वादिशंतत्रपीड्येत ॥ पराशरस्तु ॥ दिक

नद्दोचेषु सुपसर्गेषुपदेशजनपदानामभ्ययोभवति ॥ विशेषतस्तु ॥ शूरसेनमगधकालिंगावन्तिरसेसोनमेकवस्तारक्षन्तिमद्रकुले
मद्राधिपतीनां वराहसंहितायांस्तु ॥ वक्रेऽरागेयाद्वैक्रूरग्रहपीडितैः ॥ क्रमेणान्यो ॥ पाञ्चालामागधिके कालिंगस्य क्षयपाति ॥ आ
वन्त्याथानर्त्तोभस्तुवापातिसौ द्येपोवीरराजवक्रस्तु तोरोमहत्रोकानदेशारवकोलिन्दः ॥ सराक्तो विपरीतल द्यागोनक्रान्तस्तु
जग्रहाः ॥ द्रियुक्तं भवति ॥ तदाष्टादिशेदेशानामभ्युदयं करोति ॥ तथाधानेरेतत्क्रमेणामध्याङ्गागाधेदेशानानक्षत्राणिविधा
प्रोक्तं ॥ मार्कण्डेयपुराणे ॥ एतत्रयेध्रीदाम्बमाहेशापीड्यते स्वेक्रमादिता पात्तेवानुरूप्यविग्रहः सम्भूवा वसिष्ठेतैः ॥ अथादिग्वि
भागाः ॥ तत्रकारणपः ॥ कुलस्थलंअपतीचयसोतीषमतीपुरी ॥ मध्यमा ॥ कालिंगाख्यसेदशापोतिपिम्याः शूरसेनकाः माश्ववस्कागु
डनीपास्यभेदः काश्वकास्तथा ॥ भद्रारिमेदकालिंगाकेकराकुकुराङ्गापि गोरग्रीवाश्ववपाषराश्यपारिपात्रकमेकल्ला सा
रस्वतामचतराम्बपावालाषमुनास्तथा ॥ कुरुक्षेत्रं कालकूटीस्तथास्यात्हस्तिनापुरं ॥ मांडव्यपारात्रशाल्वाम्बन्त्वाम्बकास्त
था ॥ भद्रानिभेदकालिंगाकेकराः कुकुराश्चापि पिंजरस्थाननिवासिनः ॥ पराशरस्तु ॥ अथमध्यदेशआर्यावर्त्ततरांतयत्रा
रथायते ॥ तत्रजनपदाः शूरसेनदेशे कगुडास्य स्पुनीयकाधेनककामघोतिपततारिमद्रमध्यमिकशाल्लमाकेनमसा
कापेयाल्लोदालियमांडव्याः पाराशूमगरगोरग्रीवपारिपात्रमकुकुरोडुतरणाधनजनाहीजिहानकालकोटिमानोत्तरदोदे
ऽगपाश्चालधर्म्मारण्यकुरुक्षेत्रसारस्वतामस्यायःस्तरसेनाचमभथुराः ॥ धर्म्मारण्यघोतिषिकागोरग्रीवासुनासकरः वेदे

रुपाः सपाश्चाल्लामेकेतोककूर्मीरुपाः कान्लकेहः सपाषंगाउपारिपात्रानिनासनः क्वापिषल्लाकुकुरवास्तथैवाडुग्चाराजनी म
जाकूपावकूर्म्मे स्वजनमध्यानिवासिनः॥ वाराहसंहितायां॥ नद्यारिमेदमांडव्यसाल्वनीयोगाजेहासेनौसंख्यापाः॥ मरुवत्सघो
षयान्वनसारस्वतमत्स्यमध्यामि॥ माथुरकोपघोतिषधमारायानि सवत्सेनाम्ब॥ गारग्रीवोदेहरिकपाराण्डुगुडश्चाव
पावाल्लासाकातमरूकं कर्कल्लकोटकुकुरद्रुयानिपाञ्चनगाः॥ अदुम्बरकापिष्ठलगजाङ्कयाश्चेतिमध्यामिदं॥ वटका
गाकायानु॥ मद्यमुरकपाञ्चलजाङ्गायमुनान्तरं कुरुदेचषदगोपिचपापाञ्चमरुमथुरायाश्रमस्थाश्च॥ सारस्वतया
जुवत्स्यघोषसंख्यानदीपमाण्ड्याः॥ माण्डाद्दिमेदलोमिधघ्रान्त्योक्षोनिषास्थत॥ उदुम्बरकङ्कुराधौनिरानगजस
रूपाडानिगुडः मध्यामिकोदेहिककल्लकोदेहिककल्लकोटिकापिष्ठलः मध्यो ऋषपर्वदिग्देचाः॥ तत्रकाश्यपः स
र्वमालावकान्द्रामिछिन्नापोण्ड्रवर्द्धन॥ काशिकोशलाशालसुभाश्चमागधामेकलस्तथा॥ वाह्यवक्रास्तथैवकाल्लोरि
त्पसोगाषवच॥ प्राग्ज्योतिषमेहद्रुग्दिकारातः ज्ञीखासिनः॥ पराशरस्त॥ अथस्तयरर्थसामान्यवध्यान्वराज्ञपश्चाह
षकाद्य जारप्रासिरव्यादेसत्नरकाश्चूकोशलमागधामिपिल्लमेकलोत्कलपुण्ड्रकर्वटसमतटदगौडकासनद्रावि
ड्रऋस्तताम्रलिप्तप्राग्गिरगङ्घ्योतिषवर्द्धमानाजेमुरवाम्बस्थपुरुषादस्यकर्णकोठातिस्वातव्याघ्रमुखल्लोहित्यदि
द्दीरादातांविमेनाककिरातासिविरमल्लीनराध्यिवासिनएकपाज्ञादयानुवासिनश्च॥ मार्कण्डेयपुराणोक्तु॥ रसद्भेज

जनस्वैकपद्माश्वोमालवोवन॥ सूर्पकर्णाव्याघ्रमुखोयुक्तः पप्पटासनः॥ तथावाङ्गपुरश्चैवश्वसासमगधास्तथा॥ शैवपोमिथिलाङ्कोड्रा
स्तथावेदनदन्तुरा॥ प्राग्ज्योतिषाश्चलौहित्याक्षीरसमुद्रपुरुसादकाः॥ एसोत्कटौनद्रगौस्तथा दपागिरीर्दजः कारापामेकलाम्बष्ठ
कामालिप्तैकपादकाः॥ वर्द्धमानाकोशलाश्चमुखेकूर्मस्यसंस्थिता॥ वरादसंस्थितापातु॥ अथपूर्वस्यामञ्जनवृषभध्वजपद्म
माल्यवद्गिरयः॥ व्याघ्रमुखसुह्मकर्वटचान्द्रपुराः शूर्पकर्णाश्च॥ खसमगधशिबिरगिरिमिथिलसमतटोड्राश्ववदनदन्तुरकाः
प्राग्ज्योतिषलौहित्यक्षीरोदसमुद्रपुरुषादाः॥ उदयगिरिभद्रगौडकपौण्ड्रोत्कलकाशिमेकलाम्बष्ठाः॥ एकपदताम्रलिप्तककोशल
कावर्द्धमानश्च॥ अत्रप्रधानेदचीवरकारीकायां॥ आर्द्रादिकाणिकोशलमिथिलोकेलवर्द्धमानपौण्ड्राः॥ लौहित्यमगध
समतटमेकलाश्वसताम्रलिप्तास्याध्याः॥ अथाग्नेय्यादिशिच्या॥ तत्रकाश्यपयः॥ आग्नेय्याः सार्ध्येतायेचावेल्यप्रलयपर्वतम्॥ वीदि
शाश्चदशार्णाश्चवङ्गाससकलिङ्गकाः॥ किष्किन्ध्याव्याघ्रकराः पुण्ड्राः पाठराश्चविदर्भकाः॥ द्वाविंश्याससवरानग्नानानेकरारो
वाश्रिताः॥ परानारस्क॥ अथप्राग्दक्षिणस्यां विन्ध्यान्तवासिनस्त्रैवोदेवत्सेदशार्णगकलिङ्गजठराङ्गकमूलकविदर्भनग्न
पर्णशबराकण्ठनाग्नेयवपुविकर्कण्डकथनक्षषदीपकोशलाद्युकर्णाक्षकवाभिगाणवत्काककावृकमकूत्यानग्रीवमहा
ग्रीवश्मश्रुधरनालिकेरनद्वीपाकिष्किन्धाद्रिविवासिनः॥ नार्केसउपथुराशांतु॥ कोलिङ्गवाङ्गजठराः कोशलमूलकास्तथा
विदर्भास्याद्विकर्णाश्चमत्स्यपाण्ड्यविन्ध्यवासिनः॥ विदर्भानालिकेलाश्चकर्मद्वीपास्तथान्तिकाः॥ आस्याग्रीवामहाग्रीवास्त्रै

पुराश्मकाश्चनीरीता: कैकिन्धहिमकूटयश्चानेषधकाशुकस्थला ॥ देशार्णाताक्षिकाल्यानीषादाः कौकुलालका ॥ तथैवपर्णा
शवपतीशवरापादेवैरेवदादोतो ॥ वराहसंहितापातु ॥ आग्नेय्यांदिशिकोशलकालिङ्गवङ्गोपवङ्गजठराङ्गा ॥ मौलिक
विदर्भमत्स्याद्भवैरिकाश्चोर्द्धकरास्य ॥ वृषनालिकेरचर्मद्वीपाविन्ध्यान्तवासिनः स्त्रीपुरी ॥ श्मश्रुधरमेकलकूटवा
न्ग्रीवामहान्नीवा ॥ चिन्नकर्णकञ्चनिषादवस्त्रारिपुरीकदारा ॥ परनग्यपर्णाशबरेवशेषाधेस्त्वनेदेशा: ॥ तत्रश्रेधी
नसावरकार्तिकायां ॥ न्वश्लेषाधिचिपुरीनिषाधदराज्ञोतोविदिदाशार्णा ॥ पुरिकाविन्ध्यानुध्यावसोऽन्ध्राविदर्भकालि
गा ॥ आपरद्वितीयादिदेशा ॥ तत्रकाश्चपया ॥ असागोरूमहेन्द्रमलयविन्ध्यचकुचुमालक ॥ सुमारीनीनुवाहस्ध्रधान्यदेशा
पुरंदर: ॥ अवन्तीदर्पराश्चैवकच्छोरकतथा ॥ कौतकीजराकीमाच ॥ दण्डकारण्य ॥ मवच ॥ मवल्लमौल्लिकंचांचैवे
द्वर्पताञ्चधातवः ॥ अञ्चप्रवालादिकं धोतितस्थानम्य चर्कं रारवमुकांगिरस्ययंताप्रसाश्रयमेवच ॥ कोकणाचैवनकूटं
चर्मविपवुत्रथा ॥ पत्तनकल्पदेवस्यकार्दामिममेवच ॥ नाश्रीकांश्चैवमोरस्यकर्णाटश्चविरागानेच ॥ कङ्काकाञ्चलकोटिश्चानि
याश्चतथाश्रिता: ॥ वैशुराडकामियमालस्वर्णयावस्थाकूलावरुणम् ॥ तथानागवतीवेतिवेस्थानातादाद्देशाद्द्वा ॥ पराशारस्ता ॥
अथदाद्दिशास्याविन्ध्यकुसुमासिवैदूर्यरुचूस्वर्णवनमलयमाल्यवानि ॥ सोघन्तिदत्ताधुरेककक्षकाथेकनवासीषगिरि

नगरदंगुकगरारथस्त्रीराधकर्कोटवनतिमिंगलसमवरसुपूर्णकतापतासमाश्रमपारवासरवमुक्ताप्रवालवैदूर्य
कवाटवतिवारिरसुद्वीपागारूपवल्लावेल्लकवर्वरकावेरिकेपिसिकधर्म्मपत्तनपाण्ड्याकोसिकुब्जवैरुताम्रपर्णीमाम्भद
काञ्चनसतुनतारणाकटिनकर्णाटरिणकावेणातटदण्डवनवध्रुराष्ट्रकालाजिनाद्रिपकारीकाराष्ट्रीविका नगरावनकण्टक
राटरविकान्तकोतुगणारेनासिक्यकर्म्मनेपकामेवीतकटोवकवदेवनपतुकाश्वद्वीपासेरुःलासमुत्ता॥ दर्दुर
चित्रकूटसिखरालहृतलजवलस्थपवत्रञाघमकुञ्जरवदरीमहेन्द्रागवातुरणगिरमाश्रमाः॥ मार्कण्डेयपुराणे तु॥
लोकाः कालाजनाश्चैव शैलिकानिकटास्तथा॥ मेरुश्च मलयाश्चैव॥ वर्वर्दरैववयात्रैये॥ कर्कोटवनयेच भरुक
च्छ सकोणाकः सवराचाराश्चतथावेणीतीरवासिनः॥ श्रातुपापुरास्तथैवाकरिणाजनाः॥ महाराष्ट्रा सपर्णीया
गानदाश्चैव चकूटजाः॥ वोल्लाकेयागिरश्चैव क्रौञ्चद्वीपा जयावराः॥ कावेरीतटचर्मकस्था नापि नाश्चैव वपाजनाः
सवैदूर्यमुक्ताद्रिगैलप्रान्तरताश्चये॥ तथाविरद्रुपाः कालाश्चर्म्मपट्टनिवासिनः॥ सपोद्रिकुमुदाद्रीचपवसात्रि
तथासिन्नाः॥ तोपचनासोपासिकास्तथावकार्म्मणेयकाः॥ दासेणाराततपापच ऋषिकास्तपसाश्रमाः॥ काञ्चना
सिंधलाश्चैवतथाकावीरवासिनी॥ वैलगाकुञ्जरनदीकवचासीवपोनदः॥ ताम्रपर्णीतथाकात्द्दरीतिकूर्म्मस्थ
दक्षिणाम्॥ वराहसंहितायां तु॥ अथ दक्षिणेन लङ्काकालाजिनगौरिकीर्णतालिकटाः॥ गिरिनगरमलयदर्द

मुरेन्द्रमालिंद्रमैद्धनरकच्छाः ॥ वर्कोटकवनवासिकौसिविकाकर्णिकाचकोकणाभीरा ॥ आकारवेणावर्णिकदशपुरगोन
र्दकेरलका: ॥ कर्णाटमहाटविचित्रकूटनासिक्यकोल्लगिरिचोला ॥ क्रौञ्चद्वीपजटाधरकावेर्यो रिष्यमूकश्च ॥ वैदूर्यशङ्ख
मुक्तावद्वारिचरधर्मपत्तनद्वीपगणराष्ट्रवैदूर्यशौचीरस्ययाट्कुशुमनुगाः ॥ तुम्बवनकामेरौपूकूसाम्यादवि
तापसाश्रमाऋषिका: ॥ कान्चीमरुचीपत्तननिवासिकाऽसलाभषना: ॥ वल्लदेवपुत्रनंदऽकावुनांतामिंगलासन्ना
द्रनाः वच्छेदकन्दरदरीसताम्रपर्णीविदेपा: ॥ अत्र प्रधानदेशाः ॥ वा कलौकायां ॥ आयचैकोत्रेककोकपावनवासिको
गिरिमनपा ॥ उज्जयनीनरुकच्छादितस्य यम्पातुवर्यावत्र अपानेत्रतीटिग्देशा: ॥ तत्रकाश्यपः ॥ नेत्रनीतादिश्यमाटेत्रा: ॥
सिंधुपरूवकछुत्ला: ॥ आन्मीरा सरूऽसोवीरारैवता: कौतिकीपरामृकाल्मेया: केनागि कौगिरयो: वर्वुरा: षाऽमुचका:
पवनमागेगानन्तोकर्णा प्रावेयकास्तथा ॥ किरातऽखिगासेघुस्त्रीमुखकापिल्लास्तथा ॥ मम्माव मगसंदरूमकासागरए
ववीपराचारस्क ॥ यदत्रगदा देणास्याम्सराधपुराक्ला सिंधुसौवीर ऽरङ्गा नरवावेऽकेतकपृण्यासिंधुकालकरमृगिरिरैव
तकानकमहामयुवनपरूवरवरधरसास्तकर्णाप्रावेयणाकासेरानासेनोवातः परमरुणावोपेडावेकापजोगेनवऽवा
मुखशते ॥ मार्कण्डेयपुराणोक्तकाम्बोजाः पञ्जगस्त्रैवतथैवचऽवामुखा ॥ तथैवासंधसौवीराः पानुत्रानानेत्रामुखा: ॥
परनालद्दरायास्तस्तऽ: कर्णाप्रावेयववरा: ॥ किराता: पारदापरपातथापारसयाकला: ॥ बुधुकादैमागिरिका: सिंधुकाल

रा।

करैवता॥ सैस बादरास्चैवड्डविडास्थ मर्यावाः॥ एते जनपदा पादे स्थिता वैदादिराशयो॥ वराहसंहितायां तु॥ नैरृत्यां दिशि दे
शाः पल्हवकाम्बोजासिंधुसौवीराः वडवामुखारवाम्बाकापिलानारीमुखानर्ताः॥ फेनगिरियवनमार्गरकर्णप्रावेयपारय
रसकशूद्राः बर्बरिधिकिरातपण्डक्रव्यादाभीरचञ्चुमुखाः॥ हेमगिरिसिंधुकालकरैवतकसुराष्ट्रबादरद्राविडाः स्वा
त्याद्ये भत्रितये पृष्ठमहार्णवो चैत्रः॥ अत्र प्रधानदेशाः॥ वटकाशिकाप्या॥ स्वात्यादिरासिंधुसौवीरकापिलवानितास्य
मागधमनर्ताः॥ बर्बरमगधसुराष्ट्राः काञ्चाजडविडरैवतकाः॥ अथ पाश्चिमदिग्देशाः॥ तत्र कात्ययनः॥ पाश्चिमे मस्तगिरे
शृंगमेरुर्द्रोनाम पर्वतः॥ महापत्तोमत्स्यादिमः शृंगसानुर्गिरारतः॥ रामकाः शृंगकावेरपाः तारानुत्तरशकस्तथा॥ कच्छ
त्रिकादेरुपाश्चानिमपादाश्चयेनवाः॥ पराच्य रक्त॥ अथ पाश्चिमायां मार्गेण तत्रग्रामे ध्रुवर्द्धनो घच्चक्रो वरदस्तमार प्रत्यास्त
हिमंडितायां संवरनुकासिन्धुस्नवस्थानान्तेतारद्वाणी पन्नरसानि कोद्धशताशास्तकान्तान्तिकसैवमटरशृंगिवशकिवैश्यपुरुता
स्सिकहैरुयातापरान्तिककर्णाकपश्चिमखिन्दुककोकणाः॥ अन्येवगिरिवनवासिनस्तत्र धर्मदारमर्यादाम्लेच्छजातयः॥ मार्क
ण्डेयपुराणे तु॥ मालोमेव स्वराष्ट्रनेस्थरवङ्गनोस्तगिरिस्तथा॥ अपरान्तिकादेरुपाश्चात्तान्तिकाद्धश्रृगास्तेका॥ शोकाराः
पञ्चनदकाः॥ रामकारामठापरात्॥ स्तथा॥ तद्वीरिक्षुरुंगतकाः॥ मार्कराः ब्राह्मवैश्यकाः गुरुसुवर्णफलनकानेच्चवमता
वयेजनाः॥ एकद्वाराः शशधरोरूस्तादीर्घग्रीवासतालिका॥ पश्चिमे वा तथापुरापाजनाः कुर्मस्य संस्थिता॥ वराहसं

74

दिनरपात॥ अपरस्यामणिमान्मेघवान्वनौघः क्षुरार्पणोऽस्तगिरिरीगिः॥ अपरान्तिकशान्तिकहैहयप्रशस्ताद्रिवोक्काणाः॥ पञ्च
नदरमठपारतरवतारगुतिनगवैश्यकतल्लसूकाः॥ निर्माणा दशन्ति छायेपश्चिमादिकुस्थिता तव॥ तत्र प्रधानदेशा वट
कोणकायां॥ स्वैरस्वादिनपरान्तपरान्तकचारशरूरूपमंगपावनलकतकाः॥ निर्म्मयादाक्षेछायां शा नैकोघोकाणवैश्य
स्व॥ अथ वायवीदिग्देशाः॥ तत्र परान्तराः॥ अथ पश्चिमोत्तरस्यां गिरिमतिवेणवमातितरमातिसतुनकमाण्डव्यैकनेत्रमरु
कुघत्तत्रारतापत्लनेत्रमद्रस्तंशिवल्लालानेवार्दिनानदीर्घमानकेशग्रीवावांगाचर्म्मरंगापसासंस्तारोकगुरूकन्दता
परमतः स्त्रीराज्यमिति॥ मार्क्कण्डेयपुराणेतु॥ माण्डव्याश्वतुरापीरा॥ स्वकाश्च कालनसापा॥ कुलुतानतरूश्चैव स्त्रीराज्यं
लौकिकास्तथा॥ परोवम्मेर ज्ञास्तथा मंका रूकुर्वासाजनाः॥ तथा कर्णिनकाबोरागुरूहाम्सूलिकास्तथा॥ एके चतोगावालिकेशा
दीर्घग्रीवास्तथैव च॥ वामथादेजनाश्चैता स्थिता कुर्म्मस्य भागुरो॥ वराहसंहितायांतु॥ दिशिपश्चिमोत्तरस्यां माण्डव्यतुखारतालहम
द्राः॥ अश्वककुलूतनन्दस्त्रीराज्यनृसिंहवनसंस्था॥ वेणुमतीफल्गुलुकागुरुहापुरकुरुवर्म्मरंगारव्याः॥ एकविलोचनश्चीति
कदीर्घग्रीवाश्चकेशाश्च॥ अथ प्रधानदेशा वटकोणकायां॥ चविस्वरवराद मौलिकतालतुश्वानेकनेत्रमाण्डव्याः॥ स्त्रीराज्य
चर्म्मरङ्गाश्मकहूललउहूपल्गुलुकाः॥ अथोत्तरदिग्देशाः॥ तत्र कार्षप॥ हुडवीराहक्रौञ्चपारिमवान्गोरीः केकयायमुना
श्चैव भोगप्रस्थान्तुरारकाः॥ अर्द्धोश्यात्रिगर्त्ताश्च उत्तराकेशधारिणः॥ मद्राशिलिनापिकरूनकारादुधाराश्च मालवा॥ प्रकराव

७४

त्रैकेरातास्त्रैपिरनाथेकाश्वये ॥ मालवाः पिंगलाधर्म्मायैधेयादासमेयकाः ॥ हाराहूयमुखाश्चैवगंधारोरूमसालकाः । राव
न्याश्ववरासव्याघ्रणामाकादेमधूर्त्तकाः ॥ परचारस्त ॥ पत्तोत्तरस्याद्रिमवल्कोलासवसुवन्मेरुनगोत्तरोत्तरमद्रमपौधेयमाल
वस्सरसेनराजन्यायौधार्जुनात्रानात्रिकेयसुद्रमालकान्विवास्तवद्यातिदर्न्नफलाग्निछन्नपुष्कलात्राकलरामधूर्त्तदासमेयदान
व्यसनदराडगम्पतांम्यवसत्वधानादासेरकावादधानावरद्वीपगातारवन्दीपुवास्तवद्यासेलान्नवर्णावतिपुष्करावर्त्तपाशोवतिम
गोमवतिन्नपामाकः ॥ वरकोफल्लकनगरसुरम्भूतिपुरकैरातकद्दर्गाराराद्मीपिंगलयमुनेपामाणफलस्गासेमल्लावाश्वमुखाद्र
मवन्तेश्व ॥ मार्कगडपपुरातो ॥ कैलास्त्रोद्रिमवाश्चैवधनुस्मात्रदरस्तथा ॥ कुरुवकश्चैवक्षुद्रवीणाश्चपजनाः ॥ वसापेतः ॥ सकेकेपानो
गपुष्करपावनाः ॥ आन्तद्वीपाश्वगर्त्तांश्चत्रामेद्वामार्जुनायना ॥ तथैवाश्वमुखाप्रान्ताश्चापिराः केशधारिणः ॥ दासेनकावाटधानशरधा
रास्तथैवच ॥ पुष्करावर्त्तकैराश्व तथाचद्मासेलास्तथा ॥ चाश्ववामालवामुडकेशिलाशरदोण्डकाः ॥ पिंगलामल्लफल्लकाकुणाकोफल्लका
स्तथा ॥ दोमधूर्त्तसाकूम्मस्यवामकुद्रिमुपाश्रिताः ॥ वराहसंहितायानु ॥ उत्तरतः कैलासोद्रिमवान्वसुमानगिरिर्द्रमुखाश्व ॥ श्वको
श्चामेरुः कुरवस्तथोत्तराक्षुद्रवीणाश्वकेकयवसातिस्याभुनमोगप्रस्थार्जुनायनाग्वश्वा ॥ आदर्शान्तद्वीपत्रिगर्त्तान्तगादराश्वमुखाः
केशधरचिपिटनासिकदासेरकवाटधानशरधानाः तक्षसिलपुष्कलावत्तकैरातकण्ठधानाश्चाम्बरमद्रकमालवपौरवक
दण्डपिंगलकाः ॥ अथेशानीदिग्देशाः ॥ तत्रकाश्मीराः ॥ पश्चान्नद्रिकाश्च मांरदरदश्वाङ्गतंगणां ॥ आनिव्यारसुल्कतापेसो

ऽद्दर्पनश्च जातकं ॥ किरातवीजकाम्बोजकौलिन्दा यवनराजका । ब्रह्मपुरं दरदं दंघर्व लोलपानं वाएकपादका: ॥ सुवर्णान्तरस्त्व
विषावर्धनस्वजटाधरा: ॥ दिविस्थास्तु वजनायेवकुन्तरा: कुलकान्तिनः ॥ पौरवास्थीरवसनास्त्रीनेत्रा मुखगानगा: पशुपालग
राधाश्ता: ककावनवासिनः ॥ गंधर्वाकारदेशाख्या: दासेराश्वजनास्तथा ॥ एते कूर्म्मविभागेन विषयानरतेऽस्थिता ॥ पराशरस्त ॥ अथ
प्रागुत्तरस्याकोन्कतपुर ॥ ब्रह्मपुर कुलिन्दादिनाद्दिनमार्द्दवनश्चराघवराजअवेमकेड्डजन्कासिद्धपुरवामरतंगरागाशाम्भोकमार्षक
पर्वतकाश्मीरदरदंदास्वचातंगरा ॥ अभिसारदकुन्कतापसैऽद्दर्पनश्च जातक ॥ किरा वतीज काम्बोजकौलिन्दा वनराजका: ॥ ब्रह्म
पुरंदरंदार्विन्नोल्लपन्द्दवाएकपादका ॥ सुवर्णान्तरत्त्वविषावर्धनस्वयटाधरा: ॥ दिविस्थाश्चजनायेचकुन्तटा: कुलकालिनः ॥ पौ
रवास्थीरवास्थीरवसनास्त्रीनेत्रामुखगानगा: ॥ पशुपालगराधाश्ता: ककावनवासिनः ॥ गांधर्वाकीरदेशाख्या: दासेनाश्वजनास्त
था ॥ एतेकूर्म्मविनागेनविषयानरतोऽस्थिता: ॥ पराशरस्त ॥ अथप्रागुत्तरस्या कौक्तपुरब्रह्म ॥ कुलिन्दादिनादिनमार्द्दवनश्चराघवराज्ञैवेम
केड्डजन्कासिद्ध पुरचामरतंगरागाशर्मा कमार्षक पर्वका श्मीरदरददार्वाभिसानजयास्वरलोलसेत्रतपकीरकोत्तनकिरातपशुपा
लवीनस्वन्नस्त्रीरदेवस्थलदेवोघापाने ॥ मर्बराडपपुरारोतु ॥ नमाकिनेमराजपश्वपशुपालंसवीरकं ॥ काश्मीरंचतथाराज्यामोतस
रजनस्तथा ॥ दरदास्तत्रगाम्बैवकुनराशानु वनराहुका: ॥ सौरिष्ठाब्रह्मपुरकाल्तपैवचनराघका: ॥ किराताश्चीनकालिंदाज
ना: पञ्चवलोत्लजा: ॥ दर्वीदासेरकाश्चैवकुनटाश्चानुदीरका: ॥ एकपादाश्वसबोषास्वर्णीनोमासामीस्वका: ॥ तथावसुवनारस्थ

स्त्रीराज्यवराणाख्यये ॥ त्रिनेत्राः पौरकाश्चैव गंधर्वा साह्वजोत्र ॥ एवंतरं तु कूर्म्मस्य पादमेतसमाश्रिताः वराहसंहितायां तु ॥ एशान्यां
मरुकनष्टराज्यापत्नुपाल्लकीरकाश्मीराः अभिसारदरदतङ्गणाकुलूतसैरिन्ध्रवनराष्ट्राः ॥ ब्रह्मपुरदार्वडामरवनराज्यकिरातवीनकौ
णिन्दाः ॥ भल्लपल्लोलजटासुरकुनटाः खसघोषकुचिकाख्याः ॥ एकचरणानुविश्वाख्याः सुवर्णभूर्वसुधनं नदिविष्ठाश्च ॥ पौर
ववीरविवसनाः त्रिनेत्रमुञ्जाद्रिगांधर्वाः ॥ अत्र प्रधानदेशावरकोणकाया ॥ पोज्ञाधिकाश्मीरानुविश्वदरदाजेसारवीर्य
वसाः ॥ तंगणाकीरकुलूताः ब्रह्मपुरजटासुरास्त्वेति ॥ राज्ञोऽस्त [illegible] पत्रणपीडायामापिराजेद्र ज्ञानां पीडाम् वोते ॥ तथामाग्ने
ऽउयपुराणे ॥ कूर्म्मदेशातथा [illegible] तेषु वै द्विज ॥ राज्ञयश्च तप देषु ग्रहराशिस्थवास्थिताः ॥ तस्माद्ग्रहस्तु पीड
सु देशपीडा विनिर्दिशेत् ॥ यस्य देशस्य पतिर्यो वै ग्रहस्तद्दोतानय ॥ तदेशस्य मुनिश्रेष्ठ तथा नक्षत्रानागमः ॥ मेषादय
स्त्रयो मध्ये मुखे वै मिथुनादिकौ ॥ आग्नेयदिशि तथा पादे कर्किसिंहौ व्यवस्थितौ ॥ [illegible] कन्यातुलाश्चैव कुक्षौ
तद्वितयस्य तम् ॥ तुलाप [illegible] पादे [illegible] पार्श्वेमे ॥ एसेच वृश्चिक [illegible] धन्वी [illegible] वास्थितः ॥ वाय
वेवास्यैवपादे धनुर्ग्राहादिकत्रयम् ॥ कुम्भमीनौ तथैवास्य उत्तरं कुक्षिमाश्रितौ ॥ मीनमेषौ द्विजश्रेष्ठ पादे एवं व्यवस्थि
तौ ॥ तस्माद्विनाशदेशस्य ग्रहपीडास्थानमनः ॥ कुर्वीत ग्राशि [illegible] मेधावी लोकवादाश्च सत्तम ॥ श्राकाद्रारदेवतानां चदेवा
ना च सौऽग्रवार ॥ रापेवांपतितानांलोके लोकवादाघ तिस्मृता ॥ स्तास्तथैव बुधः कुर्यान्लोकवादांत्र पापेन ॥ तेषानुकर

॥ग्रहमासमुक्तो दुःखागमं तथा ॥ तस्माद्भाति पराग्राज्ञो लोकवादं ततस्तथा ॥ न्योवादाश्च श्राद्धं तीर्थस्वरूपी ग सुकारयेद् ॥
महेशानुपवासांश्च श्राद्धं वै त्वादिवन्दनं ॥ जपहोमं तथा दानं ॥ स्नानं क्रोधादि वर्जनं ॥ दानप्रनष्टकनकादी
नां ॥ अष्टौ सर्वं ततेषु मैवं कुर्यात्तु पंडितः ॥ वर्जयेदुश्रातीवा चं अतिवादी तथैव च ॥ ग्रहरूपजां च कुर्वीत सर्वपीड
सुमानवः ॥ एवं सा संततं रोषाणि घोराणि द्विजसत्तमः ॥ अयतानां मनुष्याणां ग्रहस्योस्थानसंशय अथ प्रकृति
कादीनामष्टमासाद्यकः पाकावन्नोक्तः फलपाक समयः ॥ राज्ञोस्तु सामान्यतः सवत्सरः ॥ अथ नाडीनक्ष
त्रफलम् ॥ तत्र पराशरः ॥ ग्रहस्तु पक्षतं यस्य नक्षत्रामिरूपद्रूपते ॥ विघातं राज्यं तस्य कर्म्म वासा विपघते ॥
चतुर्थजन्मनक्षत्रं यस्मा तस्माच्च संज्ञवेत् ॥ संघातिकं षोडशं स्याद्यद्दशसप्तकं ततः ॥ जन्मनक्षत्रादेकोनविंश
समुदयं स्मृतं ॥ दशमं जन्मनक्षत्राच्च नक्षत्रं कर्म्मसंज्ञितं ॥ वैनासिकं तु नक्षत्रं कर्म्मदा[illegible]तुर्दश ॥ ॥ विष
णुधर्म्मोत्तरे तु ॥ यस्मिन् जननं यस्य जन्मक्षं तस्य तत्स्मृतम् ॥ ~~[illegible]~~ ॥ चतुर्थजन्मनक्षत्रं यस्मा
त्तस्मात्र सम्भवेत् ॥ दशमं जन्मनक्षत्राच्च नक्षत्रं कर्म्मसंज्ञितं ॥ संघाति षोडशं स्याज्जन्मनक्षत्रं सप्तविंशकं ततः ॥ पञ्चमानक्षत्रा
देकोनविंशं सामुदयं स्मृतं ॥ वैनाशिकं तु नक्षत्रं जातिनक्षत्रमेव च ॥ जात्याश्रितानि वक्ष्यामि नक्षत्राणि तवानघ पूर्वोत्तरं तथा[illegible]
णनां प्रकीर्तितं ॥ आदित्यमाश्वं नहस्तं मृगशिराणामानि तथा ॥ साधं विशाखा [illegible] नाधिप ॥ अतिलोमलवानां तु ॥

प्रतिलोमस्वानां तु सर्व्वेषां परिकीर्त्तितं ॥ योगयात्रायां वराहः ॥ जन्मर्क्षमाद्यं दशमं च कर्म्म संघातिकं षोडशमृक्षमाद्यात् । अष्टादशं स्यात्समु
दायसंज्ञं वैनाशिकं विंशतितस्त्रिरित्थं ॥ एतेषु विज्ञाः खलु मानसं तत्पञ्चर्क्षमेवं [illegible]पस्तु सर्व्वः ॥ राज्ञो नवर्क्षाणि वदन्ति जातिदेशाभिषेकैः सह
तानि तानि कूर्म्मोपदेशादिह देशभानि ॥ राज्ञाभिषेके हनि वाभिषेकं ॥ पूर्व्वात्रयं सानलमग्रजानां राज्ञां तु पुष्येण सहोत्तराणि ॥ सर्पोऽश्विमै
त्रपैतदैवतं च प्रजापतेर्भं च कृषिवलानां ॥ आदित्यहस्ताभिजिदाश्विनानि वणिग्जनानां प्रवदन्ति भानि ॥ मूलत्रिनेत्रानि लवा रु
णानि तानुग्रजातेः प्रसविष्णुतायाः ॥ सौम्यं द्वित्रावसुदैवतानि सेवाजनस्वाम्यमुपागतानि । सार्प्याग्निविज्ञारव्याश्रवणं सराप खाडालजाते
रपि निर्दिशन्ति ॥ बृहद्यात्रायां वराहः ॥ जन्माद्यं कर्म्म ततो दशमं सांघातिकं षोडशर्क्षं ॥ समुदयमष्टादशमं विनाशसंज्ञं त्रयोविंशं ॥ आघातुपव
दिशामानसमवेषरूक्षकः पुरुषाः ॥ नवनक्षत्रो नृपतिः स्वजातिदेशाभिषेकक्षैः ॥ नामानुरूपमेषां सदसत्फलमिष्टपापगुणदोषात् । याति:
पराशरविष्णुधर्म्मोत्तरयोः ॥ इहादेहार्थहानिः स्याज्जन्मर्क्षे त्रयतापिते । कर्म्मर्क्षे कर्म्मणां हानिः पीडा मनसि मानसे ॥ मूर्त्तिद्रविणबन्धूनां हानिः
संघातिके हते ॥ सन्तप्ते सामुदायिके मित्रलत्पर्येसंक्षयः ॥ वैनाशिकाद्विनाशः स्याद्देहद्रविणसम्पदां ॥ पराशरस्तु । एतेष्वनुपतत्स्वेषु मानवा
नायतपाते ॥ रूक्षेषु गुणसत्त्वेषु सुनक्षत्रपतिः ॥ विष्णुधर्म्मोत्तरे । पीडिते चाभिषेकर्क्षे नाशस्तत्र विनिर्दिशेत् । देशर्क्षे पीडिते पीडा देशस्य
च पुरस्य च ॥ पीडिते जातिनक्षत्रे राज्ञां व्याधिं विनिर्दिशेत् ॥ वराहसंहितायां ॥ रोगात्यागमासि तु नाशः कलहः संपीडिते जन्मभेः ॥ सिद्धिः कर्म्म
न्याति कर्म्माणि हते तैस्तु साघातिके ॥ चित्तस्यापचितिस्तु सामुदयिके संपीडिते संक्षयो ॥ वैनाशे तु लभन्ति कायविपदं ध्वस्तासुखं मान
स ॥ निरूपद्रवतानि रामयः सुखमुक्तेनक्षरिष्टुसुखान्वितः ॥ षड्भपङ्क्तितलाविनस्पाति त्रिभिरार्ध्य सहादनीश्वरः ॥ योगयात्रायां वराहः

नत्त्वतिशारीरपीडापस्यविनाशातिलेनपीडया ॥ तस्यशारीरवेपति ॥ शाङ्कातेदेवलशाह: ॥ अत्रशांतिमाहपराशार: । तत्रजन्मेद्योपतापा
श्वेतद्विषसस्पस्कन्मृत्रेतद्वर्णापाश्वगोपस्न: ॥ कुशांश्चादकुसानेधायालिसेचनंकुर्यात ॥ काश्यपश्च ॥ श्वेतदातुशाकन्मत्रै: श्वेतगोपजशाकुशे
कलशैशरातेषकवजन्मद्वपस्यपीडिते ॥ विष्णुधर्मोत्तरेतु ॥ शाकन्मृत्रेतुसंग्रहश्वेतसाद्वषलस्पतु ॥ श्वेतगोपयसासार्द्धस्नातव्यं शुक्लवारिणा
वराहसंहितायांतु ॥ समगोद्भ्रीस्वषलशाकन्मृत्रेश्वगोपापा: ॥ स्नानजन्मनिङ्क्षेस्नावारवताहरतिपापा: ॥ कर्म्मद्वेपीडायांशांतिमाह ॥
पराशार: ॥ कर्म्मद्वेगौरसर्षपप्रियंगुमंतपुण्याशतवरीरलिपिकोमघवृतमिश्रामार्गनेकुत्वादशरात्रे ब्रह्मचारीमांसद्वारद्वोडमया
निवर्जयेत ॥ काश्यपस्क ॥ शतवर्याप्रियंगुश्चगौरवर्णसर्षपै: ॥ शतपुण्यालिपिकवीकर्मद्वेयसपीडिते ॥ जुकुपान्मकसर्पिलयायुतेतुजे
जितेंद्रिय: ॥ मद्यमांसनतुंजीतकद्वाम्ललवणानिच ॥ विष्णुधर्मोत्तरेच ॥ ॥ सिद्धार्थकान्प्रियंगुश्च शातदुष्पा शातावरी ॥
स्नातव्यमलिम्नसिद्धिवाकर्म्मद्वेनपपीडिते ॥ ॥ वराहसंहितायांतु ॥ ॥ कर्म्मस्तणिमधघृतहोमो द्यसाहमद्वारमद्यमांसाद: ॥
द्वाप्रियंगुसर्षपशतपुष्पाशतावरीस्नानम ॥ अथसाधांतिकनक्षत्रपीडायांशांतिमाह ॥ पराशार: ॥ साधांतिकेप्रियंगु बिल्वसि
तसर्षपशारलापिप्पलशतावरींचंदनोदकेरलिषकंकुर्यात ॥ काश्यपश्च ॥ प्रियंगवासर्षपैर्बिल्वैपिप्पलैसरलैर्जैवे: । चंदनेनशताव
र्यास्नानंसाधांतिकेहते ॥ विष्णुधर्मोत्तरेतु ॥ प्रियंगुबिल्वसिद्धार्थपवास्वपामुरापस्न: ॥ चंदनोदकसंयुक्तास्नानेसाधांतिकेहते ॥
वराहसंहितायांतु ॥ साधांतिकेतुतदेमांसमधकैर्जनमर्यासलका ॥ दातोद्धेनुकुलादानेदद्यापापाशकि: ॥ अथसामुदयिकनक्षत्र
पीडायांशांतिमाह ॥ पराशार: ॥ सामुदयिकसर्वेगंधसर्षपासतेशांहंस्नात: सुमनालिरलिनवे: कुसुमै:श्चाद्धिजानर्चयेत ॥ काश्यपस्क ॥